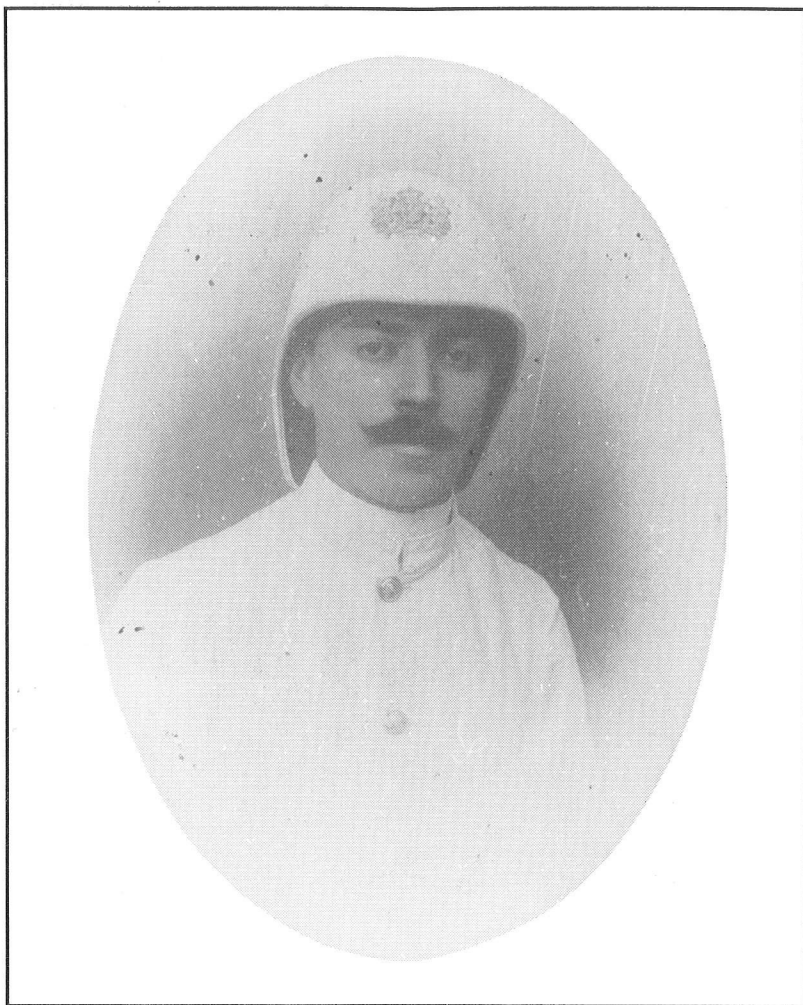

**Driemaandelijks tijdschrift
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

Vereniging zonder winstoogmerk

DECEMBER 1988 – JAARGANG XIX – AFLEVERING 4

Afgetekantoor 9850 Nevele

Bij de kaffoto:
Hugo Alijn, de Hansbeekse Kongopionier.
(Fotoarchief Rietgaverstede, Nevele.)

**Driemaandelijks tijdschrift
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

Vereniging zonder winstoogmerk

DECEMBER 1988 – JAARGANG XIX – AFLEVERING 4

Verantwoordelijke uitgever: **J. LUYSSAERT**
Veldestraat 26
9841 Nevele -Merendree

Het tijdschrift „HET LAND VAN NEVELE” is een driemaandelijks uitgave van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” v.z.w.

Redactieraad: J. LUYSSAERT- voorzitter
A. STROBBE
J. VAN DE CASTEELE

Redactieadres: J. LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 NEVELE - Merendree

Voor verdere informatie in verband met de opgenomen artikels en bijdragen voor het tijdschrift, gelieve contact op te nemen met de redactievoorzitter. Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

De heemkundige kring „Het Land van Nevele” is een vereniging zonder winstoogmerk die ernaar streeft, enerzijds de heemkundige studie van de streek te bevorderen, te beoefenen en de verworven kennis te verspreiden; anderzijds actief bij te dragen tot beheer, bescherming en vrijwaring van het cultureel en natuurlijk patrimonium van de streek.

Daartoe organiseert zij ook geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen.
Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen eraan deelnemen.

Zijn werkgebied wordt gevormd door volgende deelgemeenten:
Bachte-Maria-Lerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, Sint-Marens-Lerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.
De zetel van de vereniging is gevestigd in de gemeente Nevele.

Briefwisseling in verband met de werking van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” v.z.w. dient te worden gericht aan het secretariaat van de vereniging, Heistestraat 45, 9840 NEVELE.

- **Abonnement en lidmaatschap:** 450,-fr. per jaar.
vanaf 1.000,-fr. per jaar
steunend lid.
te storten op rekening 000-0627981-03 of 290-7431460-20 van
„Het Land van Nevele” v.z.w., Beentjesstraat 24, 9850 NEVELE
 - **Losse nummers:** voor zover voorradig.
 - **Opzegging abonnement:** vóór 1 december.
 - **Overname van teksten:** toegestaan mits bronvermelding.
-

A. MARTENS

**GENEALOGISCHE ONTLEDING
VAN DE BUNDELS
STATEN VAN GOED
VAN DE HEERLIJKHEID
HANSBEKE
MET**

INDEX VAN DE FAMILIENAMEN

De lang verwachte „Staten van Goed van Hansbeke” zijn verschenen. Albert Martens, de onvermoeibare familievorser, heeft tijdens zijn jarenlange opzoekingen naar de familie Martens nauwkeurig de belangrijkste familiekundige gegevens uit de staten van goed van Hansbeke genoteerd. Deze Staten van Goed worden uitgegeven door de heemkundige kring „Het Land van Nevele”.

U kunt nu een exemplaar bestellen door 350 fr. te storten op rekening 290-7431460-20 van Het Land van Nevele, Beentjesstraat 24, 9850 Nevele, met vermelding „Hansbeke”. Het werk wordt slechts in een beperkt aantal exemplaren gedrukt!

Aangezien er zich op het grondgebied van Hansbeke enclaves van de heerlijkheden van Vinderhoute en Merendree, van Zomergem, van Nevele en van Bellem uitstrekten, zullen familievorsers met voorouders te Hansbeke best ook onder deze heerlijkheden speuren.

Ook de heerlijkheid van Hansbeke bezat enclaves in Sint-Martens-Lerne, Sint-Maria-Lerne, Deurle, Waregem, Bachte, Deinze, Meigem, Aarsele, Kanegem en Ruiselede.

In de bundels van de staten van goed van deze heerlijkheid zijn dan ook verscheidene staten van inwoners van vooral Sint-Martens Lerne en Bachte te vinden.

**LIJST VAN DE FAMILIENAMEN
DIE VOORKOMEN IN DE
„GENEALOGISCHE ONTLEDING
VAN DE BUNDELS VAN DE STATEN VAN GOED
VAN DE HEERLIJKHEID HANSBEKE”**

(Het cijfer achter de naam duidt het aantal vermeldingen aan.)

- A Achergaele (1) Achtiens (1) Acker (Van) (3) Aelvoet (2) Aennebalcke (1) Aerens (8) Antheunis (5) Arents (2) Asman (1) Audtdreve (Van) (1) Auterman (3).
- B Backer (De) (6) Baele (5) Baere (De) (1) Baestelaer (Van) (4) Baetenburgh (Van) (1) Baets (De) (18) Baetslé (3) Baeyens (5) Barbet (1) Baudonck (1) Bauwens (1) Bekaert (2) Beelaert (7) Beernaert (2) Beghijn (1) Beke (1) Belle (Van) (1) Belsens (1) Berghe (Vande) (1) Berts (1) Beveren (Van) (2) Beyaert (1) Beyl (3) Bibau (1) Bil (De) (2) Blancke (4) Blicck (De) (2) Blocq (De) (2) Blomme (16) Blyaert (1) Bockaert (2) Boelare (1) Bogaert (13) Boem (1) bonderie (De) (1) Bossche (Vanden) (21) Bosscher (De) (1) Bottrie (1) Boucquaert (1) Boute (1) Brabander (De) (29) Bracke (1) Braem (1) Braemburgh (Van) (1) Braet (16) Bral (1) Brant (1) Branteghem (Van) (3) Brauwere (De) (3) Broecke (4) Broeckaert (1) Broembussche (Vanden) (2) Brondeel (1) Brouckmeersch (1) Brugaerts (1) Brugghevan (5) Brugghe (Vander) (1) Bruyne (De) (4) Bruyssens (3) Buck (De) (1) Bultynck (1).
- C Cackaert (3) Callaert (1) Cannoodt (9) Cardeus (1) Carton (2) Cathelijn (1) Ceuckelaere (1) Claeyns (26) Clercq (De) (30) Cloet (De) (5) Cnudde (1) Couchuyt (26) Cock (De) (3) Codde (2) Coddens (4) Coene (2) Colpaert (13) Colpudt (3) Coman (De) (2) Coppenberghe (Van) (2) Coppens (12) Cordonnier (1) Cornelis (5) Corte (De) (3) Corijn (1) Coster (De) (3) Craene (De) (6) Craits (De) (1) Croyelle (1) Cuvellier (1) Cuyck (Van) (1) Cuyper (De) (9).
- D Daele (Van) (26) Daens (1) Damme (Van) (5) Dammours (8) Daneloote (1) Danneels (5) Dapper (De) (2) Dauwe (4) Dauwers (1) Debbaut (2) Decker (De) (18) Defaulx (2) Derdeyn (1) Dhaenens (8) Dhert (3) Dher-toghe (1) Dhoens (1) Dhondt (1) Dhooghe (1) Dhullaert (2) Dhuygelaere (1) Dhuyvettere (2) Dierdonck (Van) (1) Dobbelaere (17) Donckt (Van-der) (1) Driessche (Vanden) (1) Duynslaegher (5).
- E Everaert (3) Eyste (Van) (3).
- F Fack (1) Fiers (1) Focquaert (2) Forthier (5) Fraeyman (6).
- G Gaelens (1) Gaevere (Van) (2) Geernaert (1) Germain (5) Gevaert (1) Gheerts (2) Gheldre (Van) (1) Ghembre (Van) (3) Ghinst (Vander) (7)

- Ghyselinck (1) Gillis (6) Goddaert (1) Goethals (14) Goossens (5) Graeve (De) (8) Grament (1) Gravelijns (1) Greyter (De) (1) Grootte (De) (2) Gruytere (De) (1) Gysels (4).
- H Haeck (1) Haerens (3) Haerix (1) Hamme (Van) (1) Hanebalcke (1) Hanssens (8) Haute (Vanden) (1) Hautekiete (2) Hauweghem (Van) (1) Hebberecht (1) Hecke (Van) (13) Hemelsoet (2) Hermans (1) Herpels (1) Herteleer (1) Hertman (1) Hessche (Van) (2) Hessens (2) Heyden (Vander) (1) Heyndrickx (6) Heynssens (1) Heyste (Van) (21) Houcke (Van) (19) Hovaert (1) Hofackere (Van) (1) Hove (Van) (13) Huffel (Van) (9) Hulle (Van) (23) Hulst (D') (1) Hulst (Vander) (1) Hutsebaut (1) Huybrecht (2) Huye (1) Huys (1) Hyde (1) Hyfte (van) (5).
- I Ide (4) Inghels (2) Isendycke (Van) (1) Isserman (5).
- J Jaeghere (De) (9) Jonghe (De) (1).
- K Kerckhove (Vande) (1) Kerrebroeck (Van) (10) Kersse (3) Kesel (De) (1) Ketelaere (De) (1) Keukelaere (De) (1) Keyser (De) (4) Kippens (1).
- L Laecke (Van) (11) Laere (Van) (1) Lambert (1) Lambrechts (19) Lameirre (6) Lamme (27) Lampe (1) Lampens (1) Lancker (Van) (1) Landuyt (5) Langhe (De) (1) Lantgraeve (De) (2) Laros (2) Laute (1) Leducq (1) Leenaert (2) Leersnijder (De) (4) Lefebure (1) Lefevre (5) Leusel (Van) (2) Lievens (16) Line (De) (1) Lippens (2) Loete (1) Lomme (1) Lookene (Van) (1) Loontgens (2) Loontiens (4) Loose (De) (3) Loottens (12) Lougues (1) Lovaert (1) Lybaert (6) Lyspens (1).
- M Maenhout (47) Maes (3) Maldeghem (Van) (43) Mare (De) (1) Martens (21) Marigny (1) Mattheus (13) Matthijs (1) Meecx (3) Meenen (Van) (1) Meester (De) (7) Meganck (9) Mercy (1) Mestdagh (5) Meulebroeck (Van) (1) Meuleman (6) Meulen (Vander) (1) Meyer (De) (22) Miegem (Van) (1) Miel (De) (1) Minnens (1) Moerbeke (Van) (1) Moens (1) Moeykens (3) Mommens (1) Monnaers (1) Moor (De) (1) Moras (1) Morthier (19) Mulder (De) (4) Mullaert (1) Muynck (De) (30) Muyshont (1) Muyter (De) (1) Mylleman (1) Myncke (1) Mynsberghe (4).
- N Naessens (1) Nauts (1) Neels (4) Neiryndck (3) Neyt (1) Neyts (1) Neve (De) (3) Nevele (Van) (5) Nieuwenburgh (Van) (1) Nieuwkercke (Van) (5) Nijs (De) (1).
- O Olsbeke (Van) (1) Onderbeke (4) Onderraet (1) Oost (Van) (1) Oosterlinck (D') (2) Oostvelt (1) Ooteghem (Van) (26) Overbeke (Van) (1) Overwaele (Van) (1).
- P Paemele (Van) (3) Paepe (De) (1) Pappens (1) Parcq (Le) (1) Parijs (Van) (3) Pauw (De) (10) Penneman (1) Pestele (De) (7) Peteghem (Van) (1) Piete (Vander) (1) Pieters (1) Pifroen (1) Pille (1) Plaetsen (Vander) (18) Plasschaert (1) Poorter (De) (1) Poorters (1) Praet (1) Practere (De) (4) Priem (1) Prez (du) (1) Putte (Vande) (19) Pycke (1).

- Q Quaethem (Van) (1) Queckelburne (Van) (3) Quekeberghe (Van) (2).
- R Rabit (Robyt) (1) Raes (3) Raet (De) (1) Renterghem (Van) (21) Reu (De) (1) Reybroeck (1) Reyniers (1) Roeghens (7) Roets (2) Rogiers (2) Ronsee (1) Ronslé (Van) (1) Roo (De) (1) Roobier (1) Roose (De) (1) Rosemont (1) Rootsart-Rutsaert (31) Ruts (Van) (2) Ruyter (De) (1) Ryckaert (1) Ryckbosch (1) Rycke (De) (11) Ryckegem (Van) (1) Ryckendaele (1).
- S Santens (2) Schaeck (4) Schaepmeester (De) (1) Schaut (6) Schelstraete (2) Schepens (2) Scheppere (De) (2) Scherlynck (1) Schoenmaeker (De) (2) Schrijver (De) (3) Schuyter (De) (13) Schynckele (1) Schynckels (2) Secaet (1) Seghers (1) Serweytens (2) Severis (1) Seys (1) Sickel (Vander) (3) Sierens (1) Simaey (Van) (1) Slock (4) Sloovere (De) (1) Smacke (1) Smedt (De) (14) Snauwaert (4) Snerck (De) (3) Snouck (1) Somere (De) (1) Speeckaert (2) Speybrouck (Van) (1) Splentere (De) (1) Staercke (De) (1) Staes (2) Stalboom (10) Standaert (19) Stede (Vander) (6) Steene (Vander) (1) Steyaert (17) Stichele (Vander) (1) Stofferis (6) Stoppelaere (De) (1) Straten (Vander) (6) Struyvelt (1) Swevers (1).
- T Taets (5) Teirlynck (1) Temmerman (De) (10) Termon (1) Thandt (2) Thienpont (5) Thys (1) Trioen (4) Turasse (1) Tuytschaver (6).
- V Vastersaeghe (1) Veevaete (1) Veirre (Vande) (6) Velde (Vande) (3) Vennet (Vander) (13) Verbaere (1) Verbauwen (2) Verbeken (1) Verborcht (2) Verbrugge (1) Vercamme (1) Vercauteren (4) Vercruysse (1) Verdonckt (2) Vereecke (1) Verhegghe (2) Verhelle (1) Verhelst (2) Verheye (3) Verhoye (2) Vermaele (1) Vermeersch (1) Vermeire (8) Vermeulen (2) Verniers (9) Verplaetse (4) Verschuere (1) Verstraeten (25) Vertriest (9) Verwilt (1) Verzeele (1) Veussel (De) (1) Vey (De) (1) Viceroy (4) Vilain (1) Vlerick (1) Vlieghere (De) (4) Voghelaere (De) (1) Volckaert (7) Voldere (De) (2) Vollaerts (2) Voorde (Vande) (11) Vooren (Van) (10) Vos (De) (1) Vreese (De) (14) Vrient (5) Vriese (De) (1) Vuyttenhove (1) Vynckt (Van) (73).
- W Walle (Vande) (20) Walraeve (2) Wambeke (1) Wapenaere (De) (1) Wassenhove (Van) (14) Wauters (2) Weert (De) (4) Weghe (Vande) (3) Welvaert (2) Wevere (De) (2) Viele (Van) (1) Wieme (19) Wilde (De) (1) Wille (3) Willems (32) Winne (1) Wispelaere (De) (1) Witte (De) (18) Wittewronghele (1) Woestijne (Vande) (1) Wonterghem (Van) (2) Wulf (De) (10) Wulteput (1) Wyne (1) Wyngen (Van) (1).
- Y Ypersele (Van) (1).
- Z Zele (Van) (1) Zitter (De) (1) Zoetaert (1) Zutter-Sutter (De) (12) Zutterman-Sutterman (22).

Albert MARTENS, Gent

KONGOPIONIERS UIT HET LAND VAN NEVELE

In 1986 werd door de instructieve omroep van de BRT de negendelige radio- en TV-serie „Als een wereld zo groot waar uw vlag staat geplant - Kongo 1885-1960” uitgezonden. (1) Dit deed bij ons een zekere nieuwsgierigheid ontwaken en bracht ons ertoe eens op te zoeken wie die pioniers waren die hier have en goed verlieten en, 't zij om hun overtuiging, 't zij om 't bevredigen van hun avonturiers- of sensatiezucht, het onbekende tegemoet trokken. Voor ons opzoekingswerk hebben wij onze speurtocht echter beperkt tot de „echte” pioniers. Het is te zeggen degenen die naar de vroegere „Kongo Vrijstaat” trokken vóór dit gebied Belgisch Kongo werd.

Een grauwe arduinen plaat, met de Kongolese ster in de linkerbovenhoek, ergens bevestigd aan een kerk-, kerkhof-, gemeentehuis- of schoolmuur is het stille eresaluut aan hen die „pioniers waren van het Kongolese beschavingswerk”; zo staat het althans vermeld. Wat bracht deze mensen ertoe zulk een beslissing te nemen?

Door wie werden ze geronseld of beïnvloed?

Een antwoord hierop vinden we bij Nevelaar Aldemar-Camille Van der Cruyssen (°Nevele 8.2.1836 - † Antwerpen 1926).

Was Van der Cruyssen geen litteraire hoogvlieger zoals zijn vriend en tijdgenoot Hendrik Conscience (2), toch heeft hij de niet geringe verdienste de eerste Vlaamse auteur te zijn die een populair-vulgariserend werk schreef in het Nederlands over Afrika. Het boek, geïllustreerd met een kaart van Afrika, kreeg als titel *Afrika, naar de beste bronnen* en werd uitgegeven te Kortrijk in 1877. Het werd opgedragen „met zijne hoogstwelwillende toestemming” aan „Zijne Majesteit Leopold II, koning der Belgen”.

Hiermee is Van der Cruyssen ingegaan op de oproep van de koning het „Afrikaans beschavingswerk” op gang te helpen en de heersende slavenhandel voor eens en altijd uit Afrika te bannen.

Het werk werd, zoals de titel zegt, naar de beste bronnen opgemaakt. De gegevens werden geput uit de reeds in het Frans en het Engels gepubliceerde reisverhalen van ontdekkingsreizigers als Livingstone, Petermann, Richardson, Barth, Overweg, Vogel, Duveyvriër, enz. en natuurlijk ook Stanley.

Op het moment dat Van der Cruyssen's werk van de persen rolt duikt Stanley na twee jaar van stilzwijgen opnieuw op te Boma. De nieuwste gegevens van zijn expeditie zijn er dus nog niet in verwerkt.

Zo is er bij Van der Cruyssen nog geen zekerheid omtrent de bron van de Kongostroom; men vermoedde dat het Tanganyikameer de Kongo bevoorradde. (3)

Zo zit het boek vol onzekerheden van toen die echter voor ons nu vanzelfsprekendheden geworden zijn. Ook de zwart-wit denkwijze valt op. Een goede neger is er een die de blanke ontdekkingsreiziger ongestoord zijn gang laat gaan en zich niet verzet wanneer zijn voedselvoorraad of een deel ervan in beslag genomen wordt. M.a.w. zo iemand wil beschaafd worden.

Een slechte neger daarentegen is er een die zich verzet tegen de blanke indringer, m.a.w. hij weigert het beschavingswerk te ondergaan.

Het, zij het voorbijgestreefde, werkje afschieten als waardeloos zou een te zwaar oordeel zijn voor de, ons inziens, goede bedoelingen van de auteur. In een periode van neo-romantiek zijn vorst en vaderland willen dienen en mensen daartoe aanzetten of informeren was voor die tijd in de ogen van de meerderheid een lovenswaardige ingesteldheid.

Men mag ook niet uit het oog verliezen dat bij het verschijnen van dit werkje het Kanaal van Suez amper acht jaar geopend (4) is voor de scheepvaart en wat belangrijker is, de eigenlijke kolonisatie van Afrika moet nog beginnen terwijl diezelfde kolonisatie op vandaag reeds enkele decennia achter de rug is. Van der Cruyssen toont ons ook dat de mens blijvend tracht bepaalde futuristisch schijnende projecten te creëren die na verloop van tijd plotseling toch worden uitgevoerd. We denken hier dan vooral aan de tunnel onder het Kanaal die Frankrijk met Engeland moet verbinden en waarvoor reeds ten tijde van Napoleon voorbereidende werken werden verricht. Zo trok ook de passage onderaan bladzijde 12 onze aandacht, wij citeren:

„Er is sprake geweest een tunnel te maken onder de engte van Gibraltar, en zoo Europa met Afrika in gemeenschap te stellen. Metingen en peilingen zijn alreeds gedaan geworden”.

Niet onbelangrijk in Van der Cruyssens werk is het ingesloten kaartje van Afrika dat duidelijk aantoont dat Centraal Afrika nog een onbekend gebied is. De loop der rivieren is er dan ook met een stippellijn aangegeven. Weinig Europeanen hadden tot dan toe een voet gezet op midden-Afrikaanse bodem. En zeker de Belgen waren in dat opzicht achterwege gebleven met uitzondering dan van de Gentse pater Pieter Fardé die volgens sommige bronnen de eerste Vlaming zou geweest zijn die midden-Afrika doorkruiste (5).

Andere naties waren ons reeds voor geweest in de voorbije eeuwen doch de ondoordringbaarheid van het gebied en het moordend klimaat deed velen terugkrabbelen, tot die interesse weer opdook na het midden van de vorige eeuw. De ontdekkingstochten van enkele avonturiers en zendelingen (vooral Livingstone) waren hier niet vreemd aan.

Hoe men in België daar tegen opkeek verhaalt Van de Cruyssen in zijn inleiding als volgt:

„Sedert eenigen tijd wordt zeer veel over Afrika gesproken. Geen nieuwsblad of het houdt er zich mee bezig; geene stad, bijna geen dorp of men opent

L. B.

Moniteur du Congo

Administration & Rédaction : Chaussée d'Ixelles, 12, Ixelles-Bruxelles

Pour les annonces s'adresser rue de Florence, 25, à Ixelles, ou à M. FRANCHI, rue de Marsais, 2me, à Bruxelles.

LA CIVILISATION EN AFRIQUE CENTRALE

LA CHICOTTE

La chicotte est une lanière de peau d'hippopotame tordue et séchée. Elle est le juge de paix à l'égard des noirs de toutes les stations de l'Association internationale du Congo. Notre gravure représente le juge de paix en fonctions.

„Le Moniteur du Congo”, spotprent uit 1885 die aantoont hoe volgens de tegenstanders van Leopold II de blanke het beschavingswerk in Afrika opvat (uit *Kongo, made in Belgium*, blz. 15).

inschrijvingslijsten; geene maatschappij van eenig belang of men onderhoudt zich over dit wonderbare werelddeel.

En dit waarom?

Omdat de stem van Hem dien wij allen liefhebben, een werk in het leven heeft geroepen, dat beschaving en verlichting onder millioenen en millioenen menschen verspreiden moet, - een werk dat nieuwe wegen voor nijverheid en koophandel openen zal en bijgevolg niet alleen zedelijke maar ook stoffelijke voordelen opleveren moet."

België wordt een koloniale mogendheid

In november 1907 ondertekende koning Leopold II de „akte van afstand”, bevestigd door de wet van 18 oktober 1908 (ook de Koloniale Keure genoemd) waardoor Kongo-Vrijstaat officieel Belgisch Kongo werd. Het fabeltje dat Leopold Kongo aan België „schonk” vergaat in het niet als de aanleiding tot deze schenking duidelijk wordt. Maar eerst dit...

Zoals we reeds vermeldden waren de Belgen niet de eersten die Centraal Afrika betraden, zendelingen en paters uit andere naties waren ons reeds voor geweest. Zo is het zeker dat de kerstening van Kongo reeds een aanvang genomen had in de 15e eeuw. Op het einde van die eeuw hadden de Portugezen de Kongomonding verkend en er de machtige Kongolese koning Alfonso I overhaald zich te bekeren tot het katholiek geloof. Bij gebrek aan missionarissen verbrokkelde de kerstening om tot een volledig verval te leiden in het begin van de vorige eeuw. Franse missionarissen vonden in de tweede helft der 19e eeuw vervallen kerken en kapellen terug en bij sommige stammen waren bepaalde christelijke rituelen nog in zwang doch het bleek alras dat men van meetaf aan mocht herbeginnen met de evangelisatie.

Even de naam Kongo verduidelijken. Kongo is de naam van het volk dat aan de monding van de grote rivier woont. De stroom zelf wordt „Nzadi” genoemd, wat betekent: rivier. Het zijn de Portugezen die de naam Nzadi verbasterden in „Zaire”. Deze benaming wordt geleidelijk aan vervangen door Kongo (stroom) tot president Mobutu in 1971, in het kader van zijn authenticiteitspolitiek, beslist opnieuw de Portugese naam Zaire in te voeren. De rivier is vanaf de 18e eeuw steeds een belangrijke aanvoerweg geweest voor de slavenhandel op Amerika waarlangs ongeveer een kwart miljoen zwarte slaven, in een tijdspanne van nog geen twee eeuwen, naar het Amerikaanse continent zijn afgevoerd.

Het is vooral onder de bestrijding van deze slavenhandel dat Leopold II erin slaagde een reuzegebied als Kongo tot het zijne te maken. Dit ging allemaal zomaar niet vanzelf en de koning diende diverse wetenschappelijke en

„La trique”, 25.2.1906: „Popold II, Roi des Belges et des Belles devant l'objectif caricatural” (uit, *Kongo, made in Belgium*, blz. 36).

humanitaire verenigingen in het leven te roepen eer hij zijn doel zou bereiken. De man die ontegensprekelijk alle wegen effende voor Leopold was de Welshman Henri Morton Stanley (1841-1904) die de wereldpers haalde toen hij in 1871 de verdwenen Schotse zendeling David Livingstone (1813-1873) terugvond. Na zijn tweede Afrikatrip (1874-1877) wordt hij benaderd door twee Belgische gezanten die hij echter wandelen stuurt. Zijn ontgoocheling moet wel groot geweest zijn als hij constateert dat de Britse regering gewoon niet geïnteresseerd is in het Midden-Afrika dat hij hen aanbiedt. Er zat dus niets anders meer op dan toch op het Belgische voorstel in te gaan en Leopold II te gaan opzoeken. Vanaf 1878 is Stanley in dienst van de Belgische koning. Langs de Kongostroom wordt een weg aangelegd en worden verschillende nederzettingen gesticht onder andere Vivi, Isangila, Manianga en Leopoldstad (1881).

Stanley keert terug naar Brussel doch wordt door de koning onmiddellijk terug gestuurd, ditmaal met een annexatieopdracht. Stanley die van wanten weet, en er niet voor terugdeinsde een beroep te doen op de slavenhandelaars om voedsel op te eisen van de inlanders voor zijn expedities, slaagt erin langs de Kongostroom tot aan de watervallen, naar hem genoemd, een vierhonderdtal verdragen af te sluiten met de inlanders. Wat door deze laatsten als tijdelijk werd beschouwd wordt voor Stanley en Leopold II definitief. Niet enkel Stanley, maar bijna alle ontdekkingsreizigers gebruikten zulke tactiek. Om enigszins orde op zaken te stellen werd daarom in 1885 de Conferentie van Berlijn bijeengeroepen, een initiatief van de Duitse kanselier Otto von Bismarck. Leopold heeft een lengte voor op de anderen want de Verenigde Staten hebben al zijn vereniging, de Association Internationale du Congo (A.I.C.), als soeverein over het gebied erkend. De A.I.C. wordt omgetoverd in E.I.C. (Etat Indépendant du Congo) en ook Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië erkennen de nieuwe Kongostaat. Het laatste land dat tot de erkenning overgaat is België. De beschaving, of beter gezegd de verovering, van de Kongo-Vrijstaat kon beginnen. Dit zou een periode van tien jaar in beslag nemen. Leopold die op de Berlijnse Conferentie beloofde geen toltarieven of andere lasten te heffen op de ontgonnen goederen slaagt erin zich van deze belofte te ontdoen wanneer men er hem van beschuldigt weinig of niets te ondernemen tegen de slavenhandel. De koning geeft dit grif toe, hij wil niet liever, maar een leger op de been brengen kost geld. Zo slaagt hij er toch in vanaf 1891 taksen te heffen op de inlandse uitvoer.

Met de bestrijding van de slavenhandel wordt ook meteen komaf gemaakt met zijn grootste concurrenten in de ivoorhandel zodat hij hierover het monopolie bekomt.

Leopold nationaliseerde ook alle braakliggende gronden en terreinen, m.a.w. de inboorling restte enkel nog zijn hut en de eventuele akker errond, en voerde

belastingen in. Vermits bij de Kongolees geen geld voorhanden was werd dan maar een belasting in natura opgelegd: arbeid.

De vondst van een rubberplant in het oerwoud trok de konings aandacht en tegen wil en dank werd de zwarte verplicht zijn deel van de oogst op te brengen. Gans het uitbatingssysteem in onze overzeese kolonie was gebaseerd op een premiestelsel waarvan vele ambtenaren en officieren weten gebruik te maken om zich in de kortst mogelijke tijd buiten schot te weten. Dit natuurlijk tot schade en schande van de inlander wiens uitbuiting met de dag erger werd. Opstootjes en werkweigering werden bloedig neergeslagen, rebellerende dorpen werden met de grond gelijk gemaakt, niemand werd ontzien. Van de doden werd de rechterhand afgehakt om als bewijsmateriaal te dienen voor het aantal verschoten kogels. Enkele slachtoffers overleven de bloedbaden; hun getuigenis schokt de wereldopinie. Twee rapporten, een van de Britse Consul in Boma en een van de Britse publicist Morel getuigen van de wreedheden in de Kongo Vrijstaat. Een onderzoekscommissie bestaande uit drie juristen bevestigt na ondervraging ter plaatse de bevindingen van de aanklagers. Het woord „volkerenmoord” wordt echter niet weerhouden, nochtans durven bepaalde historici beweren dat enkele miljoenen zwarten het leven lieten tijdens de ivoor- en rubberkoorts die duurde tot aan de eeuwwisseling. Men gaat tot de bestraffing over van de schuldigen... bij de laagste rangen der blanke opzichters worden zware gevangenisstraffen uitgedeeld die de schuldigen maar voor een klein gedeelte moeten uitzitten en wie erin slaagt te ontsnappen wordt met rust gelaten. Bij de hogere rangen der ambtenaren en de officieren wordt niemand verontrust, dus zeker de koning niet.

Verdiende Leopold II een fortuin in deze turbulente tijd dan dient ook gezegd dat een gedeelte van dit geld gebruikt werd om Brussel te verfraaien, om parken aan te leggen, om een museum te bouwen te Tervuren, enz.

Maar, het is genoeg geweest en Leopold moet onder druk van de publieke opinie afstand doen van zijn kolonie. Hij was dit trouwens van plan en had reeds laten acteren in 1901 dat na zijn dood de Kongo Vrijstaat in Belgische handen zou komen. Maar nu werd hij verplicht (een jaar voor zijn dood) zijn staat af te staan, en dat had hij zeker niet gewild.

Onze Kongopioniers

Wie waren nu eigenlijk die mannen die het onbekend avontuur tegemoet trokken?

In de periode van Belgisch Kongo werd een zeer strenge selectie gemaakt tussen de kandidaten, dit was echter niet het geval voor Kongo Vrijstaat waar

blijkbaar iedereen welkom was.

De drie pioniers die we kennen uit het Land van Nevele lieten er alle drie hun leven. Voor de enen zullen het helden worden van het beschavingswerk, voor de anderen zullen het avonturiers blijven die hun onbezonnen daad met hun leven bekochten. Twee van de drie komen uit, wat we zouden kunnen noemen, „goeden huize”. Van hen zijn we geneigd te denken dat eerder idealistische overwegingen hen ertoe brachten hun vaderland vaarwel te zeggen. De derde, die een niet onaardige functie bekleedde in de toenmalige samenleving, lijkt ons eerder het type van de roekeloze avonturier. Dit zijn echter loutere veronderstellingen van onzentwege gebaseerd op de weinige gegevens (6) die over deze mensen voorhanden zijn. Deze gegevens met daarbij een situatieschets van de standplaats van onze pioniers moeten ons toelaten ons een beeld te vormen van de persoon zelf en de situatie waarin hij terecht kwam.

Maar eerst laten we een ooggetuige aan het woord uit Nevele zelf, namelijk Cyriel Buysse.

In zijn satirische verslagen van de gemeenteraad van Nevele maakt Buysse in het verslag van de zitting van 9 april 1885 (7) melding van de stemming van het sturen van een „gelukstelegram” aan Leopold II voor zijn benoeming tot staatshoofd van de nieuwe Kongostaat, dit om de koning een plezier te doen. Nevele wilde hier blijkbaar senaat en parlement vóór zijn daar deze maar eind april Leopold als soeverein erkenden. Buysse maakt hier waarschijnlijk allusie op het feit dat het katholieke kabinet Beernaert samen met de koning onder een hoedje speelde wat betreft de Kongopolitiek en de liberalen trachtten buiten spel te zetten. De schoolkwestie komt ook aan bod. Mulle de Terschuieren, aldus Buysse, laat hierbij weten dat men best de liberale schoolmeesters maar naar de Kongo zendt, kwestie van er van af te zijn. In zijn vijfde verslag van de gemeenteraad, 9 juni 1886, (8) keert Buysse de rollen om en stuurt hij de Nevelse katholieke notabelen naar Kongo, burgemeester Léonce Mulle de Terschuieren voorop. Na het stichten van een kolonie, „Nieuw Ossenland” genoemd zullen de liberalen worden aangelokt waarop de katholieken naar het vaderland terugkeren en voortaan zware taksen leggen op hetgeen van de kolonie uitgevoerd wordt.

Over de gehele Kongo-affaire wordt in het echt verslag van de Nevelse gemeenteraad met geen woord gerept. Blijkbaar moet er omstreeks dat tijdstip in Nevele iets geleefd hebben in verband met de latere kolonie en heeft Buysse dit aangegrepen om de draak te steken met het katholieke gemeentebestuur. Eén zaak laat Buysse ons inziens wel doorschemeren; bij de gewone mensen leefde de overtuiging dat wie naar Kongo trok niet meer terug kwam, m.a.w., men was er van af.

In 1898 publiceerde Buysse bij Warensdorf te Amsterdam de novelle „De

Zwarte Kost". De heer Antoine Janssens, conservator van het museum Rietgaverstede te Nevele, maakte er ons attent op dat de Nevelse Kongopionier Honoré Meganck model stond voor dit werk. „De Zwarte Kost" is het verhaal van de stotterende notarisklerk Fortuné Massijn die er prat op gaat dat hij een kenner is van donker Afrika. Samen met zijn oude moeder, die weduwe is, en zijn zuster Fientje woont hij in het dorpje Akspoel (9). Hij staat er bekend als een allerzonderlingste kerel met een beetje grootheidswaanzin en bezeten door de manie der kennismaking met vreemdelingen. Met die vreemdelingen bezoekt hij dan de herbergen in Akspoel. Het „Huis van Commerce" is zijn stamkroeg, hij is er verliefd op Eulalie, de dochter, maar durft haar niet ten huwelijk vragen omdat zij maar een herbergiersdochter is. Spittael, de kolenhandelaar, De Vreught, een gepensioneerde onderwijzer, en notaris Potvlieghe, zijn er zijn vaste vrienden.

Massijn haalt zich nog maar eens de spot van het hele dorp op de hals door met twee negers zijn stamkroeg binnen te stappen. Deze gebeurtenis is voor hem de aanleiding om een Afrikastudie aan te vatten en het dorp volledig met verstomming te slaan door aan te kondigen dat hij als onderintendant van de Staat naar Leopoldstad in Kongo zal vertrekken. Eerst, op zondag 15 juni, organiseert hij nog een spreekbeurt met de Afrikareiziger Kinel die reeds anderhalf jaar van streek tot streek trok om voordrachten te houden over Kongo en Afrika. Kort daarop ontvangt Massijn zijn uniform en trekt er mee rond van herberg tot herberg. De 28ste juni is het zover. Dan vertrekt onze Akspoelenaar, via het lokale station *Bavel*, naar Antwerpen waar hij samen met de twee negers zal inschepen voor de kolonie met de stoomboot Loualaba voor een periode van drie jaar. De notaris, de onderwijzer en Spittael vergezelden hem tot aan de haven. Vóór zijn vertrek had hij Eulalie plechtig beloofd niet van de zwarte kost te zullen proeven. Die zwarte kost zou voor hem later een zware beproeving worden. In zijn brieven naar Akspoel kan hij niet nalaten steeds zijn ergernis te laten blijken over dit onderwerp en dit op zo'n manier en zo veelvuldig dat dit het gespreksthema wordt in heel het dorp. Opeens zwijgt Massijn in alle talen over de zwarte kost. Alles wordt opnieuw rustig in Akspoel tot op een meimorgen, elf maand na zijn vertrek het nieuws de ronde doet dat Massijn overleden is. op de telex stond „Fortuné Massijn, sous-intendant Léopoldville, décédé 13 Mars fièvre hématurique". Drie dagen later werd in de parochiekerk voor hem een mis opgedragen.

Drie maand na zijn overlijden ontvangt de weduwe Massijn een koffer met de bezittingen van haar zoon. In zijn portefeuille vond men een fotootje en een haarlokje. Op de foto stond geschreven: „mijn lieve Khamissi". Massijn had zelf ook van de zwarte kost geproefd hetgeen hem fataal is geworden.

In het dorp zijn er enkel nog de souvenirs bij De Vreught, Spittael en Potvlieghe die aan Massijn herinneren. De bevolking is hem vergeten doch de

zwarte kost, die is gebleven. Eulalie is achttien maand na zijn dood gehuwd met een slager uit *Lovergem* en moeder Massijn en Fientje zijn eenzaam in 't dorp achtergebleven. Aldus Cyriel Buysse!

Maar wie was nu in feite Honoré Meganck?

Honoré MEGANCK werd op 2 december 1855 te Nevele geboren als zoon van Jan (°18.10.1818) die kleermaker was en Marie De Dourge (°29.04.1819), huishoudster. Na zijn studies werkte Meganck een korte tijd in een handelszaak tot hij op 19 februari 1878 als postmeester te Nevele werd aangesteld. In het bevolkingsregister van 1880-1890 zien we dat de postmeester samen met zijn ouders gehuisvest was in de wijk Dorp, namelijk in de Thieltstraat nr. 28. Daar was ook het postkantoor gevestigd; nu zijn daar de burelen van het Nevels agentschap van de Generale Bank gevestigd. In dezelfde Thieltstraat, op het nr. 32, woonde Cyriel Buysse. Beiden hebben dus elkaar goed gekend wat ook blijkt uit een schrijven dat van Meganck bewaard is gebleven. In maart 1883 komen August Meganck (°Nevele 15.7.1848) en Marie Meganck (°Nevele 27.8.1852) bij hen inwonen evenals Marie-Emma Meganck (°Gent 25.3.1878) die het gezin vervoegt in juni 1887. Het volgend jaar, op 24 maart 1888, overlijdt vader Meganck.

In zijn satirische verslagen van de gemeenteraad van Nevele (10) beschrijft Buysse Meganck als iemand met een kruiperige onderdanigheid die zijn benoeming te danken heeft aan burgemeester Mulle de Terschueren die, indien nodig, hem in bescherming neemt. Uit deze verslagen blijkt ook dat Meganck een spraakgebrek heeft en dat Buysse hem blijkbaar niet goed kon luchten.

Was Meganck een bluffer die zijn eigen overdrijvingen voor waarheid nam en op de duur zichzelf verplichtte naar Kongo te trekken?

Vermoedelijk zal niemand dit nog kunnen achterhalen.

Op 3 augustus 1891 was het zover. Aan boord van het stoomschip „Lulu Bohlen” van de rederij C. Woermann uit Hamburg scheepste Meganck in als „sous-intendant” voor Leopoldstad. De schepen van deze rederij hadden meestal Vlissingen als aanleghaven doch uitzonderlijk werd nu Oostende aangedaan, vermoedelijk in opdracht van de Belgische Staat. Naast Meganck maakten twee ingenieurs, twee klerken en een substituut van de procureur, M. Brouwet, de overtocht mee om te gaan werken in dienst van de Onafhankelijke Kongostaat. Voor de aanleg van de spoorweg reisden nog mee een tekenaar, een werkopziener, twee magazijniers, een locomotief-mecanicien, twee metselaars, één werfchef, één mecanicien-machinist, een bankwerker, twee monteerders, twee mijnwerkerschefs, een smid, een steenkapper en een vrouw die haar man in Boma vervoegde. Zowaar een gevarieerd gezelschap. De reis duurde 19 à 20 dagen, via Boma werd het einddoel Leopoldstad bereikt.

Honoré MEGANCK (Nevele 1855 - Leopoldstad 1892).
(Fotoarchief Rietgaverstede, Nevele)

Leopoldstad, toen de hoofdplaats van het district Stanley-Pool ligt in een bocht van de Kongostroom en werd in 1881 door Stanley gesticht naast het dorp Kinshasha. De hoofdgebouwen van de stad waren opgetrokken op een terras dat aangelegd werd op de flanken van de Leopoldberg. Zij beslaan ongeveer een lengte van 300 meter en zijn gemiddeld 40 meter breed. Tegen eind 1884 was de aanleg van dit terras beëindigd. De gebouwen door Stanley opgericht bestaan niet meer. Er zijn twee grote woningen opgetrokken in 1884 en 1885 bestemd voor de Europeanen naast drie houten gebouwen die dateren van 1884 en 1888. Het goederenmagazijn werd in 1883 gebouwd. De gebouwen bestemd voor de blanken en de zwarten nemen elk ongeveer 1 ha in beslag. Rond deze nederzetting vinden we 30 ha recent ontgonnen landbouwgrond waarvan meer dan de helft is voorbehouden voor de maniokteelt. Op de andere gronden vinden we aardappelen, rijst, ananas, koffiestruiken, groenten, enz. Langs de wegboorden vindt men bananebomen en ananasplanten. Bij de rivier vindt men de nodige installaties voor de bouw en de herstelling van stoomboten en lichters. Er is ook een geul van ongeveer 60 meter lang waarin men twee stoomboten terzelfdertijd op het droge kan hijsen. Verder zijn er nog een loods voor de ambachtslui, een magazijn voor het opslaan van vervangingsstukken en een werkplaats voor de mecaniciens. In de onmiddellijke omgeving is de spoorlijn Matadi - Leopoldstad (1889-1898) in volle aanleg. De streek is er voornamelijk bevolkt door de Bakongo (tussen Matadi en Stanley-Pool) en Bateke. Deze laatste stam woont langs beide zijden van de stroom, we vinden hen zowel in Leopoldstad als in Brazzaville. Leopoldstad zelf ligt in feite op de grens van de beide vermelde volksstammen. Het koloniale avontuur van Meganck zou echter een vroegtijdig einde kennen. Op 13 januari 1892 overleed hij te Leopoldstad ingevolge hevige koorts. Dag op dag twee maand voor zijn overlijden richtte hij nog volgend schrijven aan Cyriel Buysse die toen te New York verbleef.

Léopoldville 13 Novembre 1891

My dear friend,

Je suis arrivé en très bonne santé à Léopoldville. Le chemin des caravanes est très pénible de hautes montagnes, de grands forêts. Marais et Rivières et cela sous le soleil brulent de l'Afrique. Je suis ici avec deux Gantois Paul Rolin Jacquenyns et Marcel de Saegher. J'ai une très bonne position ici et suis très content. Plus tard je vous donnerai plus de nouvelles le temps me manque à présent.

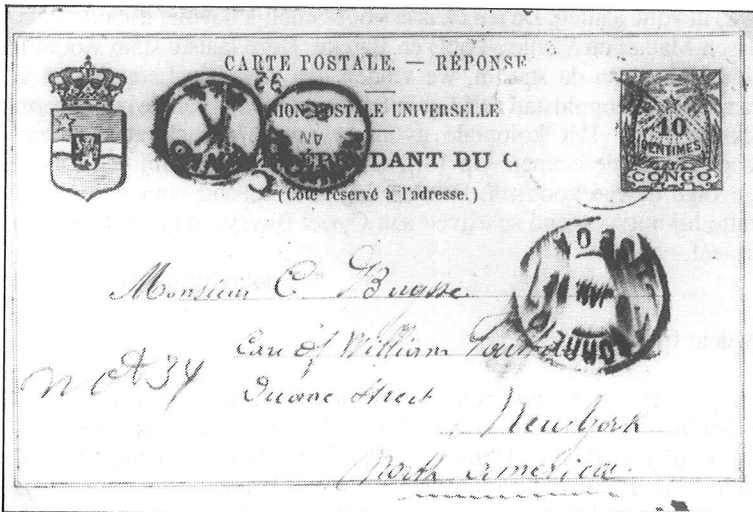
Souhails de bonne année
H. Meganck

502
 Leopoldville 13 Novembre 1891

My Dear friend,

Je suis ravi en très bonne santé à Leopoldville et le chemin
 des Caravanes est très pénible de temps en temps il y a grand
 froid. Mais les Riviers et cela fait très agréable de
 l'Afrique. Je suis ici avec deux autres Paul Robin Jacques
 et Marcel Dubochet. J'ai une très bonne position ici et bien sûr
 content de tout. Je vous enverrai plus de nouvelles de temps en temps
 à l'avenir

Veuillez en croire
 J. Magnick.

Postkaart door Meganck aan Cyriel Buysse gestuurd die zich op dat ogenblik in New York bevond. (Museum Rietgaverstede, Nevele)

Het loont wel even de moeite de route van dit schrijven te volgen. Geschreven op 13 november 1891 wordt de kaart pas op 9 december afgestempeld te Boma. Op 8 januari bereikt de kaart Lissabon om nog dezelfde maand te New York besteld te worden; maar dan is Honoré Meganck reeds overleden. Een filatelistisch detail nog bij deze kaart. Meganck gebruikt het antwoordluik van een inlandse briefkaart met betaald antwoord vandaar dat een bijfranking diende te geschieden. Als oud postmeester moet hij zeker geweten hebben dat dit zeker niet de bedoeling was van het gebruik van deze kaarten.

In de Nevelse bevolkingsregisters van 1891-1900 zien we dat op het moment van de uitwijking van Honoré de familie Meganck in de Dorpswijk woonde tussen slager Celestin Mortier en winkelierster Charlotte Schelpe. De plaats waar deze woning stond is thans ingenomen door de winkel van de heer Ignace Dobbelaere, Markt 13 te Nevele. Kort na de bekendmaking van het overlijden van haar zoon wijkt moeder Meganck samen met haar dochter Marie uit naar Anderlecht. Het volgend jaar verlaten ook Augustus Meganck en zijn dochter Marie Nevele om zich te Scheut te vestigen. Voor zover bekend keerden ze niet meer naar Nevele terug. Op zondag 28 oktober 1956 had te Nevele de onthulling plaats van de gedenksteen ter ere van Honoré Meganck. Deze plechtigheid was voorafgegaan door een ziele dienst opgedragen voor de afgestorven oud-kolonialen in de Sint-Mauritiuskerk. De gedenkplaat, bedekt met het koloniale vaandel, werd onthuld door de heer A. Mast (11) waarna ze werd gewijd door E.H. deken De Pauw. Burgemeester Adhemar De Pauw hield de slotrede waarbij hij plechtig beloofde de steen in ere te houden voor het komende nageslacht. Daarna werd aan de genodigden een receptie aangeboden op het Nevelse gemeentehuis.

Vijf jaar na Meganck zou een volgende pionier, geboren in het Land van Nevele, het noodlot tarten, het avontuur tegemoet, namelijk Petrus, Vincencius MERCHIER.

Vincent Merchier, zoals hij in familiekring genoemd werd wat blijkt op de enige foto die van hen is bewaard gebleven, werd te Poesele geboren in de Beentjesstraat op 22 januari 1873 om 5 uur in de morgen als zoon van Constantinus Merchier (°Aarsele 1830), gemeenteonderwijzer, en Charlotte Bernardine Rombaut (°Ursel 1838), huisvrouw. Bij de aangifte van de geboorte van het kind traden Charles Louis Tuytschaever, 42 jaar en landbouwer, en Joannes Francies Van Laecke, 36 jaar en winkelier, beiden wonende in de Beentjesstraat, als getuige op. Het geboortehuis van Vincent Merchier staat er nog steeds. Het is de vroegere onderwijzerswoning van de Jongensschool en is op heden bewoond door de heer en mevrouw José De Raedt-Deolet, thans Beentjesstraat nr. 10. Uit de bevolkingsregisters 1861-1880 vernemen we dat het gezin Merchier-Rombaut zes kinderen telde, drie

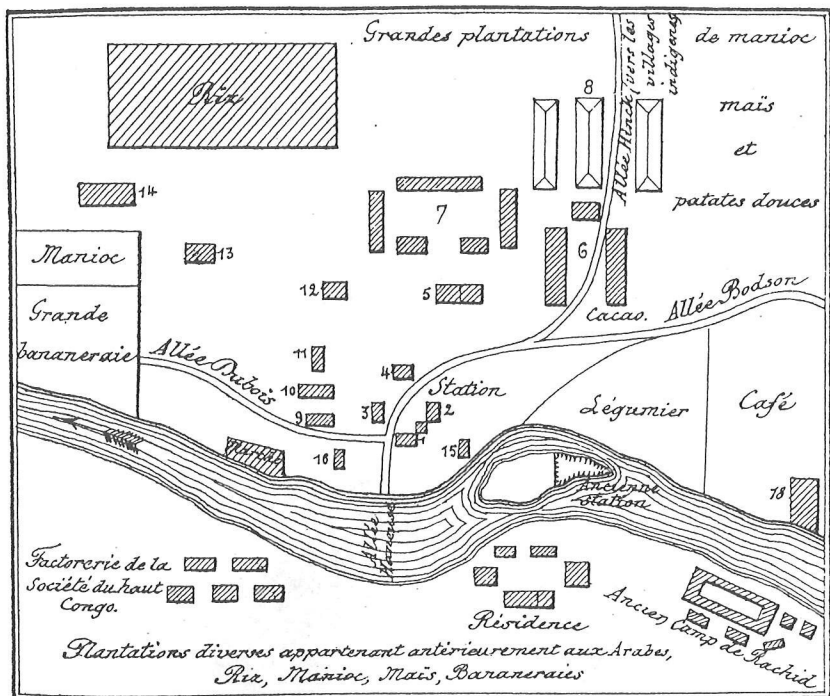
dochters en drie zonen. Het moet een diepgelovige familie geweest zijn wat blijkt bij het kiezen van de latere levensweg van hun kinderen. Marie Merchier, de oudste dochter, werd E.Z. Maria van de Onbevleete Ontvangenis van de orde der Arme Claren Colettienen te Hoei terwijl Sylvie Merchier besloot door het leven te gaan als E.Z. Paulina, bij de orde der Zusters Franciscanessen te Aalst; Henrica Merchier bleef ongehuwd. Alleen Jules Merchier, de oudste zoon, trad in het huwelijk. De jongste zoon, Theophile, werd Pater Arnulphus van de orde der Paters Minderbroeders te Sint-Truiden. Hij werd een globetrotter voor het Geloof en bouwde kerken in China, Japan en de Verenigde Staten.

Bij de onthulling van de gedenkplaat van Merchier wist niemand te Poesele wie die jongeman in feite was. Dit is logisch want reeds sinds juni 1885, Vincent was toen 12 jaar, verlaat de familie Poesele en vestigt zich te Landegem in de wijk Dorp, Merktplaats nr. 2.

Vincent MERCHIER (Poesele 1873 - Stanley-Falls 1897), foto genomen bij C. Van der Sypt-Boute, rue des Champs 48, rue du Nord 5, Gand. (Familiearchief A. Merchier, Drogen.)

STANLEY-FALLS, D'APRÈS DES CROQUIS DE MM. HINCK ET DAENEN.

Rudimentaire schets van Stanley-Falls tijdens het laatste decennium van de 19de eeuw. (Uit *Le Congo*, blz. 447.)

1. Huis, gebouwd met stenen afkomstig uit de watervallen. Geconstrueerd door Haneuse en dienende als verblijf voor het hoofd van de standplaats.
2. Idem, gebouwd door Hinck, dienende als eetzaal met diverse kamers.
3. Magazijn in gestampte aarde.
4. Stenen huis gebouwd door Bodson (15) dienende als logement voor de ambtenaren.
5. Gevangenis in steen.
6. Verblijfplaats van de politieëenheid.
7. Woningen van de bevrijde slaven.
8. Loodsen van de werklieden.
9. Transitmagazijn.
10. Magazijn en keuken.
11. Kippenhok.
12. Huis van de „boys”.
13. Kruitmagazijn.
14. Groot hospitaal.
15. & 16. Rondbogen.

Het volgend jaar, op mei 1886, verlaten de Merchiers reeds Landegem en vestigen zich te Zomergem in de Kapellestraat nr. 27 in het huis van de overleden „bijzondere” Paulina De Rycke (12). Vincent is 15 jaar als zijn moeder overlijdt en op 21 januari 1894, daags voor zijn 21ste verjaardag, verlaat hij het ouderlijk huis om zich in Gent te vestigen. Hij was een tijdlang postbeambte te Brussel en liet zich tenslotte inlijven, als klerk 2e klasse, voor de Onafhankelijke Kongostaat.

Was Merchier een idealist die vond dat ook hij zijn steentje moest bijdragen tot het beschavingswerk? Was hij een avonturier, het buitenbeentje van de familie? We zullen het waarschijnlijk nooit meer te weten komen.

Eén feit is zeker, op 6 juli 1896 verliet hij zijn vaderland met bestemming Kongo. Na een verblijf van enkele dagen te Boma werd hij op 3 augustus aangesteld als eerste-postmeester te Stanley-Falls in Opper-Kongo, de toenmalige hoofdplaats van het gelijknamig district. Stanley-Falls is zoals de naam het zegt gelegen om en rond de watervallen op de Kongostroom, naar de ontdekkingsreiziger genoemd. Het was Stanley zelf die er een eerste standplaats oprichtte op het eiland Usana in het midden van de stroom wat geen al te gelukkig initiatief bleek te zijn want reeds in 1886 slaagden de slavenhandelaars Tippto-Tib en Rumaliza erin deze post in te nemen. Na enkele schermutselingen in 1890 begonnen in 1892 de eerste gevechten die zouden leiden tot een definitief veroveren van de Arabische forten. Vanaf 1888 was reeds begonnen met de bouw van een nieuwe standplaats door kapitein Van Gele op de rechteroever van de stroom, ietwat meer stroomafwaarts ten opzichte van de eerste vesting terwijl de eigenlijke residentie werd opgetrokken op de linkeroever in de buurt van enkele Arabische gebouwen, ingenomen door de Staat, rechtover de eerste standplaats. Van Daenen en Hinck, die instonden voor de uitvoering van de werken, is een rudimentaire schets bewaard gebleven die ons een beeld geeft van Stanley-Falls kort voor Merchier er aankwam. De stad is er omringd door honderden hectares bananebomen. Rijst-, maïs-, maniok-, koffie- en groententeelt krijgen er speciale aandacht en zorgen zo voor een goede bevoorrading van de stad. De rivier is zeer visrijk en de omwonende volkeren de Wagenis en de Lokele (iets meer ten Noorden van de stroom) leven dan ook voor een groot deel van de visvangst en de ruilhandel.

Maar het onherbergzame klimaat eist zijn tol. Reeds het volgend jaar, op 12 juli 1897, overlijdt Vincentius Merchier te Stanley-Falls ingevolge hematurie. (14) Eerder op het jaar overleden reeds drie officieren waaronder de kapitein-commandant van het garnizoen.

Bij de bekendmaking van zijn overlijden werd te Zomergem, waar zijn vader en broer woonachtig waren, een erediens ter zijner nagedachtenis gehouden en werd een bidprentje uitgereikt. Dertig jaar terug, op 20 april 1958, werd ter

Gij hadt hem ons gegeven tot onze troost, gij eelcht hem van ons weder: o Heer, wij onderwerpen ons zonder tegenspraak, doch met het hart vol droefheid.
H. EUSEBIJ.

†

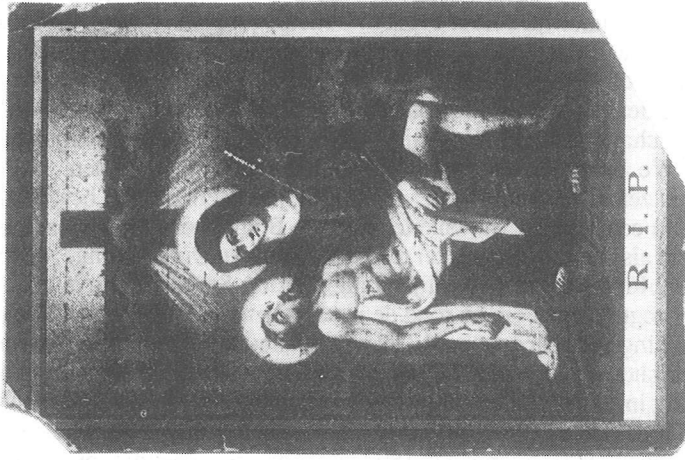
TER ZALIGER GEDACHTENIS
VAN DEN HEER
VINCENTIUS MERCHIER
*geboren te Poosle den 22 Januarij 1873,
overleden te Stanley-Falls (Opper-Congo), den 12 Juli 1897.*

In den bloei der jaren is hij verdwenen gelijk de bloem der velden die 's morgens ontkiukt, frisch, lachend, vol glans en reuk en 's avonds het hoofd nederbuigt en zachtjes sterft.
H. GREG.

Gelukkig die zich stellen onder Maria's bescherming, in hun sterftuur zullen zij niet te vreesen hebben.
P. M. DAM.

Zalig is hij die altijd het uur zijner dood voor oogen heeft en zich alle dagen bereidt om te sterven.
IMR. CURISM LI C. 23.

Vaarwel, welheminde vader, vaartwel, tezelfzelds broeders en zusters, heeft de dood ons voor korten tijd kunnen scheiden, de liefde die ons vereenigde, zal eenwig duren... Gij zijt nu in droefheid, maar ik zal u welezen, en uwe harten zullen zich verbougen en niemand zal u uwe vreugde ontnemen. Vertrouwt dan elkaander, met deze woorden, onderwerpt u aan Gods' wil en bikt voor mij, Vaartwel!
Zoet Hart van Jesus, wees mijn toelucht.
(300 dagen afsteld)
A. Sijtor

Doodsprentje van Vincent Merchier. (Familiearchief A. Merchier, Drongen.)

ere van Petrus, Vincentius Merchier een gedenkplaat onthuld aan de kerkmuur te Poesele naast het oorlogsmonument. De plechtigheid had in de namiddag plaats. Om kwart voor drie werd een delegatie van de Kongolese Herdenkingsbond onder de leiding van notaris Mast, samen met kapitein-commandant Fonteyne die het Ministerie van Defensie vertegenwoordigde en familieleden van de pionier in het bescheiden Poeselse gemeentehuislokaaltje ontvangen door burgemeester De Boever en de Poeselse schepenen en gemeenteraadsleden. Daarna trok de groep stoetsgewijs door het bevlagde Poesele. De Poeselse contactman van de Kongolese Herdenkingsbond, de heer Adhemar Mestdach, onderwijzer van de jongensschool en toen wonende in Merchiers geboortehuis, had niets onverlet gelaten om van deze huldiging iets enig te maken.

Na de onthulling van de gedenksteen werd deze door E.H. Smesman plechtig gewijd waarna door het Poesels gemeentebestuur en de Kongolese Herdenkingsbond hulde werden gebracht aan de Kongopionier. Hierop werd een krans voor het monument neergelegd en werd een bloemenhulde gebracht door al de Poeselse schoolkinderen. Tot slot werd door de leerlingen van de Jongensschool een aangrijpend stukje opgevoerd, samengesteld door onderwijzer A. Mestdach, waarin de trots van de Poeselse bevolking voor hun pionier werd geuit (zie bijlage I).

Voor hun belangloze medewerking aan deze plechtigheid ontvingen onderwijzer en leerlingen trouwens nog de felicitaties van de heer Mast en de herdenkingsbond, die erbij onderstreepten dat zij nog nergens zoveel enthousiasme hadden ervaren bij de huldiging van een kongopionier. Deze gelukwensen geldden ook voor de gehele Poeselse bevolking die in grote getale deze plechtigheid had bijgewoond.

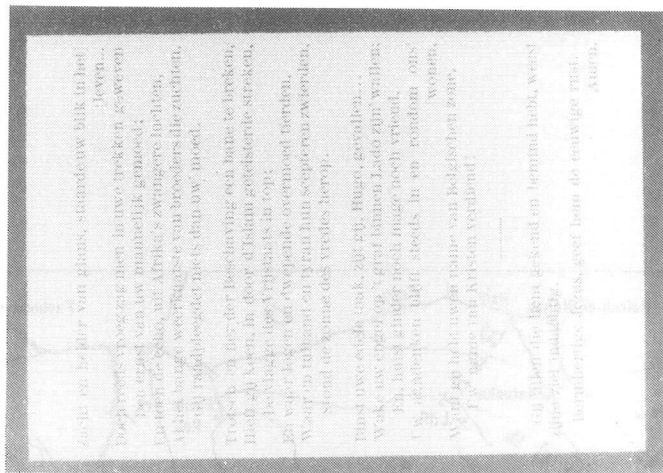
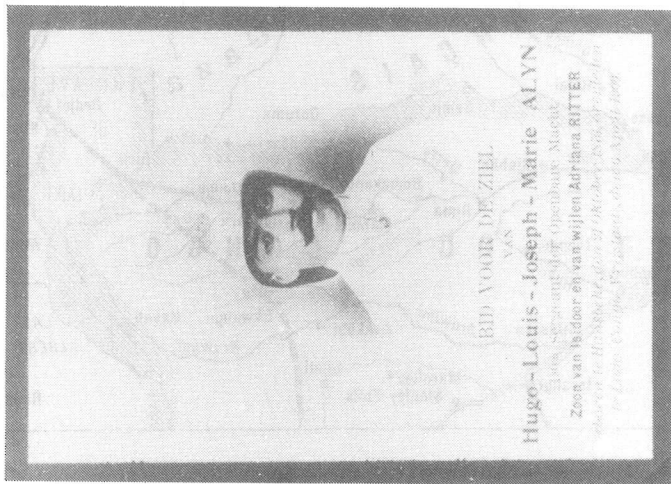
Onze derde Kongopionier Hugo ALIJN komt evenals Vincent Merchier uit een onderwijzersmilieu. Hugo, Louis, Jozef, Maria Alijn werd op 21 oktober 1876 om 5 uur in de namiddag te Hansbeke geboren op de wijk Dorp als zoon van Isidoor, onderwijzer (°Gent 1838) en Adriana Ritter, huishoudster, 32 jaar (°Anholt in *Pruisisch Westphaliën*). Petrus De Vreese, herbergier, en Felix Van de Walle, veldwachter, beiden uit Hansbeke traden als getuige op bij de geboorteangifte.

Alvorens in Hansbeke te verzeilen was Isidoor Alijn van oktober 1858 tot mei 1867 gemeenteonderwijzer te Sint-Maria-Aalter waar hij werd opgevolgd door zijn broer Aloïs (16).

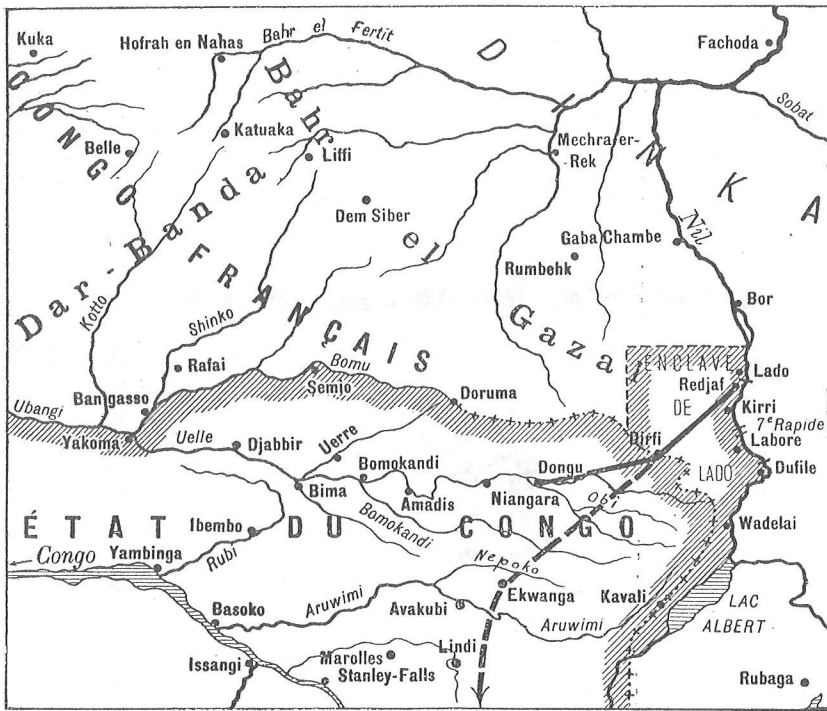
In de geboorteregisters van Hansbeke zien we dat tussen november 1868 en april 1879 zes kinderen werden geboren in het gezin Alijn-Ritter namelijk Guillelmus (Aloïs-Willem), Antonius, Alfons, Erich, Hugo en Agnes. Van Aloïs-Willem en Alfons weten we dat ze onderwijzer werden aan de vrije

Hugo ALIJN (Hansbeke 1876 - Lado 1900).
(Fotoarchief Rietgaverstede, Nevele.)

Doodsprentje Hugo Alijn.
(Fotoarchief Rietgaverstede, Nevele.)

De grensstreek tussen Frans Kongo, Zuid-Soedan en het noorden van de Onafhankelijke Kongostaat met langs de Nijl de Lado-enclave.
 (Uit *Le mouvement géographique*, 6 juni 1897, blz. 268.)

school te Aalter, in de volksmond de Alijntjesschool genoemd omdat het merendeel der leerkrachten bestond uit leden van de familie Alijn. Ook in het culturele leven van toen, vooral in de Vlaams-katholieke verenigingen, speelden ze een voorname rol (17).

Hugo was amper dertien jaar toen zijn moeder op 27 november 1889 te Hansbeke overleed. Kozen zijn broers om in de voetsporen van hun vader te treden, Hugo koos resoluut voor een militaire opleiding (onder de Pruisische invloed van zijn moeder?) en werd leerling van de Regimentschool.

Als sergeant bij de 2de Linie scheept hij op 6 december 1897 in te Antwerpen aan boord van het stoomschip „Eduard Bohlen” samen met nog een veertigtal landgenoten, waaronder een tiental militairen, met bestemming Kongo. Daar wordt hij doorgestuurd naar de Lado-enclave.

Het zuidoostelijk gedeelte van Soedan, de Bahr-el-Ghazal, waartoe dit gebied behoorde was sinds 1892 gedeeltelijk onder Belgische controle. Het was de droom van koning Leopold II geweest naast de Kongostroom een tweede uitweg te hebben naar het binnenland van zijn kolonie namelijk de Nijl. Grensde de Kongo-Vrijstaat niet aan de Nijl de Lado-enclave deed dit wel. De Mahdisten die de Bahr-el-Ghazal bezetten maakten het de Engelsen zo moeilijk dat ze de Belgische veroveringstochten ongemoeid lieten en het gehele gebied aan België afstonden in 1894. Frankrijk kwam hiertegen in opstand met het gevolg dat enkel nog de Lado-enclave in Belgische handen bleef (18). Om de forten langs de Nijl te heroveren en te heroveren werden heroïsche veldslagen geleverd zoals deze te Bedden en Redjaf in februari 1897. Na de overwinning van zijn troepen begon de Belgische commandant Chaltin met de organisatie van de verdediging van de enclave. Over veel extra-manschappen kon hij echter niet beschikken want deze dienden ingezet om de opstand van de Batetela te onderdrukken in Kasai. Deze opstand die uitbrak in 1895 zou nog uitlopers kennen tot 1901.

Op het tijdstip dat Alijn de Kongo-Vrijstaat betreedt is de stad Lado, gelegen op één dagmars ten noorden van Redjaf, een verlaten gebied en dit reeds sinds 1888. Om een eventuele nieuwe dreiging van de de Mahdisten af te weren dient de stad herbewapend. Dit was zeker niet te vroeg want bij een nachtelijke aanval op Redjaf op 4 juni 1898 sneuvelen 62 Mahdisten in de versterkte vesting waar zij waren binnengedrongen en nog eens 80 in het soldatenkamp. Van de 14 blanken die deel uitmaakten van het leger der Vrijstaat sneuvelden er twee en werden er zes gewond. Wat de soldaten zelf betreft, hiervan was de helft buiten strijd, meer dan tweehonderd werden gedood, gewond of werden vermist.

Om een tweede dergelijke ramp te vermijden stuurt men commandant Henry met 700 soldaten naar Rejaf waar hij op 1 juli 1898 arriveert. Henry, die later aan zijn naam de toevoeging „de la Lindi” bekommt, was iemand die een

enorme faam had verworven na een ophefmakende overwinning op de belangrijkste groep Batetela-opstandelingen in juli 1897 op de Hoge-Lindi (19).

Op 15 juli 1898 wordt Henry door districtoverste Hanolet naar Lado gestuurd. In een minimum van tijd slaagt hij erin deze nederzetting belangrijker te maken dan deze van Redjaf. Lado wordt nu bezet door 4 à 500 soldaten onder het bevel van acht blanken en uitgerust met een Krupp-kanon, twee Nordenfeldts en enkele mitrailleurs. Later kwam daar nog een 10 cm houwitser bij eveneens gebouwd door de Krupp-fabrieken.

Henry organiseert verder en hij verstevigt ook Kero, ten noorden van Lado, met de bedoeling van daar uit expedities te ondernemen. Alijn moet het mee-gemaakt hebben dat zijn overste alles in gereedheid liet brengen om de Nijl op te varen richting Khartoem. Dit ging zo maar niet vanzelf want het stoomschip „Vankerckhoven” dat hiervoor dienst moest doen diende eerst gedemonteerd en van Ibembo naar Lado gebracht door 1600 dragers. In juni 1899 komen de eerste stukken te Lado aan en men begint onmiddellijk met de montage van het schip. Ondertussen heeft Henry nog enkele tochten ondernomen in noordwaartse richting om zich ervan te vergewissen dat de opstandige muzelmannen geen nieuwe aanval beramen op de Belgische Nijlbasissen, doch de kust leek veilig. Aan boord van de „Vankerckhoven”, vergezeld van de luitenanten Bertrand en Derclaye, wordt de expeditie naar het noorden aangevat op 26 juli 1898. Vijfzestig soldaten, verdeeld over twee lichters, vergezellen hun commandant. Alijn is er niet bij, hij dient achter te blijven om er het fort te verdedigen bij een eventuele aanval. Deze expeditie, die in ons land in die tijd veel ophef maakte, bereikte Khartoem op 7 februari 1900, doch de „Vankerckhoven” had men onderweg aan het No-meer moeten verlaten omdat het schip vastraakte in de dichte Nijlbegroeiing. Met de hulp van de Britten en bijwijlen de Fransen - soms ging de tocht zelfs per roeiboot - werden de moeilijkste stukken overwonnen. Over het land werd de terugtocht aangevat en via Kero, waar de „Vankerckhoven” gemeerd lag, werd op 1 mei 1900 de enclave opnieuw bereikt. Eerste sergeant Hugo Alijn maakte de triomfantelijke terugkeer van zijn commandant niet mee. Hij stierf te Lado op 6 april 1900 en werd te Panda begraven. Bij het vernemen van het nieuws van het afsterven van zijn jongste zoon liet Isidoor Alijn een rouwdienst opdragen en doodsprentjes uitdelen waarop een foto prijkt van de overledene. Cyrille Mareel, oud-leerling van meester Alijn en vriend van Hugo sprak er de afscheidsrede (zie bijlage II). In 1960 werd aan de muur van de Hansbeekse gemeenteschool een gedenksteen bevestigd ter ere van deze Kongopionier.

André BOLLAERT
Poesele

Noten

- (1) Deze serie werd heruitgezonden in de herfst van 1987.
- (2) Zie ook *Land van Nevele*, jg. XV, aflevering 1, blz. 3-10.
- (3) A.C. VAN DER CRUYSSSEN, *Afrika...*, blz. 43.
- (4) Op 20 november 1869 werd het Kanaal van Suez officieel opengesteld voor de scheepvaart.
- (5) André CAPITEYN, *Een Vlaming ontdekt Afrika*, Kritak-Passages, 1986.
- (6) We hadden gehoopt meer informatie te bekomen over onze Kongopioniers bij de Centrale Dienst van het Stamboek doch deze lieten ons op 11.12.1986 weten dat door „een nijpend tekort aan personeel” dit niet meer mogelijk was.
- (7) *Monografieën van de heemkundige kring het Land van Nevele*, 1972, nr. 1 blz. 87 - 95.
- (8) *Idem*, blz. 99 -109.
- (9) Akspoel is een wijk van de Westvlaamse gemeente Ruiselede. Er zijn ons geen Kongopioniers van deze gemeente bekend.
- (10) *Monografieën van de heemkundige kring het Land van Nevele*, 1972, nr. 1, blz. 67 - 76, zitting gemeenteraad van 9.02.1855.
- (11) De Gentse notaris André Mast, zelf een oud-koloniaal, was de voorzitter van de Kongolese Herdenkingsbond Oost-Vlaanderen. Deze vereniging was de stuwende kracht achter de huldigingen van de overleden Kongopioniers.
- (12) De gegevens over de familie Merchier te Zomergem werden ons bereidwillig verstrekt door ons lid de heer Robert Claeys uit Eeklo, waarvoor onze oprechte dank.
- (13) Stanley-Falls, het latere Stanleystad werd in 1971 omgedoopt tot Kisangani.
- (14) Hematurie = bloedwateren. In tropische gebieden duidt dit meestal op de aanwezigheid van schadelijke parasieten in de nieren.
- (15) Bodson doodde de Katangese slavenhandelaar M'siri en werd daarna door diens lijfwachten omgebracht.
- (16) Luc STOCKMAN, *Geschiedenis van Aalter*, 1980, blz. 426.
- (17) *Idem*, blz. 437.
- (18) De Lado-enclave werd opnieuw Brits Overzees gebeid in 1906.
- (19) De Lindi is een zijrivier van de Kongostroom die in deze uitmondt in de omgeving van Stanleystad.

Geraadpleegde bronnen:

- Archief Museum Rietgaverstede, fotomateriaal i.v.m. onze Kongopioniers; verslagen van de inhuldigingen van de gedenkplaten te Nevele en Poesele; enkele biografische gegevens over de pioniers.
- Archief Koninklijk Museum voor Midden Afrika, foto-archief en kaarten-archief.

- Bevolkingsregisters Nevele 1880-1900; Poesele 1870-1900; Landegem 1880-1890.
- Geboorteregisters Hansbeke, Nevele en Poesele.
- *Le mouvement géographique 8ième année* (26.07.1891); 14ième année (06.06.1897); 14ième année (05.12.1897); 23ième année (28.10.1906).

Hierbij willen we ook onze dank betuigen aan mevr. Régina De Ruyck, de heer gemeentesecretaris Raman en het Nevelse gemeentepersoneel, de heren Adhemar Mestdach, Robert Claeys, Antoine Merchier Ronald Dedecker, Jozef Van de Castele en J. Vermeulen voor de geboden medewerking bij het tot stand komen van dit artikel zonder hierbij de heer Ph. Marechal, bibliothecaris van het Koninklijk Museum voor Midden Afrika te Tervuren en de heer Antoine Janssens, conservator van het Museum Rietgaverstede te Nevele te vergeten, zonder wiens hulp we er niet zouden in geslaagd zijn de nodige informatie en illustraties samen te brengen.

Geraadpleegde literatuur:

- Vita FOUTRY & Jan NECKERS, *Als een wereld zo groot waar uw vlag staat geplant - Kongo 1885 - 1960*, BRT-Instructieve Omroep, 1986.
- Luc VINTS, *Kongo, made in Belgium*, Kritak, Leuven, 1984.
- Johan TAELEMAN e.a., *Monografieën van de heemkundige kring het Land van Nevele*, 1972, nr. 1.
- A.C. VAN DER CRUYSSSEN, *Afrika, naar de beste bronnen*, Kortrijk, 1877.
- Albert CHAPAUX, *Le Congo*, Brussel, 1894.
- J. MAES & O. BOONE, *Les Peuplades du Congo Belge*, Brussel, 1935.
- F. FLAMENT, *La force publique de sa naissance à 1914*, Tervuren, 1952.
- A. THURIAUX-HENNEBERT, *Inventaire, papiers Josué Henry de la Lindi*, Tervuren, 1964.
- Belgische Koloniale Biografie*, Brussel 1952.
- A nos héros coloniaux, morts pour la civilisation 1876 - 1908*, uitg. Ligue du Souvenir Congolais, Brussel, 1930 - 1931.
- Oosthoeks Encyclopaedie*, vierde druk, deel II, Beglisch Congo, Utrecht 1948.
- Cyriel BUYASSE, *De Zwarte Kost*, Warensdorf Amsterdam 1898, en deel IV, verzameld werk, 1977.

Bijlage I

Hulde aan pionier Petrus Merchier door de leerlingen van de Poeselse Jongensschool op 20 april 1958.

(Willy Marchand)

Nog hangt een stille traan in 't moederoog te branden
Nog bonst het vaderhart nog zoekt en staart hun oog
Naar 't schip dat stoomt en doomt ter verre stranden
met hem, hun zoon op wie voor 't laatst hun zegen boog.

(Willy De Boever)

Twee levenskrachtige jonge mannen hier in ons dorpje
geboren/ hoorden de roepstem uit de verte.

(Christian Afschrift)

De heer Theophiel werd priester, missionaris.
Het verre oosten lokte hem aan
China
Het land van de rijzende zon.
Veertig jaar lang arbeidde hij aan de missionering
van dat grote land.
Hij schonk het beste aan zijn gele broeders...
maar helaas... daar ook bloedde de Kerk...
Hij werd verbannen.
Nu werkt hij terug vol ijver aan de bekering van Japan.
Vandaag is hij onze grote afwezige.
En Petrus-Vincent Merchier ook, stond paraat.
Kongo wachtte

(Robert Coen)

Groot was het veld, dat braak lag in het
Hart van Afrika.
Groot was de nood van dat zwarte volk.

(Willy De Smul)

Dat volk werd geteisterd door vreselijke ziekten.
haat, nijd, twist en tweedracht vierden er hoogtij.
Velen vielen jaarlijks onder het vreselijk
zwaard der ondervoeding.

(Servais Rogge)

Sefou, de wrede slavenhandelaar en zijn trawanten
hadden er de bovenhand.

(Robert Coen)

Negers werden opgejaagd als dieren,
duizenden bezweken van ontbering en vermoedens.

(Willy De Smul)

In de Arabische landen waren slavenmarkten.

(Wilfried De Boever)

Een kreet van ontzetting ging in de beschaafde wereld op.
Kardinaal Lavignerie predikt in alle wereldsteden de
oorlog tegen de slavernij.

(Christian Afschrift)

Kolonisatie is werk van redding en offer.

(Servais Rogge)

Een jonge man uit Poesele, vol kracht en levensmoed
heeft die wekroep gehoord.

(Aurèle Coddens)

Koning Leopold II roept betrouwbare wakkere mannen op.

(Willy De Boever)

Petrus-Vincent Merchier meldt zich aan.
Hij weet wat hem wacht. Hij schrikt niet.
Hij gaat.

(Willy De Smul)

De geschiedenis van Kongo verhaalt ons.
Op 1 mei 1897 heeft onze grote aanvoerder Dhanis
Stanley Falls bereikt.
Stanley Falls een der grote vestingen
van de slavenhandelaars.

(Willy Marchand)

En verder lezen we: Maar de toestand wordt steeds benarder.
Dhanis heeft met grote moeilijkheden te kampen.
Welnu: onze pionier Merchier overleed op 17 juli 1897
te Stanley Falls.

(Willy De Boever)

In 't heetst van de strijd is hij gevallen.

(Eric...)

Daarom zijn we fier op u edele man
Blankenberge huldigde sergeant De Bruyne en luitenant Lippens.

(Christian Afschrift)

Voor ons: kinderen van Poesele is het een eer,
hulde te brengen aan onze pionier

(Allen samen)

Leven de pioniers van het eerste uur
Leven sergeant De Bruyne en luitenant Lippens
Leve Petrus-Vincent Merchier
We groeten U.

(Willy De Smul)

Viert Belgen, viert die heldendaad.
De stichting van de Kongostaat.
Ja, roem en dank zij ook gebracht
Aan hen, die hebben eens getracht
Door heldenmoed, door moed en vlijt
Te brengen daar, een betere tijd
U zendingen onvermoeid
Door wie 't Geloof eerst heeft gebloeid
U zij vooral steeds meer en meer
Bewezen: dank en hulp en eer.

(Christian Afschrift)

Ook hebben we het grote genoeg de groet
te brengen van zijn broeder pater Arnulf,
de grote afwezige.

(Noël Van Lerberghe)

In zijn naam roepen we uit volle borst!

(Allen samen)

Liefste broeder, ik ben fier op U.
Van uit het verre Japan groet ik U
edele pionier van onze Kongo.

(Christian Afschrift)

Vol dankbaarheid zie ik neder op al
deze die u huldigen en die het plaatsen
van de gedenksteen hebben mogelijk gemaakt.

(Allen samen)

Leve Kongo! Leve Leopold III! Leve koning Boudewijn!
Leve onze pionier!

(Vaderlands volkslied)

Bijlage II

Rouwbeklag over het afsterven van mijne duurbaren zoon Hugo Alijn.
(archief J. Vermeulen, Destelbergen)

Den Heere Alijn, Hoofdonderwijzer te Hansbeke, ter gelegenheid van het afsterven van zijnen zoon, in Congo-Vrijstaat, te Redjaf-Lado, den 6 April 1900.

Duurbare Heer Onderwijzer,

Ik kan en ik mag niet nalaten in den vreselijken en onverwachten slag, die U getroffen heeft, u een woord van troost en opbeuring toe te sturen. 't Is waar, een wreede slag heeft uw vaderlijk hart getroffen: de zoolang verwijderde zoon, die gij hooptet, binnen luttel weken, na eene jarenlange afwezigheid, aan het liefdevolle vaderhart te drukken, is U plotseling ontruikt.

Hugo! Uw eenige troost, de roem en de kroon uwer oude dagen, is niet meer! Edoch, Vader, ween niet te veel, troost u en verheug U in uwe tranen, want Hugo uw Benjamin is gestorven als Martelaar! Ja, Vader, als drievoudige Martelaar! Martelaar voor zijnen Koning, ... voor zijn Vaderland, ... voor zijn Geloof!

Hugo is niet gestorven, neen, Vader, neen, hij is gevallen als held op het veld van eer, getrouw aan zijne plicht als Belg, als Soldaat, als Christen! Zijne nagedachtenis, vader, zal verheerlijkt worden. Hij is gevallen als martelaar voor zijnen Koning! Deze immers deed eenen oproep tot zijne wakkere en dappere krijgers, om het grootste en edelste werk der 19de eeuw, namelijk de beschaving van Afrika te helpen uitvoeren; en Hugo rekende het zich tot eenen heiligen plicht 's Konings oproep te beantwoorden!

Als ware Vaderlander, hielp hij den weg banen, om aan handel en nijverheid nieuwe bronnen van vooruitgang te verzekeren: hunnen bloei, ten nutte van het Vaderland!

En welke edele taak heeft hij niet vervuld als Christen? Immers, zijn het ons wakkere soldaten niet, is het uw duurbare Hugo niet, die onze geliefde zendelingen nieuwe banen heeft helpen openen, om den armen Afrikaner, den grootsten schat, den Waren Godsdienst te kunnen leeren kennen, en hen op hunne veelal zoo gevaarvolle tochten, hulp en bescherming te verleen? O! vader, beween uwen zoon Hugo niet! Als Martelaar geniet hij reeds hierboven, omringd van zijne al te vroeg, in den Heer ontslapen voorbeeldige Moeder, van zijnen duurbaren Broeder, van zijne geliefde Zuster, eene zoete, voor ons, arme stervelingen, onbegrijpelijke vreugde! Daarboven verwacht hij U, duurbare Vader, om nimmer meer van elkander gescheiden te worden!

O neen! Beween hem dus niet langer! En, is zijne grafstede verre van den Vadergrond verwijderd, hier zijn nog harten, die hem nooit vergeten zullen! Mogelijks zal ik wel eenmaal het geluk genieten, het verwijderde grafgesteente van uwen duurbaren afgestorven Hugo te vinden, en alsdan zal

ik er vier palm- en lauwerkronen op neerleggen: Namens eenen troosteloozen Vader;... Namens eene treurende schaar strijdmakkers; (die Hugo ondanks een bijna drijjarige scheiding niet vergeten hebben);... Namens zijn erkentelijk Vaderland!... en Namens een diepbedroefden vriend en speelgenoot.

Mochten, Duurbare Oud-Onderwijzer, deze weinige woorden, uw bedroefd Vaderhart een weinig opbeuren, dan ware de vurigste wensch vervuld van

Uw verkleefden en dankbaren oud-leerling,
(get.) Cyrille MAREEL
Leerling der Regimentschool

11 NOVEMBERHERINNERINGEN 1914 Nach Paris! 1918 Nach Berlin!

„Diep in de schaduwen van mijn geest liggen de gebeurtenissen van mijn kindsheid begraven, maar telkens rond dit tijdstip, welken ze terug op en beroeren ze mijn gemoed.”

De ooievaar bracht me thuis in een schommelend wisselend op een klein landbouwersdorp, Merendree, doorsneden door het afleidingskanaal van de Leie, ook genoemd Schipdonksevaart.

De kom van de gemeente ligt aan de rechteroever oostwaarts.

Bij oorlogsfeiten wordt er telkens voor de overgang van het kanaal gevochten, zo op 13 oktober 1914, toen de grijze Duitse pinhelmen, na het gevecht, in massa door de Dorpstraat trokken op weg naar de IJzer en naar de zee. Vier lange, droevige, angstige, magere jaren duurde de vreemde bezetting. Eerst op het einde van de maand september 1918 begonnen de Duitsers zich van het IJzerfront terug te trekken, want op de 18de van de zelfde maand waren de geallieerden te Diksmuide hun laatste grote offensief begonnen.

De Duitsers brachten de verbonden een eerste maal tot stilstand bij de zogenaamde Hindenburglinie bij Zarren en Handzame in West-Vlaanderen, maar onze zegevierende troepen stuitten door tot aan de Schipdonkse-vaart, waar ze op 23 oktober aankwamen. De gevechten duurden tot 1 november, ze waren zeer bloedig en gingen met gasaanvallen gepaard. Op het kerkhof van onze buurgemeente Landegem liggen nog een dertigtal Belgische gesneuvelden uit die veldslag begraven. Wij woonden langs de Duitse kant van het front, we bemerkten de gevechtsvoorbereidingen en vroegen ons angstvol af wat er met ons dorp zou gebeuren. We moesten niet lang wachten op een antwoord, want op 18 oktober, vijf dagen voor de slag werd gans het dorp geëvacueerd. We waren verplicht alles achter te laten. Alleen het noodzakelijkste konden we meenemen: wat klederen, wat slaapgerief en wat voedsel. Mijn jongere broer en ik - ik was toen 13 jaar oud - namen elk een schaap aan de leiband mede, in de hoop daarvan de melk te kunnen drinken. Doch we waren nog niet lang onderweg of voorbijtrekkende Duitse legers trokken de leiband uit onze handen en leidden ons lieve Bettie en Bessie ter slachtbank.

Onze vluchtroute liep langs Vinderhoute, Oostakker, Zeveneken, Lokeren, Belsele naar Sint-Niklaas. Onze groep bestond uit 198 personen uitgerust met kruiwagens, driewielkarren en een voermanswagen waarop de oude mensen en de kinderen mochten plaatsnemen.

Vooraan de stoet reden drie Duitsers te paard, achteraan twee. Langs de Nieuwstraat kwamen we op de Grote Markt van Sint-Niklaas toe op 23

oktober, in de voormiddag: een trieste, haveloze, afgematte hongerige, medelijden-opwekkende troep... We werden er zeer vriendelijk onthaald door het vluchtelingencomité van de stad Sint-Niklaas.

We werden hier en daar ingekwartierd bij liefdadige burgers of in leegstaande huizen. Ons huisgezin mocht zijn intrek nemen in een vervallen werkmanshuis in de Broodstraat. Maar omdat het daar vochtig en ongezond was, en daarbij nog bezocht werd door allerlei ongedierte werden wij een paar dagen later overgeplaatst in het huis van mevrouw Franciska Heyndrickx in de Truweelstraat. Mijn oudste broer verbleef bij de familie Lafaert, op de hoek van de Casinostraat.

Onnodig te getuigen dat wij die goede mensen, die ons met zoveel liefde en goedheid hebben geholpen, tot in de eeuwigheid zullen blijven dank zeggen. Driemaal per dag, 's morgens, 's middags en 's avonds mochten we gratis aan tafel gaan zitten in het oude Gildenhuis.

Het spreekt vanzelf dat we toen geen keuze mochten maken tussen twee menu's. We waren al zeer blij als we onze honger konden stillen en daarbij van moeder een paar centen kregen om ons een „pompkoekje” te kopen ergens in de Ankerstraat. Wij jongens konden niet de ganze dag in huis blijven en met enige kameraden uit ons dorp trokken we weldra op verkenningstocht in de stad. Wat ons het meest interesseerde was de beweging der Duitse legers die volop in aftocht waren: cavalerie, artillerie, infanterie en rode-kruiswagens die gekwetsten aanvoerden. De verslagen Duitsers volgden de Nieuwstraat, Klein Hulst en de Oude Antwerpse baan. De rode-kruiswagens reden de Collegestraat in en Duitse „Schwestern” droegen de verwonden de collegekerk binnen, die voor de gelegenheid in een lazaret herschapen was. Op het dak van het gebouw was een groot rood kruis aangebracht dat geallieerde vliegers moest verwittigen.

Met het invallen van de duisternis kwam een grote wagen aangereden waarop de lijkkisten, van gedurende die dag gestorven soldaten, werden opgeladen. Met een soort leedvermaak sloegen we dit gade en telden het aantal doden op... Toch deden we onze pet af uit eerbied. De gesneuvelden werden naar het kerkhof van Tereken gevoerd en neergelaten in reeds vooraf gedolven graven, niet ver van de ingang van rechts.

Om 11 uur van de 11de dag van de 11de maand van het jaar 1918 werd het wapenstilstandverdrag van kracht. Het werd ondertekend te Compiègne (Frankrijk) om 5.15 u. door Maarschalk Foch, opperbevelhebber van de overwinnende geallieerde legers en de gevolmachtigde Erzberger van de verslagen Duitsers. Kort vóór 11 bulderden de kanonnen nog, kraakten de granaten en knetterden de machinegeweren. De laatste Belgische grenadiers sneuvelden voor de vernielde brug van de Schelde te Semmersake.

Toen opeens werd alles stil... doodstil... en plots schetterden de klaroenen op alle fronten tegelijk. „Staakt het vuren, staakt het vuren!“ „De gewezen vijanden sprongen uit de loopgraven en juichten: „Vrede, Frieden!“ Spoedig was het einde van de oorlog in de stad bekend, mensen hoopten samen en hier en daar werd schuchter een vaderlandse vlag gehesen, want de straten waren nog vol Duitsers. Op 8 november was de revolutie in Berlijn uitgebroken en waren de keizer en de kroonprins van uit Spa naar Nederland gevlucht. Met het vallen van de avond begon men hier en daar ruiten aan scherven te slaan en uitstalramen te plunderen. Dronken soldaten liepen al zingend door de straten: „In der Heimat, in der Heimat, da ist es wunderschön, ja wunderschön!“ Ze rukten de epauletten van de officieren af en riepen „Der Krieg ist fertig.“ Ondertussen verzamelden zich enige personen van ons dorp en besloten 's anderendaags 's morgens terug naar huis te keren.

De huizen sliepen nog toen we de lange baan opstapten. Het was een druilerige morgen, de wolken hingen laag, er zweefde een dikke mist die uit de kale bomen verder langs de weg op onze hoofden neerdroop. We ontmoetten nu en dan nog aftrekkende afgematte troepen, resten van het gehavende keizerlijke leger, de officieren op hun afgejakkerde paarden keken grimmig en stroef. Waar was nu: „Gott mit uns“? We zetten ze een neus en spotten „Deutschland kaputt!“ en „Deutschland über alles!“. In de voormiddag bereikten wij Zeveneken. Juist voor de kom van de gemeente kwam recht voor ons op het voetpad een achtergelaten verlaten, luizige Duitse soldaat afgestrompeld. Wapens had hij niet meer en zijn klederen waren verhakkeld en bemodderd. Onze dorpsmid sprong er vloekend naartoe en wilde hem te vuist gaan. „Dat ik moest weten dat gij de laatste Duits zijt ik...“ Maar de ongelukkige Fritz schreide „Bitte, lassen Sie mich nach Hause gehen, ich habe eine Frau und zwei Kinder“.

We kregen medelijden en lieten hem vrij. Ondertussen had de zon, eerst als een witte schijf, dan als een gele bol de nevelige wolken doorbroken en weldra beschenen haar warme stralen het dorp waar we aankwamen. We vroegen ons af welk wonder er gebeurd was, want aan elk huis van de lange straat wapperde de driekleurige vlag in de matte najaarswind. We traden in een nieuwe wereld, we kwamen terug in „ons“ land, ons bevrijd land.

Een Belgische soldat in kaki-uniform, beladen met bloemen werd in een open sjees, onder het gejuich van de menigte, door het dorp gereden. Welke gevoelens er toen door ons hart gingen kan ik niet vertolken.

We zongen met het volk mede en daarna verhaastten we met nieuwe moed en kracht onze stappen naar huis.

Verderop ontmoetten we nog veel militairen van verschillende wapens die de Duitse achterhoede achterna joegen. Toen we bij 't vallen van de deemstering in Gent aankwamen, was de stad volop in feest. Overal brandden er lichten en

hoorde men muziek. Soldaten met meisjes aan de arm, dansten in rijen te midden van de straat. Er werd gelachen en gezongen... „It's a long way to tipperary, it's a long way to go...”

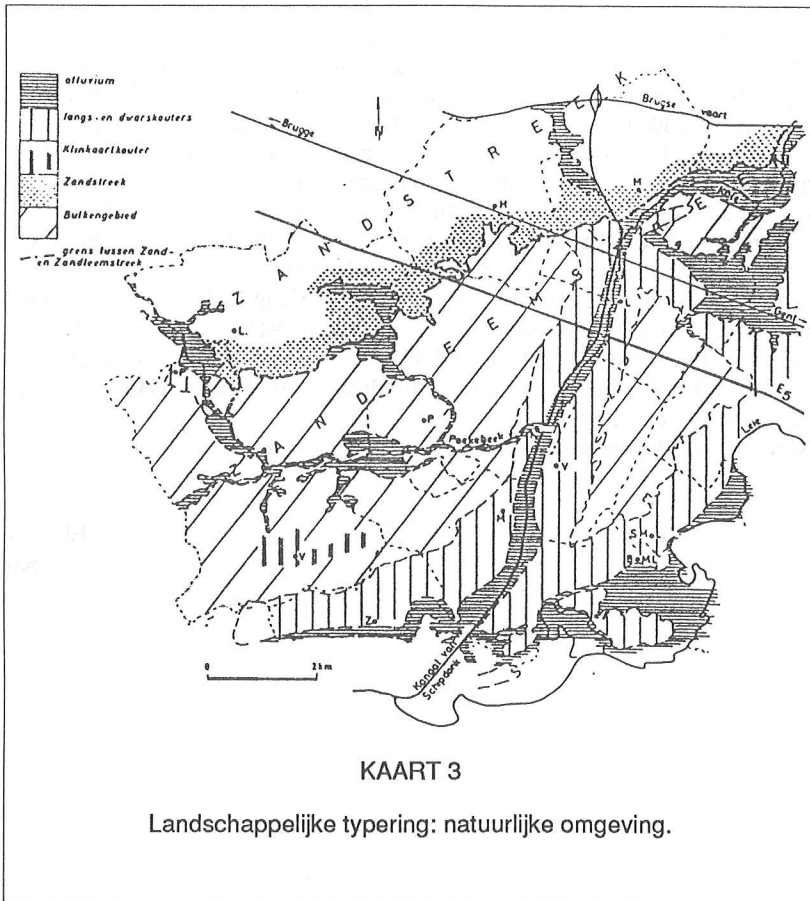
Ook Franse soldaten (des poilus) liepen daartussen en riepen: „Vive le pinard!” en zongen „Quand Madelon vient nous servir à boire...” Een wilde euforie had zich meester gemaakt van de massa, die naarmate de avond vorderde, zou overslaan in een ware orgie.

Moeder en ik waren te vermoeid om nog verder met de anderen mede te gaan: we hadden blaren op onze voeten en vonden onderdak bij familie in de stad. In de voormiddag van 13 november vatten we de laatste 12 km naar huis aan. Met stramme benen hinkten we voort langs de Brugse Vaart tot aan Lovendegem-brug, waar we de weg insloegen naar ons dorp. Van verre zagen we de kerktoren staan, hij stond nog recht. Dat gaf ons nieuwe moed, doch als we naderden, bemerkten we dat er dwars door de klokgaten een groot gat geschoten was en dat de rechterbeuk van de kerk totaal ingeschoten was. Hier en daar waren huizen geheel of gedeeltelijk vernietigd. „Hoe zou het met het onze zijn?” Onze benen waren als verlamd van angst toen we in de dorpstraat kwamen die vol lag met gebroken dakpannen, stenen, glasscherven, stukken hout en vernielde meubelen... Dan stonden we voor wat eens ons huis was geweest, een puinhoop...

Moeder zeeg bewusteloos neder...

Arme Moeder... Ik weende zo zeer...

G. WAELPUT
Sint-Niklaas

ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN TE LANDEGEM

Toen de heer Guido Defloor in 1967 zijn kelder uitgroef vond bij op de bodem restanten van een houten constructie. Men typeerde ze als een waterput uit de Romeinse periode. Het geheel werd opnieuw in elkaar gezet na de opdelving en staat nu ten toon in het heemkundig museum „Rietgaverstede” te Nevele. In 1980 werden opnieuw graafwerken uitgevoerd op een twaalfstal meter van de vorige vindplaats. Nadat Raphaël Walgraeve hiervan op de hoogte was gebracht, zette hij samen met Geert Van Doorne een proefsleuf uit, als gevolg van de slechte weersomstandigheden kwam men niet dieper dan een halve meter. Door wateroverlast staakte men deze poging zonder veel resultaat. In 1986 werd deze laatste vondst uit de vergeethoek gehaald naar aanleiding van een seminariewerk in de geschiedenis. De algemene conclusie is dat het aardewerk uit deze funderings sleuven dateert uit de periode 1150 - 1600. Sedert enkele jaren geniet o.m. het grondgebied van Groot-Nevele duidelijk een „nieuwe” interesse. Deze kentering is vooral het gevolg van een nieuwe en systematische aanpak van de bestudering van het archeologisch verleden in onze regio. Jacques Semey, Jan Van Moerkerke en Frank Vermeulen geven om verschillende redenen aan deze nieuwe stroming vorm.

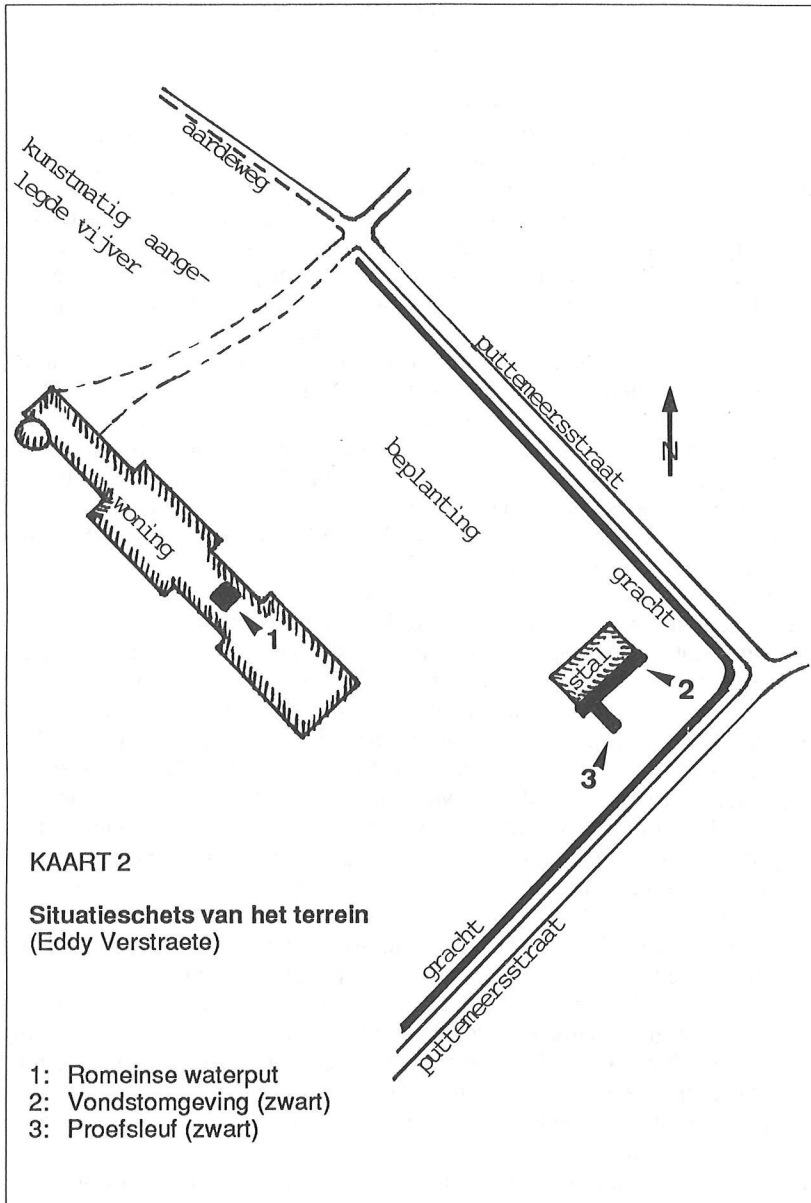
De besproken vondst werd gedaan op een terrein aan de Putte-meersstraat in Landegem, dat bekend is onder het kadastrale nummer 466 d.

De vindplaats ligt aan de rand van een (dwars-)kouter rug, die de langskouters van de Kale met de kouter ruggen langs de Leie zelf verbindt. Ongeveer in het midden wordt deze kouter doorsneden door de Meirebeek, plaatselijk ook de Wildebeek genoemd. Op bijgevoegd kaartje is duidelijk zichtbaar dat deze drie kouterstroken (+ 10 O.P.) een groot driehoekig gebied insluiten. Voor de ontwatering van dit gebied is de Meirebeek grotendeels verantwoordelijk.

Vooraf dient opgemerkt dat men nu niet meer precies kan zeggen wat er eigenlijk allemaal gevonden is. Na verloop van tijd zijn immers bepaalde fragmenten zoek geraakt. Wat het aarden vaatwerk in haar huidig aantal betreft, hebben we 43 grijze scherven en 15 rood-bakken fragmenten kunnen tellen. Het is vooral bij de „grijze” ceramiek dat een aantal stukken duidelijk bij elkaar horen: meestal blijken ze van potten afkomstig te zijn.

Het kleurverschil is grotendeels te wijten aan het bakprocedé: het zogenaamde grijze aardewerk heeft een blauwachtige schijn, wat het gevolg is van het reducerend bakken. De rode ceramiek werd daarentegen oxyderend gebakken. In feite komt het erop neer dat men respectievelijk zuurstof aan het bakproces onttrekt óf de lucht circulatie tijdens het bakken intensifieert zodat de verbranding heftiger is.

Het rode aardewerk kwam vanaf het begin van de 14e eeuw sterk opzetten,

vooral omdat vanaf dan de techniek voor het glazuren herontdekt werd. Het blauwgrijs vaatwerk kon door de aard van het bakprocédé niet geglazuurd worden, wat dan ook een grotere doorlaatbaarheid tot gevolg had.

Het blauwgrijs aarden vaatwerk gaf in de middeleeuwse keuken tot in de 13e eeuw ongetwijfeld de hoofdtoon aan. In de regel maakt deze soort huishoudelijke ceramiek dan ook de hoofdmoot uit van wat er wordt gevonden in sites uit de Middeleeuwen.

Alle fragmenten die aan de Puttemeersstraat zijn aangetroffen, maakten deel uit van voorwerpen die voor het alledaags gebruik dienden, het zogenaamde gebruiks aardewerk. De roetaanslag aan de buitenkant en sporen van etensresten aan de binnenwanden van de stukken zijn daar het zuiverste bewijs van.

Het spreekt vanzelf dat niet alle fragmenten hieronder zullen besproken worden. Immers, om ze uitgebreid te vermelden moeten de fragmenten een zekere relevantie hebben.

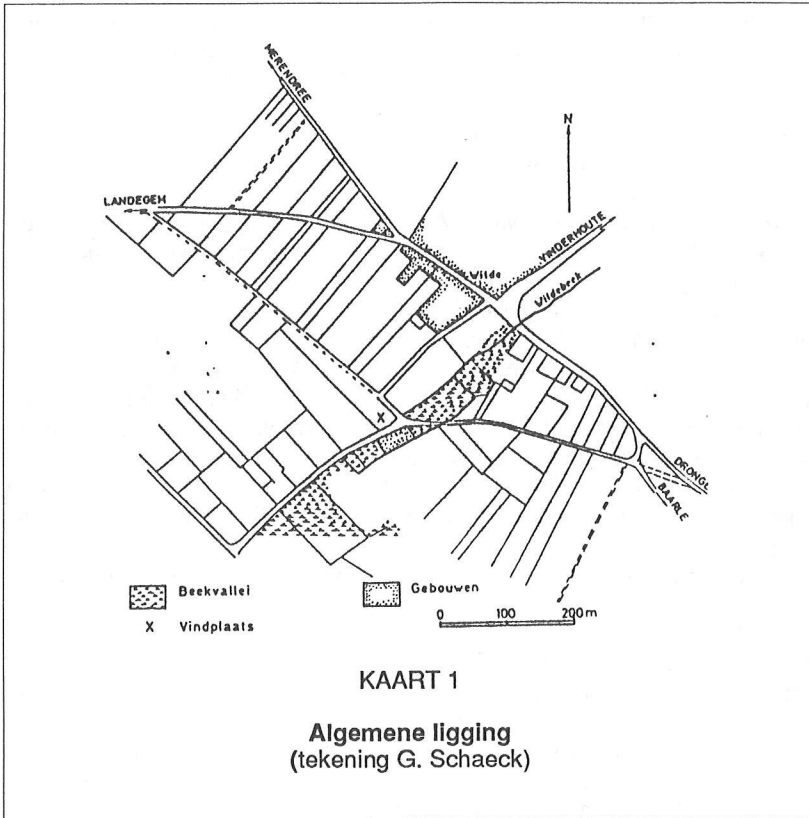
Reducierend gebakken ceramiek. We hebben een vrij groot fragment, dat van een kruik blijkt te zijn. De regelmatige groeven tonen aan dat de kruik gevormd is geweest op een pottenbakkerswiel.

We kunnen met enige zekerheid ook de grootte van het geheel bepalen: ongeveer 25 centimeter. Het feit dat het fragment onderaan met een plat voorwerp op een nogal ruwe manier is bijgewerkt, wijst erop dat we aan de voet zitten. Onderaan kon men de klei immers moeilijker modelleren omdat de hand van de pottenbakker steeds hinder ondervond van de wrijving tegen het wiel. De overtollige klei werd daarom dan maar met een mes afgesneden, of wanneer het een geringe hoeveelheid betrof drukte men de restjes gewoon tegen de voet aan. Op de buik kon men de overtollige klei gewoon openwrijven.

De handgreep is na de vorming van het lichaam in het geheel ingewerkt. Om twee redenen is dit duidelijk zichtbaar: met drie vingers heeft men in de schouders van de kruik, op de plaats waar de onderste bevestiging van de handgreep zou gebeuren, een uitstulping gemaakt. Daarenboven ziet men ook aan de buitenzijde van dit fragment hoe men aan het uiteinde van de handgreep de klei tegen de schouder met een mes heeft opengewreven.

Hoe deze kruik er als geheel uitzag is onmogelijk te achterhalen. Men kan wel het bestaan van twee handgrepen vermoeden, gezien de grootte. Deze waren trouwens ook verticaal gericht. Of er aan de bovenrand ook nog een lip was, weten we niet.

Op basis van vergelijkbaar materiaal kan men deze kruik voor alledaags keukengebruik dateren in de 13e of begin 14e eeuw. Het is een relatief ruime datering, maar men moet er rekening mee houden dat randfragmenten ontbreken.

Een tweede blauwgrijs fragment toont ons slechts de bovenrand en de schouder. Omdat men enkel maar de aanzet van de schouder heeft, zijn er dus ook geen sporen die moeten aantonen of dit voorwerp al dan niet op een wiel werd vervaardigd. Het bestaan van enige decoratie is onwaarschijnlijk.

Uit de schuine stand van het profiel kan men afleiden dat het hier over een kom gaat. Nochtans typeert men in sommige publicaties gelijkende voorwerpen soms als schaal.

De gebruikelijke sporen van roetaanslag en etensresten maken ons duidelijk dat men dit voorwerp in de categorie „vaatwerk” mag onderbrengen. Dergelijke fragmenten zijn typisch middeleeuws: men vond ze o.m. in Boudewijn-Hartsland (Zuid-Holland), Brunssum (Nederlands-Limburg), Mariendal-klooster (Overijssel) en Schiedam (Zuid-Holland). In onze gewesten doken dergelijke vormen op in Gent (Holstraat, Bennesteeg, Dobbelslot en Oudburg) en Deinze (uit de Leie). Alle opgegeven dateringen liggen in de periode 1350-1450.

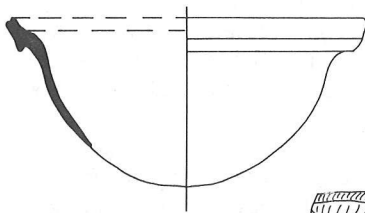
Opmerkelijk aan dit fragment is de rand. Nochtans zijn dergelijke randfragmenten allemaal quasi identiek: ofwel hebben ze een rond uitzicht (zoals deze) ofwel zijn ze vierkantig van vorm. De kleine onderlinge verschillen die men opmerkt kunnen we wellicht toeschrijven aan de plastische ingeving van de plaatselijke pottenbakker. In de regel is de rand bandvormig, verdikt en lichtjes ondersneden. Tussen rand en buik merken we een ernstige knik naar binnen toe op. Bovenaan loopt de buik erg breed uit, maar hij komt vrij vlug naar binnen.

Het derde fragment heeft een blauw-grijze kern, het stuk zelf geeft een metaalglans af en het voelt glad aan. Dit kan wijzen op een vorming op een pottenbakkerswiel met een hoge rotatiesnelheid. Het fragment is echter té klein om dit met zekerheid te zeggen.

Over de functie van het voorwerp waar het stuk deel van uitmaakte bestaat geen twijfel: het randfragment leidt ons in het vergelijkingsmateriaal vlug naar de afdeling „kookpotten”. Op dit fragment zijn dan ook brandsporen zichtbaar.

De rand is verdikt en naar buiten gebogen, zoals we zien op de afbeelding. Bij het vergelijkbaar materiaal zien we een korte schouder en een lensvormige bodem zonder pootjes. De bolvormigheid en het feit dat ze geen voetjes of voetrand hebben (zodat ze in de gloeiende as kunnen gezet worden), heeft dit type de benaming „kogelpot” opgeleverd. Soms kan men deze kogelpotten verwarren met kleine voorraadpotten.

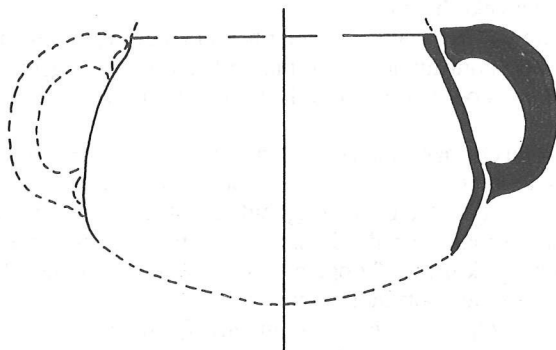
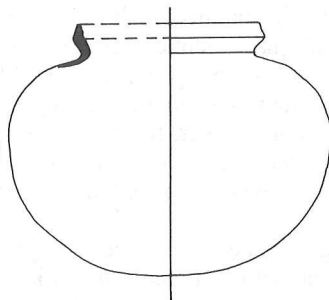
Vergelijkbare kogelpotten heeft men aangetroffen in Schokland (Noordoostpolder!), in Gent (o.a. Dobbelslot, Bennesteeg, ...) en in Lampernisse (West-Vlaanderen). Ook staan er enkele exemplaren in het Brugse Gruuthuse museum opgesteld.

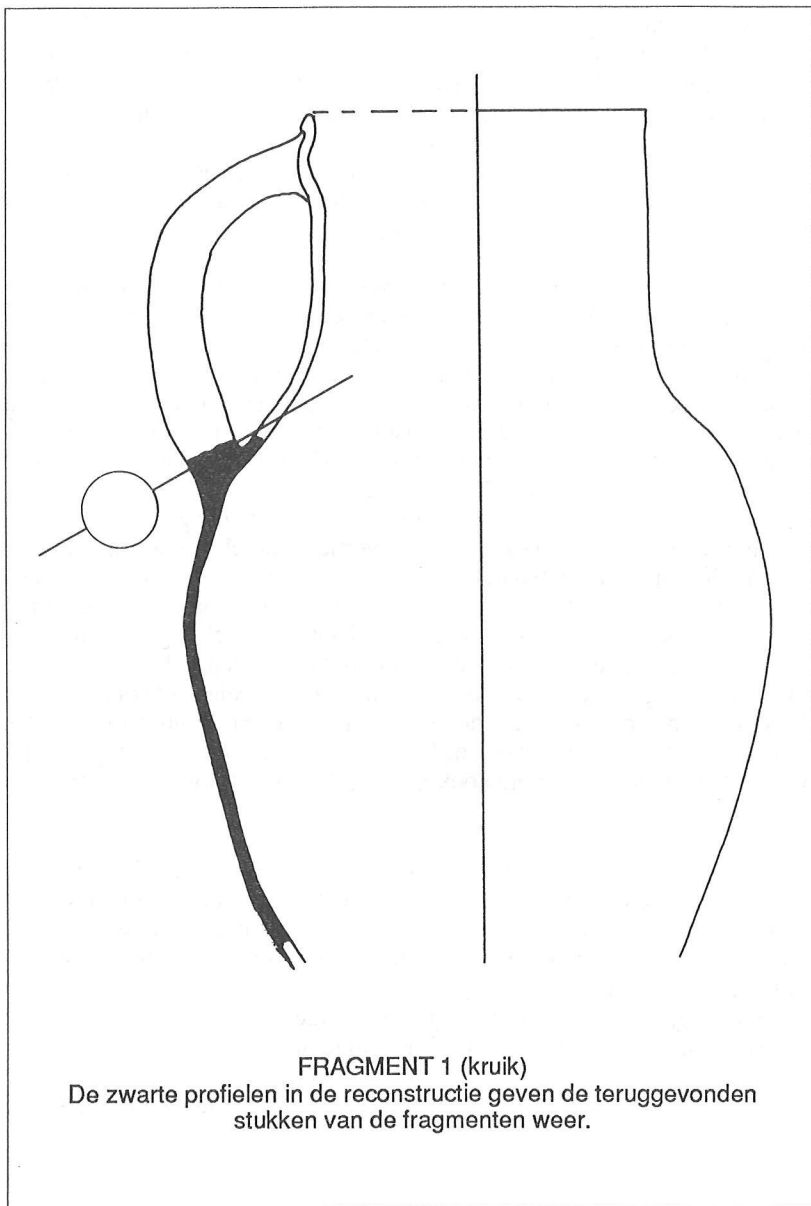
FRAGMENT 2 (kom)

FRAGMENT 3 (kookpot)

FRAGMENT 4 (kookpot/rood)

Op basis van dit vergelijkbaar materiaal komen we tot een datering die in de 13e eeuw ligt. De kogelpot was het kookinstrument bij uitstek van de 10e tot de 13e eeuw. In deze functie werd de blauwgrijze kookpot nadien geleidelijk vervangen door het geglazuurde rood-gebakken vaatwerk. Door een geringere porositeit was dit voor vooral vloeibare bereidingen van veel betere kwaliteit. Toch bleven blauwgrijs en rood aardewerk een hele tijd naast elkaar verder bestaan. De hogere kostprijs van het geglazuurde vaatwerk was wellicht de reden voor een omzichtiger gebruik.

Oxyderend gebakken ceramiek: Het vierde fragment is rood gebakken aardewerk. Tijdens het bakproces werd de zuurstoftoevoer gestimuleerd. De kleur van de kern is dan oranje-rood, de wanden van de scherf vertonen grijze schakeringen. De verschraling is fijn en bovendien zijn er mica-partikels in de breuk te bespeuren. De pottenbakkers mengden de klei met fijn zand, stro en zelfs glas om tijdens het bakken ernstige breuken te voorkomen. De zand- of andere materialen zorgden voor openingen in de klei zodat het verdampende water kon ontsnappen tijdens het bakken.

De kookpot, waar dit fragment een deel van was, werd ongetwijfeld op een wiel gevormd: naast de handgreep, die verticaal en ellipsvormig is zijn er immers draaisporen zichtbaar. Men mag aannemen dat er twee handgrepen waren, die na de vorming van het lichaam er aan vastgemaakt zijn (zie supra). Dit klein kookpotje was ook aan de buitenkant gedeeltelijk geglazuurd.

De datering is vrijwel zeker 14e eeuw. Loodglazuur deed op het einde van de 13e eeuw, - begin 14e eeuw zijn intrede in onze contreien. We opteren voor de beginperiode omdat men in het begin nogal spaarzaam omsprong met het loodglazuur. Pas later wordt ook de binnenkant geglazuurd. Dergelijke potjes uit dezelfde periode vond men ook in Sint-Margriete (Oost-Vlaanderen) en Lampernisse.

Conclusie, Alles wijst erop dat in Landegem een deel van de huisraad uit een middeleeuwse keuken is teruggevonden. Wat gevonden is, kan echter ook een afvalhoop zijn omdat alleen gebroken en onvolledige voorwerpen in de ondergrond zaten. Jammer genoeg is er over vondstomstandigheden weinig onthouden geweest.

Nochtans wijst er veel naar mogelijke (continue?) bewoning: huisraad, een waterput, en een zeer ideale natuurlijke omgeving.

Eddy VERSTRAETE

Bronnen

(vergelijkingsmateriaal)

- J. BOURGEOIS, *Vondsten bij wegenwerken*, Stadsarcheologie (Gent), II, 1978, 3, pp. 20 - 31.
- G. DESMET en P. RAVESCHOT, *Laat-Middeleeuwse vondsten uit de Oudburg*, Stadsarcheologie (Gent), VII, 1983, 2, pp. 8 - 16.
- A. GAUTHIER, I. SCOLLAR en F. VERHAEGHE, *A medieval site (14th century) at Lampernisse (West Flandres, Belgium)*, Brugge, 1970. (Dissertationes Archaeologicae Gandenses - Vol. XIII).
- C. HOECK, *Schiedam. Een historisch-archeologisch stadsonderzoek*, Holland, VII, 1975, 6, pp. 513 -540.
- A. MATTHYS, *Middeleeuwse verzameling van het Gruuthuse Museum (Brugge), Merovingische voorwerpen en Middeleeuws aardewerk*, Brussel, 1975, 29 p. (Oudheidkundige repertoria - Reeks B, X).
- J.G.N. RENAUD, *Een middeleeuwse hoeve in de polder Boudewijn-Hartsland (Zuid-Holland)*, B.R.O.B., VI, 1955, pp. 140 -149.
- J.G.N. RENAUD, *Aardewerkvondsten van het kloosters Mariendal, B.R.O.B.*, IX, 1959, pp. 199 - 213.
- P. RAVESCHOT, *Dobbelslot/5. Mestput.*, Stadsarcheologie, VI, 1982, 3, pp. 2 - 13.
- G.D. van der HEIDE, *Resten van Middeleeuwse bewoning ten oosten van het voormalige eiland Schokland*, B.R.O.B., VII, 1956, pp. 151 - 154.
- V. VAN DOORNE, *Het middeleeuws vaatwerk uit de opgraving van de Stadshalle*, Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze, 1977, 44, pp. 121 - 142.
- V. VAN DOORNE, *Bennesteeg. Een laat-Middeleeuwse afvalput.*, Stadsarcheologie, IV, 1980, 4, pp. 2 - 21.
- V. VAN DOORNE en F. VERHAEGHE, *Vondsten uit de Leie te Deinze. Het Middeleeuws vaatwerk.*, Deinze, Kunst en Oudheidkundige Kring, 1976, pp. 42 - 79.
- A. VAN DOORSELAER en F. VERHAEGHE, *Excavations at the XIVth century village of Roeselare (Sint-Margriete, East Flanders, Belgium)*, Brugge, 1974, 78 p. (Dissertationes Archaeologicae Gandenses - Vol. XV).

Literatuur

- P.J.R. MODDERMAN, *Iets over de techniek van pre-historisch en Middeleeuws aardewerk.*, *Boor en Spade* (Amsterdam), III, 1949, pp. 212 - 231.
- S.E. van der LEEUW, *Studies in the Technology of Ancient Pottery. Part 1.*, Amsterdam, 1976, 424 p.
- F. VERHAEGHE, *La céramique médiévale: problèmes concernant la glaçure.*, B.R.O.B., XVIII, 1968, pp. 193 - 208.

Bodemkundige nota

Op aanvraag van Raf Walgraeve werden een reeks boringen uitgevoerd op het terrein van de betrokken middeleeuwse vondsten en van de Romeinse waterput.

Dit terrein vertoont namelijk een sterk uitgesproken hoogteverschil met de omliggende gronden. De boringen, dwars over het terrein, laten echter geen twijfel over de natuurlijke aard van deze hoogte, die vooral bestaat uit een vrij lemige zandgrond. Het blijft natuurlijk mogelijk dat enkele omliggende terreinen genivelleerd of zelfs gedeeltelijk afgegraven werden.

Jan Van Moerkerke

Woord van dank

Guido Schaeck zorgde voor een deel der tekeningen, Raf Walgraeve van zijn kant bracht zijn ervaring en geestdrift over en Dr. Frank Vermeulen gaf raad en keek de tekst na. Jacques Semey en Jan Van Moerkerke deden de boringen. Voor hun wezenlijke bijdrage ben ik hen een dankwoord verschuldigd.

F. Verstraete

EEN SCHULDBRIEF VAN DE GRAAF VAN HORNE (1556)

Een eigenhandig ondertekende schuldbrief van Philips van Montmorency, graaf van Horne, vrijheer van Nevele, werd einde september 1988 te Keulen in het bekende Haus Lempertz geveild door Venator & Hanstein, Kölner Buch- und Graphikauktionen (Auktion 58, Nr. 2570, afb. op plaat 158).

Het dokument telt 34 regels tekst, in een Limburgs gekleurd Nederlands geschreven (zie b.v. *versueke* = verzoek; *erentvest* = achtbaar, e.d.m.). De inhoud van het stuk komt samengevat hierop neer:

De graaf van Horne ontleent aan de Antwerpse koopman Adam Clermont een som van 4130 gouden kronen (ter waarde van 40 brabantse stuivers elk). Godaert van Bocholt, heer van Grevenbroeck en tot Wachtendonk (*), vriend van de graaf van Horne, stelt zich hiervoor borg. De som zal binnen de drie maand terugbetaald worden en Godaert van Bocholt moet voor alle eventuele kosten, die hiermee gepaard zouden kunnen gaan, „op zijn naakte affirmatie” (d.w.z. zonder daarvan het bewijs te moeten leveren) volledig vergoed worden. De graaf van Horne verbindt aan de lening zijn landen en zijn goederen en verzaakt aan alle mogelijke uitzonderingen en andere rechtsmiddelen die hiertegen zouden kunnen ingeroepen worden. De schuldbrief wordt ondertekend te Brussel op Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartsdag 1556.

De veilingkatalogoog schat de veilingswaarde van deze originele oorkonde op 1800 DM, d.i. circa 40.000 fr. Het stuk vond echter voor dit (minimum-)bedrag geen koper!

De katalogoog vermeldt verder nog bij dit stuk: „Philips II van Montmorency-Nivelle (*sic!*), graaf van Hoorn (1518-1568) (**), *een der rijkste heren van zijn tijd in de Nederlanden*, werd op 5 juni 1568 wegens hoogverraad te Brussel onthoofd samen met de graaf van Egmont.”

Over deze beroemde „heer van Nevele” schreef Dr. Jozef Scheerder in *Het Land van Nevele* (jrg. XI, afl. 1, maart 1980, blz. 3-12) een boeiende bijdrage. Daaruit blijkt o.m. dat deze „rijke” edelman wel vaker met geldnood te kampen had. In september 1555 was hij benoemd tot stadhouder van Gelderland (met een jaargeld van 3000 carolussen). In januari 1556 was hij op het kapittel te Antwerpen opgenomen als ridder in de prestigieuze Orde van het Gulden Vlies. Met hoge heren omgaan kostte (ook toen al) heel veel geld!

(*) Bocholt: gemeente in Belg. Limburg, boven Bree; Grevenbroich: gemeente in Duitsland ten ZO van Düsseldorf; Wachtendonk: gemeente in Duitsland halfweg tussen Venlo en Duisburg.

(**) Dr. Scheerder vermeldt als geboortedatum 1524.

Zoals ook de oorlog. Onder Egmont maakte Horne de veldtochten mee in de Frans-Spaanse oorlog (1556-1559).

In bijlage geven we hieronder de transkriptie van het dokument, waarvan tevens een verkleinde reproductie (die we uit de veilingskatalogoog kopieerden).

Dr. Paul HUYS

Bijlage

Wij Philips van Montmorency, Grave van Horne, vrijheere van Nevele, heere van Weert, Altenae, Cortershem etc., kennen ende lijden mits desen dat op huijden date hier ondergescreven die erentveste Godaert van Bocholt, heere van Grevenbroeck ende tot Wachtendonck, hem heeft verbonden ende gegeven zijn obligatie tot onsen versueke ende om ons te doen sunderlinge vrientschap Adame Clermont, coopman woonende tot Antwerpen, voir de somme van vijer duijsent hondert ende dertich gouden croonen ten prijse van veertich stuvers brabantcher munten tstuck ende welke ons volcomelijk zijn geleverd bij den voirsijden Adam zonder dat de voirsijde heer van Grevenbroeck vanden selven penningen yet met allen heeft ontfanghen oft geprouffiteert gehad. Belovende uijt deser oirsaken den voirsijden Adame Clermont de voirsijde somme geheel te betalen binnen drie maenden naestcomende ende den voirsijden heere van Grevenbroeck zijne voirsijde obligatie gecasseert ende geannuleerd (?) wederom te doen gheven mits bij hem ons restituerende dit tegenwoirdich ons hantschrift ende hem dair aff ende vanden voirsijden zijnder obligatien costeloos ende schadeloos te houden ende te ontheffen ende hem alle costen, schaden ende interesten die hij vuijt sake vande voirsijde zijnder obligatien sal moeghen doen ende lijden op zijne naecte affirmatie volcomelijk tot zijnen versuecke te rembourseren zonder dat hij dair aff eenich voirder bewijs sal schuldich zijn te doene. Verbindende hier voir onsen landen ende alle ende geheel onse goeden tegewoirdige ende toecomende voir ons ende onse erven ende naecomelinghen. Renuncierende tot desen einde van allen exceptien, privilegien, exemptien ende costumen die hier teghen gextendeert ende geallegeert mochten woirdden. Gedaen tot Brussele opten vijftiensten dach van Augusto int jaer vijftienhondert zes ende vijftich.

P. de Montmorency

„IN DEN VOS” TE VOSSSELARE

Weinig plaatsen in het huidige Groot-Nevele zijn zo goed bij de bevolking gekend als „De Vos”. Wie van Gent of Deinze naar Nevele komt moet de Vos passeren en wie Nevele verlaat richting dito steden komt weer langs de Vos, sinds mensenheugnis een typisch herkenningspunt.

Door het verdwijnen van de brug over het Schipdonkkanaal die het centrum van Nevele met de Lange Munt en Vosselare verbond werd dit herkenningspunt nog eens duidelijker geaccentueerd met wat men in het volkse verkeersjargon een „banaan” noemt.

Maar vanwaar komt nu de benaming „De Vos”? Inwoners uit het Nevelse weten dat met de Vos „Michiels Zijnen Vos” bedoeld wordt m.a.w. het huidige gerenoveerde gebouw achter de verkeersbanaan voor wie richting Nevele rijdt, thans restaurant „In den Vos” en eigendom van de heer en mevrouw Marcel Michiels - Norva Coussement. Maar wat was er nu eerst: de vierweegse of het gebouw zelf? Op deze prangende vraag hebben we naar een antwoord gezocht en gemeend te vinden.

Oudere landkaarten tonen ons duidelijk dat er eerst „De Vos” was en dan het kruispunt, hoe paradoxaal het ook voor sommigen moge klinken. De wegeninplanting zoals we die er nu kennen is van recente datum; eertijds was er geen kruispunt „De Vos”. De straat die nu Nevele met Vosselare verbindt, de Lange Munt - tot voor de fusie Dreef genoemd - was een dreef in de letterlijke betekenis van het woord. Zij behoorde toe aan de heer van Nevele en was aan beide zijden beplant met hoogstammige bomen. De echte verbindingsweg tussen Nevele en Vosselare lag iets verderop naar de kerk van Vosselare toe en mondde uit in de Blasiusdriesstraat, wat in deze straat nog trouwens te merken is aan de woning nummer 1... thans bewoond door Roger Van Haesebrouck. De kaart van Vosselare van 1644 en de teksten uit het Landboek van 1649 tonen ons dat, op de plaats waar de huidige gebouwen van de familie Michiels opgetrokken zijn, toendertijd geen enkel gebouw stond. Het gaat hier om de percelen nr. 45 en 47 van het beloop C. Bij het nummer 45 staat vermeld: „D'Hoirs van Pieter van Pollaere, een stuck lant, oost de straete naer Landeghem, zuid de straete naer den Hoelmeersch, noord no 47” en bij perceel nr. 47 „Pieter van de Putte, een stukje land gekocht in 1690, behorende in 1660 aan de baron van Nevele, naest de dreve”.

We moeten wachten tot de tweede helft der 18e eeuw eer voor het eerst melding wordt gemaakt van een bebouwing op de bovenvermelde percelen en van de benaming „De Vos” (1).

Onze informatiebron is de „staat van goed” opgemaakt te Vosselare op 27 mei 1777 naar aanleiding van het overlijden van Pieternelle Vermeire

(†27.8.1776) „overleden thaerder woonynge op de prochie van Vosselaere”. Zij was de tweede echtgenote van Joannes Bracke, zoon van Guillelmus en Clara Langeraert, in een eerste huwelijk weduwnaar van Anne-Marie Calant (†Nevele 27.8.1742) bij wie hij een zoon had, Guillaime (°1740). Deze staat van goed leert ons ook dat het gezin Bracke - Vermeire nog vijf minderjarige (- 25 jaar) kinderen telde namelijk Pieter- Francies, Marie-Joanne, Pieternelle - Aldegonde, Joannes - Francies en Catherine Bracke (gehuwd met Pr. Joannes De Paepe); deelvoogd was Martin Gaeve.

Deze staat werd afgesloten met een batig saldo van £ 112 - 6 - 10 (Baeten £ 120 - 19 - 11, Commeren £ 8 - 13 - 1) waarbij we kunnen afleiden dat het gezin Bracke, maatschappelijk gezien, kon gesitueerd worden in de lagere middenklasse (2). De te verwaarlozen schulden van het sterfhuis zijn dan nog voor het grootste gedeelte te wijten aan de niet vereffende rekening van Arnaut Vande Velde „brauwer tot Gent” aan wie men nog vijf ponden schuldig was. Wat de beschrijving van de inboedel en de indeling van het huis betreft is deze staat van goed een ideale informatiebron, zo lezen we: „Ghelyck den houder noch te kennen is gevende dat hij ged. thauwer: met d'overledene eene caemer ende verckenscotten heeft gebauwen aenden oostsuytgevel van d'herberge genaemt t Vosken competerende Pieter Nieuwlandt ende dhoirs van Joannes De Vos staende op de prochie van Vosselaere actuel gek: als pachter van diere bewoonende op de conditien dat ter expereren van pachte de voorn. caemer & verckenscotten mitgrs alle de fruyt ende ander boomen staende opde medeg: erfve moeten door den voorseyden Nieuwlandt worden aanveert ten prijse alle in staende weerd tonseggen” (geschat op zeventien ponden, tien schellingen door Guilles Rouges, gezworen prijzer).

Verder lezen we bij de „gemeene baten”:

„in de keuken: hangels, brandels, tanghen, schuppen ende voorder eirtservice, cockpanne, santcleppe, baenstlae, twee kuyjsschen, een hauwmes, ses stoelen, eene taefel, een bobijn ende spoelwiel, gaerewinden met de blocken, eenen toog, alle de steenen bierpotten, stoopen ende pinten, alle de thinnen biercannen ende pinten, alle de thinnen teelen ende voordere thinewerck, alle het geleyert ende aerdewerck, alle de glaesen ende bouteillen, de ketels, haekers ende copperwerck, blecken trachters ende thebusse met the, twee onse Lieve vrouwe huyskens, een yseren vleeschroone, iser potten, yseren confoir, twee kaskens ende een cannereck, glaeseberdt, twee lijnsels, yseren kandelaaers, groenselcapmes met den back smaut ende botterpotten, een mandeken met eyers ende wittebroodt met voordere prondelynge, eenen bierboom, alle 't saemen gepresen opden 12 Xbre 1776 door Guill. Rouges”.

£ 22 - 08 - 00

„op de vautcaemer: alle de bollen, eenen scheirmeulenbanck ende bobijnen

met drij stoelen een taefel, een mande met eene waerte, een schauwcleedt, 24 pondt swynefleesch,

in de caemer: eenen tambo met behangsel ende slaepynghe, eenen koeffer, eene kaste, lanteirne, eene taeffel en vier stoelen, twee spinnewielen met de toebehoorten, stryckyser, eenen theems, de schilderyen ende dry ekels, tot 17 steenen ende vier pondt gaeren, eenen boeksack en eenige prondelynghe”.

£ 15 - 10 - 02

„inde beste caemer: een tambo met het behangsel, de slaepynghe, 5 stoelen, eenen setelstoel, twee teirlynckbacken met de steenen, een cleerkasse, een hangende horlogie met de schilderijen, tot 19 steenen en twee pondt gaeren ende eene stove, de cleederen ende lynwaet van de overledene van cleene consideraeke syn by dhoirs onder elkander gedeelt de cleederen ende lynwaeten vanden hauder ter reserve van het beste cleedt gereputeerd voor rauwcleedt.

inde weefcaemer: twee weefgetauwe met laekens op met de toebehoorten, kuyjen en prondelijnghe, twee fusieken, twee spaen, eenen riek en een byle, eene vorke, eene koetse met slaepijnghe, op den solder boven de weefcaemer: alle het brandhaut ende saegelyngen ende noch prondelijnghe.

£ 41 - 11 - 09

„inden kelder: neghen dry quaerten bruijn bier, acht bouteillen wyn een quaert Leuens bier, een vaetjen met asyn, den genever en franschen brandewyn, botterpotten met botter, roeten keirssen, eene cuijpe, hauten botterteele, stenen pullen ende aerdewerck,

opden solder: een cootse met de slaepijnghe, houille collen, veldt ende meerselturf, eenen coffer, cuypen ende prondelijnghe, al het stroodt, 23 pullekens, een taeffel, al het brandthaut en peertsen, een sack, de seynsens met de toebehoorten.

op het hof: eenen cortewaegen, alle de jaerenpeertsen ende muken, een hautcottjen, dry sacken raepen, 16 saecken aertappels, een swyngelbert, eenen drytant, een vet swyn en twee viggens, een solfercot, eenen pletsblock, een stuck gesagt haut, twee waeterheemers en cuypen, eenen pot, vijf bollekens eeckenhaut en vier bolkens wulgenhaut.

de generaelen landtprijs van 90 roeden landt.

alle de vette binnenhove, noch een weefgetauw staende ten huuse van Pr. Joannes De Pape.

£ 38 - 01 - 04

Zoals dus blijkt waren Pieter Nieuwlandt en de ergefnamen van Joannes De

Vos eigenaar van de herberg „de Vos”. Bakker en winkelier Pieter Nieuwlandt was mede-eigenaar geworden van de herberg door zijn huwelijk met Veronica Vanderdonck (°Landegem - Nevele 6.8.1780), weduwe in een vorig huwelijk van Joannes Baptist De Vos, zoon van Carolus en Judoca Vanderpiete, die overleed te Nevele op 6 oktober 1765. Winkelier en handelaar J.B. De Vos was een van de meest begoede Nevelse burgers van zijn tijd. Het algemeen saldo van zijn staat van goed overtrof de 1.500 ponden waarvan £ 775 - 10 - 4 werden ingenomen door meubilaire baten (3). Joannes De Vos was tevens eigenaar van acht huizen te Nevele waaronder een tweewoonst en de herberg „Het Haentjen” en twee huizen te Vosselare, groot 80 roeden, verworven in 1762 en 1763 van de barones B. de Scheemacker (4). Eén van deze twee woningen moet „de Vos” geweest zijn en het lijkt ons niet onwaarschijnlijk dat de nieuwe eigenaar van de vermelde woningen zijn naam aan de herberg ontleende.

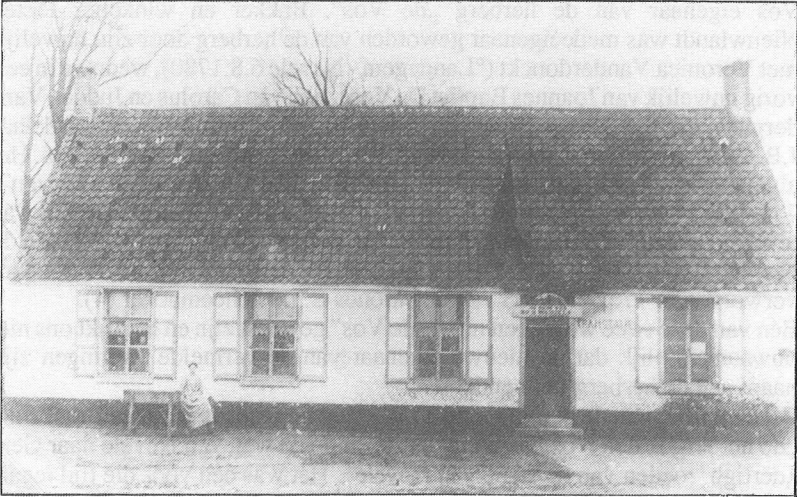
Bij de telling van de herbergen in 1779 is het nog steeds Joannes Bracke die „de herberghe den Vos” bewoont, gelegen op de weg van Nevele naar Gent „dertigh roeden van de stede van Nevele”. Het was een voor die tijd legale herberg want de uitbater bezat een octrooi van de heer van Nevele. Andere herbergen uit die tijd te Vosselare waren „De Kroone” uitgebaat door Judocus Speeckaert en „De Craye” uitgebaat door Petrus Vincent.

In deze tijd werden de Ferraris kaarten opgemaakt en ook herberg „De Vos” werd er op aangeduid.

Voor de 19de eeuw beschikken we over zeer weinig gegevens omtrent „de Vos” en zijn bewoners; dit is vooral te wijten aan de verdwijning van de bevolkingsregisters van Vosselare van vorige eeuw. De kadastrale kaart en de Popp-leggers van 1864 zijn de eerste gegeven waarover we opnieuw kunnen beschikken. De herberg is ondergebracht op de kaart in de sectie A en kreeg het kadastrale nummer 511b, de aanpalende tuin kreeg het nummer 512b. Beide percelen waren eigendom van Joannes. Desiderius Ghislenus Dedeurwaerder en zijn echtgenote Cathérine Blancquaert, grondeigenaars, beiden geboren te Gent doch wonende te Nevele. Toen op 30 juli 1865 het persoons- en postvervoer tussen Nevele en Landegem-station enerzijds en Deinze-station anderzijds werd georganiseerd voorzag men voor beide trajecten een opstopplaats aan de Vos (5).

Op Kerstmis 1888 doet de familie Michiels zijn intrede in de Vos (6). Deze familie was oorspronkelijk afkomstig van Nazareth waar een landbouwbedrijf werd uitgebaat langs de steenweg van Deinze naar Gavere, het „goed te Schaepebeke” genoemd (7).

Op 8 augustus 1878 kwamen Charles-Louis Michiels (°Nazareth 21.12.1804 - † Baarle 2.3.1884) en zijn echtgenote Eugénie Dupont (°Kruishoutem 26.3.1824 - † Baarle 11.5.1905) samen met hun vijf zonen en drie dochters

„In den Vos” in 1918. De jonge dame die voor de herberg heeft postgevat is Irma Michiels.

„In den Vos” in 1988.

waaronder hun zoon Désiré (°Nazareth 12.8.1856) zich te Baarle vestigen in de wijk Baarlevelde waar een stoeterij, „de Boonstede” genoemd, werd betrokken (8). Omstreeks 1883 huwde Desiré Michiels met Marie-Leonie De Loof (°Kortrijk 10.7.1863) die een aanpalende hoeve bewoonde „het hof ten Noordhout”. Ze verlieten Baarle en vestigden zich op een kleine hoeve te Nevele in de Egelare (thans huisnummer 1 en bewoond door de familie Cornelis) waar de jonggehuwden naast hun landbouwbedrijfje een handel in veevoerders en meststoffen opstartten. In 1884 werd een eerste zoon geboren, Achiël en twee jaar later werd Henri- Camiël geboren.

Toen uitgekeken werd naar een andere woonst kwam het jonge gezin in 1888 in de herberg-afspanning „In den Vos” terecht waar Desiré officieel niet minder dan vier beroepen combineerde: koopman, tapper, winkelier en landbouwer. „De Vos” bleek een vruchtbare bodem te bezitten want hier werden nog negen kinderen geboren: Octavius (1889), Irma-Clementine (1890), Alphonsius-Maurits (1892), Maria-Prudentia (1894), René (1897), Maria-Martha (1899), Leonce (1901), Robert (1903) en Anna-Elisa (1906). Desiré Michiels was een verwoed duivenliefhebber en als herbergier kende hij goed de smaak van bier en jenever waarvan hij overdadig gebruik maakte soms tot ergernis van vrouw en kinderen. Aan deze levenswijze kwam, ondanks zijn sterk gestel, een vroegtijdig einde. Hij overleed op 12 juni 1907, nog geen 52 jaar oud, een weduwe achterlatend met 11 kinderen waarvan de leeftijd schommelde tussen 23 jaar en 15 maanden (9). Marie-Leonie De Loof was een kranige, hardwerkende, doch zeer strenge vrouw die de zaak die ze samen met haar echtgenoot had opgezet bleef verder uitbaten. Ze werd hierin, voor wat de handel betreft, vooral bijgestaan door haar 18-jarige zoon Octaaf terwijl Alfons zich vooral met het landbouwbedrijf bezig hield.

Men kon ook op enige hulp rekenen van de jongere zuster van moeder Michiels, Sylvia-Maria (°Kortrijk 1871) die bij het gezin was komen inwonen. De oudste zoon, Achiël, trok naar Amerika, St.-Kewanee in de staat Illinois, waar hij in 1918 overleed.

Ondertussen was men begonnen met het aanleggen van de spoorlijn voor de stoomtram en onderging het stratenstramien rond de Vos een eerste wijziging. Vanaf 28 januari 1911 werd de herberg nu ook een „tramstatie”. Op de eerste uurregeling van de tram wordt de halte „de Vos” genoemd maar vanaf 1914 tot 1959 spreekt men van „Vosselare Statie” terwijl de opstapplaats vóór de herberg behouden bleef.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog bleef „De Vos” niet gespaard van het oorlogsgeweld. Nadat het gezin Michiels verplichte gastvrijheid diende te verlenen aan enkele soldaten van de bezettende troepen werd de herberg in 1918 nog zwaar beschadigd toen een Franse granaat een gat sloeg in de achtermuur. De oorlogsgebeurtenissen van 1918 hadden vooral in Nevele

veel schade aangericht en de Rijkswachtkazerne langs de rechteroever van het Schipdonkkanaal werd geheel vernield, zodat werd uitgekeken naar een voorlopig lokaal tot een nieuwe kazerne was gebouwd. Zo kwam men in „De Vos” terecht waar een kamer werd gehuurd naast de herberg. Hier werd tussen 1918 en 1921 een rijkswachtbureau ondergebracht.

De kinderen Michiels werden stilaan volwassen en verlieten één na één de ouderlijke woonst. Enkelen trokken het avontuur tegemoet zoals Irma die zich in 1921 ging vestigen te Cypres River, Manitoba (Canada) en Robert die in 1927 zijn zuster naar Canada achternaging. Anderen huwden en stichtten een gezin. Zo verging het ook Octaaf. Hij huwde op 15 maart 1924 te Olsene met, de dag op dag vijf jaar jongere, Leontine-Marie Fierens (°Olsene 30.3.1894). Ze vestigden zich in de toenmalige Dreef in een tweewoonst, rechtover de Rusthof, waarvan een huis als woonst dienst deed en het andere als magazijn werd gebruikt. Octaaf oefende er de van thuis overgenomen handel uit. Na precies negen maanden huwelijk werd daar zoon Marcel - Emiel geboren (°15.12.1924). Drie jaar later, op 12 augustus 1927, werd een dochter, Simonne, geboren. Het vertrek van de kinderen was er waarschijnlijk de oorzaak van dat in de periode 1920 - 1930 een knecht werd aangeworven namelijk Adolffius Van Parijs (°Drongen 1909) en dat Leontinus De Loof (°Drongen 1879), broer van Marie-Leonie, zich ook in „DeVos” kwam vestigen.

Op 7 april 1929 overlijdt te Gent Charles Vandewaele, pleitbezorger en eigenaar van de herberg „In den Vos” die hij in 1910 kocht van de Deinzenaar Edouard Brandt. Direct na zijn overlijden laat zijn weduwe Marie- Augusta Van de Waele de herberg openbaar verkopen. Dit geschiedt op 3 juli 1929. Kopers zijn de broers Octaaf en Alfons Michiels die het erf met de herberg kopen voor de prijs van 100.000 frank, verhoogd met de kosten dient 116.983 frank neergeteld. Om dit geld bijeen te krijgen wordt een lening van 75.000 frank aangegaan bij de Nevelse graanhandelaar Serafien Dossche. Het jaar daarop, op 28 januari 1930, trouwt Alfons Michiels en verkoopt hij zijn deel aan zijn broer Octaaf die de lening overneemt. Nu alle broers en zusters het huis uitwaren neemt de nieuwe eigenaar zijn intrek in de pas verworven woonst. Moeder Michiels trekt naar Baarle waar ze gaat inwonen bij haar zoon Léonce. Ze overlijdt er op 9 februari 1933.

Leontine Fierens, in de volksmond „Tineken”, beheert nu de herberg en een winkel in voedingswaren, terwijl Octaaf zijn handel in graan, veevoerders en meststoffen verder zet. De zaken gingen blijkbaar goed gezien in 1939 reeds alle schulden waren afbetaald en men ondertussen heel wat vernieuwingen en verbouwingen had gedaan.

Om en rond „De Vos” hadden de wegenwerkers ook niet stil gezeten. Er werd een weg aangelegd naast de tramlijn zodat de Damstraat haar huidige

structuur kreeg, terwijl de oude weg volledig werd gesupprimeerd.

Dan brak de Tweede Wereldoorlog uit. In mei 1940, tijdens de 18-daagse veldtocht, werden bij de beschietingen de achtergebouwen van het erf zwaar beschadigd zodat het grootste gedeelte opnieuw diende opgetrokken te worden. Net als tijdens de vorige oorlog werd tijdens de jaren 1940 en 1941 de woning opgevorderd door de Duitse bezetter. Slechts één kamer en de keuken bleven nog ter beschikking van de eigenaars. De zwaarste klap was voor de familie Michiels echter het onverwacht overlijden van dochter Simonne op 15 juli 1942. Een ander dramatisch gebeuren speelde zich af in de herberg toen in november 1943, tijdens een ruzie, een jonge man uit Vosselare, Alex Claeys, werd doodgestoken door een Duits onderofficier. Na de oorlog herbegint het leven op en rond „De Vos” zijn gewone gang tot in 1960 de handel wordt stopgezet. Enkele jaren later, na de dood van Octaaf Michiels op 15 maart 1966, wordt ook de herberg gesloten.

Een confectieatelier en studentenclub „Moeder Beize” namen toen tijdelijk hun intrek in de herberg. Vooral de korte maar hevige periode van de Nevelse studentenclub (september 1967-1970) zorgde tijdens zijn bestaan voor heel wat bedrijvigheid om en rond „De Vos”. Moeder Leontine was geliefd bij het Nevelse studentenvolkje wat ze onder andere duidelijk aantoonde door de huldeblijken die haar te beurt vielen tijdens de officiële openstelling van hun lokaal op 29 september 1968 en bij haar overlijden op 15 februari 1969 werd een bloemstuk aangekocht en woonde de studentenclub met een grote afvaardiging de uitvaart bij (10).

Na het overlijden van zijn moeder werd „De Vos” eigendom van zoon Marcel. Het gebouw bleef onbewoond tot in 1985 Marcel en zijn echtgenote Norva begonnen met de renovatie, een werk dat zou duren tot begin 1988.

Op 1 mei 1988 was het zover. De oudste dochter van Marcel en Norva, Kathleen Michiels, opende samen met haar echtgenoot Pieter Tieland het restaurant „In den Vos”. Vertoont het huidige gebouw grondige verschillen met het vroegere uitzicht, toch heeft het restaurant zowel binnen als buiten alle charmes van wat een landelijk eethuis bieden kan. Opmerkelijk is ook het nieuwe uithangbord van de kunstige hand van Frank Coussement uit Vosselare, dat een kopie is van het vroegere, verdwenen, uithangbord.

Marcel Michiels en Norva Coussement kregen de bekroning voor hun renovatie toen zij op 28 oktober 1988 in een select gezelschap van gemeentebesturen, stads- en provinciale instellingen samen met 33 restauraties hun werk bekroond zagen door het „verbond van de kringen voor heemkunde in Oost-Vlaanderen” als „geslaagde restauratie 1988”.

André Bollaert, Poesele
Antoine Janssens, Nevele
Marcel Michiels, Vosselare

Glossarium bij de staat van goed van 1777

baenstlae:	vuurslag, tondeldoos
bierboom:	juk om biervaten of andere lasten te dragen
block:	hier vermoedelijk een opbergkist
boecksack:	zak om boeken in op te bergen
brandel:	vuur of haardijzer
eirtservice:	gerief voor de haard
ekel:	hekel vlaskam
fusieken:	geweren
gaerewinde:	haspel, garenwinden
geleyert:	verglaasd aardewerk
hangel:	haal, ketelhaak
houille collen:	houille (geschreven hoyé) betekent in het Frans steenkool of „klompsteenkool” zie ook L.v.N., jg. XVI, afl. 2, blz. 138.
kuyschen:	klein keukengerief dienende om de hangel te verlengen, lenghaal.
pint:	kan of pot met ongeveer 1/2 liter inhoud
prondelinge:	prullen
stoop:	kruik of drinkschaal van ongeveer 2 liter inhoud
tambo:	tombeau, soort ledikant
waerte:	oude inhoudsmaat, verschillende volgens de stoffen een warte hout heeft een andere inhoud dan een warte graan of koolzaad.

Noten

- (1) De ouderdom van de gebruikte bakstenen en hun verschil in hardheid laten vermoeden dat het gebouw werd opgetrokken eind 17e begin, 18e eeuw. Aanvankelijk was het een langwerpige type van 17 m lengte en 6,25 m breedte. Later werd over de hele lengte aan de achterzijde 2,9 m aangebouwd nl. een keuken, achterhuis en slaapkamer. In de zijgevel aan de weg naar Nevele is dit bijgebouwd gedeelte goed zichtbaar.
- (2) C. SCHELSTRAETE, D. DE RUYCK, H. KINTAERT, *Het einde van de onveranderlijkheid*, Nevele, 1986, blz. 84, diagram V2 en blz. 87 diagram V3.
- (3) Idem, blz. 78 - 80, 84 en 87.
- (4) Op een eiken balk, in de twee woningen naast de Vos gelegen in de Dreef, werd het jaartal 1764 teruggevonden.
- (5) De postkoets (of male - post) van de lijn Nevele - Deinze vertrok te Nevele om 14.30 u., halte aan de Vos om 14.35 u. Bij de terugkeer uit Deinze om 16.55 u. werd halt gehouden aan de Vos om 17.35 u. De postkoets van de lijn Nevele, Landegem stopte aan de Vos om 5.35 u., 9.35 u.,

- 12.35 u. en 18.05 u. Bij de terugkeer uit Landegem stopte de koets om 6.40 u., 10.30 u., 14.10 u. en 19.15 u.
- (6) Vóór de komst van de familie Michiels zou de familie Schelpe in de Vos gewoond hebben. We konden dit gegeven echter niet op zijn juistheid controleren.
 - (7) Deze boerderij, eerstijds ook stokerij, is nu gelegen aan de opuit van de E 17 te Nazareth, richting Kortrijk. Tekenaar Steven schreef bij zijn tekening in „De Staadaard” ten onrechte „Hof te Schabeke”.
 - (8) Voor een groot gedeelte van de biografische gegevens over de familie Michiels werd gebruik gemaakt van het werk van E.M. Desplenter - Labens, *Kruisende Wegen*, Aarsele, 1970.
 - (9) In deze tijd zorgde de moord op abbé Dujardin te Vosselare (5.6. 1906) voor de nodige opschudding in en rond herberg „De Vos”.
 - (10) Ronald Dedecker, *Geschiedenis van de studentenclub Moeder Beize - Nevele*, blz. 27 „15 februari 69: overlijden van Leontine Michiels oud 73 jaar - Tiene, die steeds veel sympathie had opgebracht voor die jonge kerels die lawaai maakten in haar huis, kon ook op de wederzijdse genegenheid rekenen van alle leden: daarom trok een flinke afvaardiging van Moeder Beize, ondanks de gevaarlijke ijzel die dag, naar de begrafenis in Vosselare op 20 februari. Voor een bloemstuk werd 550 fr. uitgetrokken”. Blz. 34 „op 11 oktober 69 wordt ons naamloos gebleven mascotte ten doop gedragen op TIENEKE's DOOP T-DANSANT (naar Leontine, de huisbazin)”.

BIJLAGE I: Schuldenaars „In den Vos” 1777
 „over gedaen taire ten huysen vanden houder”.

Judocus Mortier 2 schgr	Francies Deloth 6 sch 11 gr
Frans De Luycker 2 sch 4 gr	Pr. Steyaert 1 sch 4 gr 6 d
Pr. Janssens 15 sch 2 gr 6 d	Pr. Speeckaert 3 schgr
Francies Seymortier 2 schgr	Jacobus Jooris 1 schgr
Pr. Bracke 1 sch 4 gr	Francies Cotegnie 4 sch 8 gr 6 d
Joannes De Bruycker 5 sch 10 gr	Thomas Joos 1 sch 2 gr
Lieven Mestdag 1 schgr	Pieter Joos 1 sch 4 gr
Jan De Praeter fs Guille 2 sch 2 gr	Guille Joos 6 schgr
Philippe Verbeke 8 sch 4 gr	Franciscus De Clercq 15 sch 11 gr
Albert Achtergaele 1 sch 6 gr.	

(RAG, † Fonds Nevele 105, Staten van goed, register 417, blz. 23 en bundel 508.)

BIJLAGE II: „Het Lievevrouwkapelletje in den Vos”

Toen in het najaar (oktober) 1918 de geallieerde legers oprukten om de Duitse bezetters uit het land te verdrijven, onderging de streek de nadelige weerslag

van het oorlogsgeweld. Vosselare kreeg daarvan ruim zijn deel. Alles wat als enigszins strategisch kon beschouwd worden werd door de Franse artillerie onder vuur genomen. Het resultaat was triest. De monumentale dorpskerk werd totaal vernield. Van het historisch kasteel „ter Mere” bleven alleen wat zwartgeblakende muren overeind. Vincents molen werd tot puin herleid en van Steyaerts molen bleef de kuip overeind maar die was zodanig beschadigd dat malen voorgoed onmogelijk bleek.

Het kruispunt „De Vos” werd eveneens fel beschoten en een granaat sloeg een groot gat in de achtergevel van de herberg. Deze granaat was in die zeldzame zin ontploft dat het onderste deel geheel bleef en een pot vormde. Boven op het puin van het geslagen gat vond men een glazen beeldje van O.L.V. Dit beeldje was oorspronkelijk een kandelaar waarvan de voet en het kaarspotje ontbraken. Men kon zich niet herinneren dat men in „de Vos” ooit in het bezit was van een dergelijke kandelaar of Mariabeeldje. Het beeldje werd met gips in de granaatpot vastgezet. Bij het dicht metselen van het gat werd een nisje gelaten waarin het beeldje werd geplaatst.

Toeval of niet? Bij de aftocht in de meidagen van 1940 werd het kruispunt „de Vos” door de Belgische artillerie zwaar beschoten. De achtergebouwen op het erf, zijnde een wagenhuis genaamd „de boltent” werd totaal verwoest en de stalling en de magazijngevel aan de hofzijde werden weggeschoten. Een veranda vormde de verbinding tussen huis en stalling. Hier vloog een granaat naar binnen, doorboorde een binnenmuur, raakte de grond en ging door een buitenmuur en viel, niet ontploft, op straat. Een granaat, kaliber 155 mm, lag boven op de dilte (hooizolder) niet ontploft. Nog een andere granaat boorde zich door de buitenmuur straatzijde van het magazijn, een gat van ± 70 cm doorsnede makende. Ze viel ontploft op de straat neer.

Dat hier heel wat blindgangers (niet ontplofte granaten) vielen konden wij nadien nog ondervinden. Op een stuk land in de Dorpstraat, tegenover „de Vos” ploegde mijn vader het land, ikzelf liep een paar meter achterop. Op een gegeven ogenblik wipte de ploeg helemaal omhoog uit de vore. Bij nader toezicht haalden wij een granaat naar boven, helemaal intact. De punt van de ploeg was een tweekant centimeter naast de slagpin gestoten, een flinke kras nalatend. Van geluk gesproken.

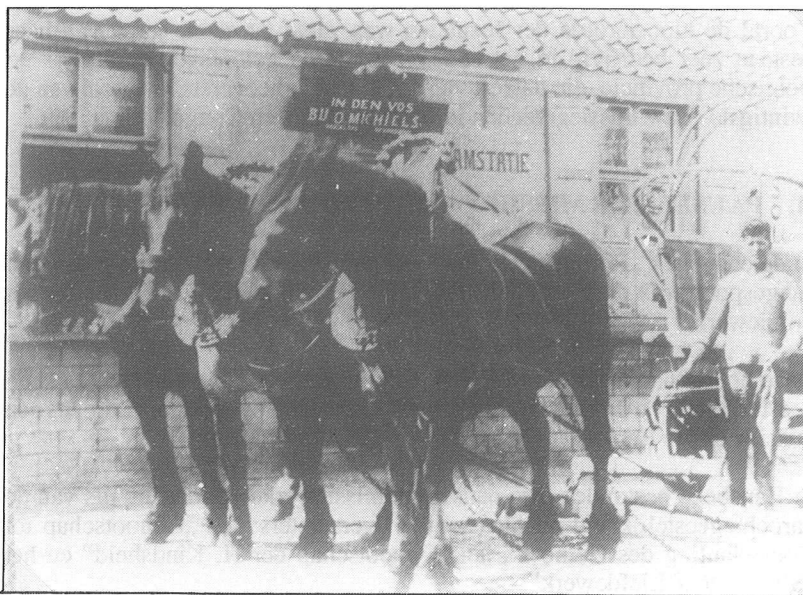
Daar de herberg „de Vos” zelf als bij wonder zonder schade uit deze beschieting kwam was men geneigd dit toe te schrijven aan de aanwezigheid van het Lievevrouwbeeldje.

Bij de recente verbouwwerken werd vanzelfsprekend zorg gedragen voor het wondere beeldje. De afbraak van de muur waarin het zich bevond behoorde tot de laatste werkzaamheden. Het beeldje werd voorlopig ondergebracht in de open haard van de gelagzaal. Bij het wegbreken van de nis werd op datzelfde ogenblik onze jongste dochter als spoedgeval opgenomen in het ziekenhuis voor een blindedarmontsteking. Een paar uur later werden wij hiervan op het hoogste gebracht.

Dat de verbouwwerken, en soms riskante ingrepen, zonder ongelukken of tegenslagen zijn verlopen wordt mede toegeschreven aan de beschermende

aanwezigheid van dat zonderlinge beeldje. Het spreekt vanzelf dat het Onze-Lieve-Vrouwbeeldje zijn plaats terug zal innemen in de nieuwe muur, een tweetal meter van zijn oorspronkelijk plaats waar het sedert 1918 heeft gestaan.

oktober 1988
Marcel Michiels

Raymond Bijl (°Sint-Martens-Leerne 3.6.1904 - † Deinze 2.10.1978) voerman van de firma Versele uit Astene vóór de herberg „In den Vos” in het begin van de jaren 1930.

DE MISSIEKRANS VAN HANSBEKE

Opgedragen aan alle missiebijtjes van Hansbeke

I. MISSIE

Missie is de verkondiging van het christelijk geloof onder de niet-christelijke volkeren.

Het christendom leidt zijn missionaire opdracht af uit de evangelische prediking en het voorbeeld van Sint-Paulus, die als eerste zendeling met de verbreiding van de nieuwe leer in het Romeinse keizerrijk begon. Die verbreiding werd vanaf toen systematisch voortgezet.

Dank zij de stichting van speciale kloosterorden en religieuze verenigingen is de missionering uitgegroeid naar verschillende delen van de wereld.

Voorals de kloosterorde der Jezuïeten was vanaf de eerste jaren van haar bestaan zeer bedrijvig in het apostolaat en de geloofsverkondiging. De Belgische provincie, die dateert van 1564, had in het eerste kwartaal van de twintigste eeuw missiegebieden in Indië en Belgisch Congo.

II. PAUSELIJKE MISSIEWERKEN TE HANSBEKE

In de encycliek „Rerum Ecclesiae” van paus Pius XI werden de gelovigen aangespoord om door hun gebed en hun vrijgevigheid bij te dragen tot het missiewerk.

Deze boodschap werd door Mgr. A. Coppieters, bisschop van Gent, aan de geestelijkheid en de gelovigen van het Meetjesland overgebracht tijdens een missieweek te Eeklo.

In Hansbeke bestonden drie pauselijke missiewerken onder impuls van de parochiegeestelijkheid en plaatselijke ijveraarsters: het „Genootschap tot Voortplanting des Geloofs”, het „Genootschap der H. Kindsheid” en het „Sint-Pieters' Liefdewerk”.

Het „Genootschap tot Voortplanting des Geloofs”, opgericht omstreeks 1825 door Pauline Jaricot van Lyon, had tot doel alle missiën door gebed en aalmoezen te steunen.

Het „Genootschap der H. Kindsheid” werd in 1843 gesticht door Mgr. De Farbin Janson, bisschop van Nancy. Het richtte zich tot de kinderen om door een dagelijks weesgegroetje, een schietgebed en een wekelijkse of maandelijksse penning mede te werken aan Christus' Verlossingswerk.

Het „Sint-Pieters' Liefdewerk” is een stichting van de dames Bigard uit Caen, waarvan de leden door gebeden en geldelijke steun bijdroegen tot de oprichting en instandhouding van seminaries in de missiegebieden waar jonge inlandse priesters werden gevormd.

Deze drie pauselijke missiewerken telden te Hansbeke in 1928 respectievelijk 231, 296 en 195 leden die een bijdrage of een penning gaven. Gelet op het aantal gezinnen vertegenwoordigden deze ledenaantallen behoorlijke percentages van het aantal gezinshoofden. Het totaal jaarlijks bedrag van omgemaalde lidgelden en aalmoezen ging op het einde van de twintiger jaren crescendo, hetgeen zonder enige twijfel te danken was aan de voortdurende inzet van de ijveraarsters uit de rangen van de Missiekrans.

Missiewerk	Bedrag der omhalingen (fr.)		
	1927	1928	1929
Voorplanting des Geloofs	505	985	1024
H. Kindsheid	310	332	308
Sint-Pieters ' Liefdewerk	560	755	800

In deze periode betaalde de parochie Hansbeke met de bijdragen van het Sint-Pieters' Liefdewerk (een deel van) de jaarlijkse studie- en onderhoudskosten van een inlandse seminarist: Beno Lazzaro Njogona. Hij studeerde aan het inlandse seminarie van de katholieke missiën van Nyeri in Kenia (Afrika). Volgens P.G. Maletto, rector van het seminarie, was de jonge Lazzaro een ernstige en begaafde student.

III. DE MISSIEKRANS TE HANSBEKE (1).

De Missiekrans te Hansbeke was een kring van meisjes en jonge dochters die onder het motto „De missiën steunen is zelf missionaris zijn” door geestelijke

Juffrouw Marie Vuylsteke

steun en plaatselijke daadwerkelijke inzet meewerkten „tot den bloei der Katholieke zendingen en de uitbreiding van Christus' rijk onder de heidensche volkeren”.

1. Ontstaan.

Het initiatief tot het stichten van de Missiekrans te Hansbeke werd genomen door juffrouw Marie Vuylsteke.

Maria Vuylsteke is de kleindochter van Felix Vuylsteke (2) en de oudste dochter van Achiel Vuylsteke en Philomena Rooygens. Ze werd geboren te Hansbeke op 2 februari 1896, woont momenteel in Gent en bereikt binnenkort de gezegende ouderdom van 93 jaren.

Haar vader werd opeenvolgend gemeente-ontvanger, onderwijzer van de gemeentelijke jongensschool en secretaris van Hansbeke. Hij was een diepge-
loovige en overtuigde christen en een grote missievriend.

Zijn gezin werd in een apostolische geest opgevoed. Zijn twee zonen Jozef en Antoon traden in de Orde der Paters Jezuïeten. Hij mocht echter hun priester-
wijding niet meer beleven.

Maria stelde zich te Hansbeke onbaatzuchtig ten dienste van de parochiale werken o.a. als ijveraarster van de pauselijke missiewerken en de meisjescongregatie die maandelijks na de zondagse vespers in de kerk verzamelde. Ze beijverde zich met de verspreiding van het parochieblad „De Sterre” en andere stichtende week- en kinderbladen zoals „Averbode's weekblad”, „Zonneland” en „Vlaamsche Filmkens”. Ze richtte met meisjes uit de Congregatie een driestemmig zangkoor op, dat de kerkelijke diensten opluisterde, en stichtte de „Eucharistische Kruistocht” voor meisjes.

Toen het zangkoor een retraite volgde in het klooster van Poortakker te Gent maakte Maria kennis met jonkvrouw Rومان d'Ertbuer, receptioniste van het retraitehuis, een adellijke dame die er zich bovendien verdienstelijk maakte met het op maat snijden en verwerken van kledingstoffen voor de missiën. Toen ze nadien een tentoonstelling van priestergewaden bezocht die de edelvrouw in haar woning inrichtte, zette deze haar aan tot een intensere missieactie.

Het driestemmig zangkoor van de meisjescongregatie van Hansbeke, anno 1923.

Van links naar rechts

Eerste rij (zittend):

De Jaeger Estella, Schaelens Julienne, Vuylsteke Maria, Bauwens Clarice, Van Der Vennet Alida.

Middenste rij:

De Muynck Maria, Mortier Martha, Mettenaxt Emma, De Maegd Julia, Martens Bertha.

Achterste rij:

De Cocker Madeleine, Van Ooteghem Rachel, Mortier Augusta, De Schepper Clara, Bauwens Marguerite, Janssens Anna.

Samen met vier meisjes uit de zanggroep, namelijk Madeleine De Cocker, Juliane De Kesel (3), Maria De Muynck en Martha Mortier, stichtte Maria Vuylsteke op 15 maart 1923 de Missiekrans „Caritas” te Hansbeke onder de leuzen „Adveniat Regnum Tuum” (Dat uw Rijk kome) en „Ad Majorem Dei Gloriam” (Tot meerdere eer van God).

Deze vijf enthousiaste missiebiesjes kwamen om de veertien dagen samen in het ouderlijk huis (4) van de stichtster-leidster, waar ze op de ruime zolderkamers kerkgewaden maakten voor de missionarissen. Dit kransje groeide van een aanvankelijke naaigroep uit tot een bloeiende missievereniging, waarvan E.H. René Meulenijzer, pastoor, de geestelijke leiding en de weledele gravin Lucie Borluut, douairière van graaf Boudewijn de Bousies, het erevoorzitsterschap aanvaardde. In 1932 werd E.H. R. Meulenijzer als proost opgevolgd door E.H. Willem Van De Putte, de nieuwe geestdriftige parochieherder, die door de leiding van de Missiekrans uitbundig in hun midden verwelkomd werd.

2. Ontwikkeling

De vijftallige kern van de Missiekrans steeg in de eerste jaren tot een groep van 17 leden.

In 1928, het eerste lustrumjaar, bestond de kring uit 44 leden die toen volgens leeftijd in drie afdelingen onderverdeeld waren: de kleinsten, die hun Plechtige Communie nog niet gedaan hadden, de meisjes van 12 tot 16 jaar, en de leden ouder dan 16 jaar.

In het daaropvolgende jaar telde de krans 56 leden hetzij 34 werkende leden (bijlage I) en 22 aspiranten, de kleine Missiekrans of de 11 - tot 16-jarigen die zich tot werkend lid voorbereidden. Het stijgend aantal leden onderstreepte het enthousiasme van de Hansbeekse meisjes voor het missiewerk.

Volgens de wens van Mgr. A. Coppieters, bisschop van Gent, sloot de Missiekrans hetzelfde jaar aan bij het Werk der Arme Kerken hetgeen enig voordeel gaf bij de aankoop van benodigdheden.

De missiebiesjes droegen een blauwe pots met de opgenaaide lettertekens M A, initialen van Missie-Actie. Aan de oudsten werd gevraagd op samenkomsten of vergaderingen een wit of lichtblauw kleedje te dragen. Op de groepsfoto uit 1934 pronkten een tiental missiebiesjes met een gelijkvormig zelfgemaakt kleed in beige kleur, met een ronde drie-traps-kraag volgens een

De naaigroep van de Missiekrans van Hansbeke, anno 1924.

Van links naar rechts

Voorste rij:

Van Yperen Clara, Strobbe Anna, De Mynck Irène.

Middenste rij:

Mortier Augusta, Mortier Martha, Vuylsteke Maria, Verthriest Madeleine, Van Der Vennet Alida.

Achterste rij:

Verthriest Marguerite, De Roo Marguerite, De Prest Julia, De Kesel Juliana.

ontwerp van Adrienne De Boever die ook het patroon van ieder kleed uitgesneden had. De meisjes van de Eucharistische Kruistocht, die als leden van de Missiekrans werden opgenomen, waren herkenbaar aan een opgespeld Jeruzalemskruisje.

Vanaf de stichting werd de Missiekrans door vele parochiale missievrienden geldelijk gesteund. In de loop der jaren werd een aanzienlijk aantal ereleden en beschermende leden aangeworven. De werkende leden gelastten zich met het inzamelen der jaarlijkse bijdrage die respectievelijk 10 en 20 fr. bedroegen. De ene helft van deze bijdragen werd benut voor de plaatselijke werking. In 1929 telde de Missiekrans 81 ereleden (bijlage II) en 24 beschermende leden (bijlage III).

3. Missiewerking

Benevens geestelijke steun door gebed en offer konden de noden van de missiën het best gelenigd worden door materiële hulp en geldelijke bijstand.

De daadwerkelijke actie van de Missiekrans bestond dan ook aanvankelijk in het bijeenbrengen van allerlei benodigdheden voor de missiën, hetzij door deze zelf te vervaardigen of aan te kopen of met giften in natura. Speciën werden bijeengebracht door verschillende actiemiddelen en dank zij de financiële giften van liefdadige inwoners.

a. Individuele missieactie

De individuele missieactie van ieder lid afzonderlijk bestond uit een vrijwillige handenarbeid en enkele godvruchtige oefeningen.

De werkende leden kwamen (in de zomer) om de veertien dagen samen in een lokaal van het klooster om kerkgewaden, mis- en processiegerief en klederen te vervaardigen. Enkele leden naaiden evenwel thuis of lieten het hun toevertrouwde werk op hun kosten afwerken. Onder het gezamenlijk werk werd vaak de paternoster en de litanie van Onze-Lieve-Vrouw gebeden ter intentie van de missie en voor het welzijn van de ere- en beschermende leden. Na het naaikransje werd in de kerk het lof bijgewoond. Ieder werkend lid kreeg een bepaalde dag van de maand als zogenaamde missiedag toegewezen. Op deze dag moest zij haar gebeden, haar arbeid en ook al eens een offertje of versterving opdragen aan de maandelijkse missiekrans- en pauselijke intentie. Op de derde zondag van iedere maand vond een algemene communie plaats.

De Kindermissiekrans van Hansbøke, anno 1927.

Van links naar rechts

Voorste rij (hurkend):

Van Den Bossche Elisabeth, De Vos Anna, Van Hoecke Gabriëlle, Van De Velde Helena, Union Estella, De Roo Anna, Snellings Nelly.

Middenste rij (zittend):

Van Yperen Elza, Maenhaut Maria, Vuylsteke Maria, Van Hoecke Maria, Janssens Maria, Van Der Vennet Maria.

Achterste rij (staande):

Van Hoecke Godelieve, Van De Velde Maria, De Muynck Yvonne, De Mulder Madeleine, De Cocker Clarice, Corijn Anna, De Grootte Eliza.

De aspiranten kwamen ook om de twee weken bijeen, op donderdag na de schooltijd, om het gemakkelijkste (naai)werk af te maken. Ze woonden iedere donderdag het lof bij en vierden samen de laatste dag van de maand als missiedag.

De missiebietjes hielden zich ook bezig met het inzamelen van zilverpapier, oude postzegels, paternosters, medailles, kruisjes, enz. Ze werkten ook daadwerkelijk mede aan de uitbouw van de pauselijke missiewerken te Hansbeke door het werven van nieuwe leden en het innen van de bijdragen.

b. Vergaderingen

De werkende leden vergaderden elke laatste zondag van de maand, na de hoogmis. Deze vergaderingen vonden plaats in de kerk of in een klaslokaal van de meisjesschool. Na een gebed en een korte geestelijke lezing werd het verslag van de voorgaande vergadering voorgedragen. Men besprak het missiewerk en de te leveren prestaties in de komende maand, en bepaalde de maandintentie. De aspiranten vergaderden dezelfde dag, na het lof, met dezelfde dagorde.

c. Godvruchtige oefeningen

Kerstviering.

De missiebietjes vierden gezamenlijk, meestal op de tweede kerstdag, het kerstfeest rond de kribbe van het Kindje Jesus in de kapel van het klooster. Nadien werd de namiddag gezellig en vreugdevol doorgebracht.

Wake.

Op Witte Donderdag hield de Missiekrans een bestendige wake bij Onze-Lieve-Heer in het hoveken van Gethsemanie. Gedurende de ganse dag vormden drie of vier missiebietjes, volgens een beurtrol, een vol uur op voorbehouden plaatsen de erewacht bij het uitgestalde H. Sacrament.

Retraite.

Ieder jaar werd voor de leden van de Missiekrans een vierdaagse retraite georganiseerd die in het klooster van Hansbeke plaatsvond. Ze werd in groten getale door de missiebietjes gevolgd.

Men verzamelde op een zaterdag - of zondagnamiddag aan een koffietafel waarna de bezinningsperiode geopend werd met een sermoen en een plechtig lof in de kapel van het klooster. De pater-predikant hield de volgende dagen, drie- of viermaal per dag, een kort sermoen. Iedere dag begon met een H. Mis

De Missiekrans van Hansbeke, anno 1929.

Van links naar rechts

Eerste rij (zittend):

Verthriest Madeleine, Van Der Vennet Alida, Vuylsteke Maria, E.H. René Meulenijzer, Mortier Martha, Van Yperen Clara, De Buck Julie.

Tweede rij:

Maenhaut Maria, De Jaeger Alice, De Groote Alice, Mortier Augusta, Janssens Anna, Verthriest Marguerite, De Muynck Maria .

Derde rij:

De Craene Héléne, Van Hecke Jozefa, De Roo Marguarite, Van Hoecke Maria, De Jaeger Clarice, De Mulder Madeleine, Van De Velde Maria, Van De Velde Helena, Van Der Vennet Maria, De Mulder Andrea.

Achterste rij:

Van Yperen Elza, De Muynck Rachel, Nieuwlandt Anna, Strobbe Anna, De Muynck Irène, Union Lea.

en eindigde met een lof. Verder werd de dag in ingetogenheid doorgebracht met bidden (rozenhoedje), zingen (psalmen, lofliederen, reitrelied: bijlage V) en godsdienstige oefeningen (H. Kruisweg), afgewisseld met vrije tijd en ontspanning. De laatste dag was er biechtgelegenheid en een H. Communie-mis. Het ontbijt en het vieruurtje vonden plaats in het klooster. 's Middags en na het lof keerden de reitritanten huiswaarts.

d. Ontspanning

De naaikransjes, vergaderingen en bijeenkomsten van de missiebijtjes verliepen niet eentonig. Er werd verteld, gelachen, amusementspulletjes gespeeld en grapjes uitgehaald.

De meisjes van de Missiekrans deden ook gezamenlijke ontspanningsuitstapjes per fiets of per trein. Men fietste in groep door de weidse natuur, ondermeer naar het klooster van de Zusters van de H. Vincentius a Paulo te Deinze op bezoek bij Zuster M. Josine (missiebijtje Elza Van Yperen) terwijl meteen een ingetogen halte werd gehouden aan de Mariagrot in het lommerrijke bos langs de Schipdonkse vaart te Bachte.

Jaarlijks in de meimaand gingen de missiebijtjes in drie verschillende groepen volgens leeftijd per trein naar het Maria-heiligdom te Oostakker-Lourdes en bezochten nadien de historische binnenstad van Gent.

Een tochtje naar zee met een spelletje in de duinen en een wandeling op het strand was een liefkoosde uitstap.

e. Missiefeest of algemene ledenvergadering

Eenmaal in het jaar op een zondag, Missiezondag, werd een algemene ledenvergadering gehouden waarop benevens de leden ook de ere- en beschermende leden van de Missiekrans werden uitgenodigd.

's Morgens werd ter intentie van alle leden en overleden leden een H. Mis opgedragen, waaronder een algemene communie plaatsvond. Alle aanwezige leden namen plaats in de middenbeuk van de kerk. Een pater-missionaris sprak vanaf de kansel over missie en zijn missiewerk in het bijzonder, en deed een omhaling onder de kerkgangers ten voordele van zijn missiepost.

's Namiddags verzamelde men aan de gedekte tafels in de feestzaal voor een

De Missiekrans van Hansbeke, anno 1934.

Van links naar rechts

Voorste rij (zittend):

Van Yperen Clara, De Boever Adrienne, De Cocker Madeleine, De Muynck Maria, Vuylsteke Maria, E.H. Willem Van De Putte, Mortier Martha, Maenhaut Maria Van Yperen Elza.

Tweede rij:

Verstraete Irma, Van Hoecke Suzanne, Martens Bertha, Van Vynckt Julia, Janssens Maria, Martens Eliza, De Buck Julie, Van Hove Madeleine, Van Der Vennet Maria, De Mulder Andrea, De Mulder Madeleine.

Derde rij:

De Muynck Rachel, De Muynck Yvonne, Raes Anna, De Roo Anna, Verhelst Bertha, De Craene H  l  ne, Van Overbeke Germaine, Hanssens Zo  , Strobbe Anna.

Achterste rij:

Van Hoecke Gabrielle, Van De Velde Helena, Van Hoecke Maria, Van De Walle Zulma, Martens Madeleine, Van Der Vennet Maria, De Keyser Leonie, Van De Velde Maria.

gezellig samenzijn, waar koffie met boterkoeken opgediend werden terwijl de missiebietjes de genodigden aangenaam vergastten met zang, declamatie en toneelspelletjes.

De onkosten van deze feestdag van de Missiekrans werden door een plaatselijke kas gedragen.

f. Omhalingen e.a.

Liefdadige parochianen, bijzonderen en onbekenden schonken geldsommen aan de Missiekrans. Ook de missiebietjes brachten een steentje bij tot het spijzen van de eigenlijke missiekas.

Ze deden, na het zingen van een komisch liedje, omhalingen onder de aanwezigen op huwelijksfeesten (o.a. van H. Bauwens-Zutterman 1925, De Kesel-Vande Walle 1927, M. Huys-Bauwens 1928, C. Bauwens-Heynssens 1928, A. Goorman-De Roo 1929, A. Vermeire-Bauwens 1929, A. Bauwens-De Donckere 1929), op gouden bruiloftsfeesten (C. Mareel-Planckaert 1929) en op allerlei avondfeesten (missiekring Sint-Gillis-Dendermonde 1924, toneelbond Willen is Kunnen 1925, melkerijcoöperatie 1927, 1928).

In het gemeentesecretariaat, bij winkeliers en op missietentoonstellingen stond een missiebusje waar ieder geldstuk door het lachende negerkopje dankbaar-knikkend aanvaard werd.

Ook werden bijeengespaarde vodden, lood e.a. ten voordele van de missiën verkocht.

g. Tentoonstellingen

In 1924 werd voor het eerst ter gelegenheid van de grote kermis te Hansbeke op de eerste zondag na de feestdag van de H. Dionysius (9 oktober) een missietentoonstelling gehouden waarin het naai- en borduurwerk, gepresteerd door de meisjes van de Missiekrans, geëxposeerd werd.

Deze tentoonstelling, die in het gelijkvloerse klaslokaal van de hoogste graad in de vrije aangenomen meisjesschool plaatsgreep, vond vanaf 1928 normaliter jaarlijks plaats. Uitzonderlijk in 1933 werd de tentoonstelling ingericht tijdens de kleine kermis omstreeks Sint-Pietersdag. Ze werd toen op zondag 2 juli langdurig bezocht door Zijn Excellentie Mgr. Van Goethem, de nieuwgewijde missiebisschop van Cocquillat (Evenaars-Congo), die 's mor-

gens stoetsgewijze aan de pastorie door de leden van kerk- en gemeenteraad werd afgehaald, om 9.30 u. een Pontificale Mis opdroeg en om 15 u. een Pontificaal Lof zong.

Aanvankelijk werd een inkomgeld gevraagd, later evenwel werd in de tentoonstellingszaal een missiebusje geplaatst voor het geven van een vrijwillige almoes of bijdrage.

Aan deze exposities namen ook missionaire kloosterorden deel die er een min of meer uitvoerige kijk gaven op hun bekeringswerk in de missiën: de Paters Jezuïeten (1924), de Paters Karmelieten (1924), de Zusters van Liefde (1924), de Zusters van de H. Augustinus (1924), de Witte Zusters van O.L. Vrouw van Afrika (1924), de Zusters-Missionarissen van Maria (1928).

Doorgaans werd op de tentoonstellingsdag door een pater-missionaris een voordracht gegeven over het leven en het bekeringswerk in zijn missiepost.

h. Vlaamse Kermis

Op de grote speelplaats van de meisjesschool werd tegelijkertijd met de missietentoonstelling, onder de zachte muziek van radio en pick-up, een kleine kermis gehouden ten voordele van de missiën, die met verloop van jaren tot een Vlaamse kermis uitgroeide.

Er stond een schietkraam, een geluks wiel, een vijvertje van wonderbare visvangers, een massacre-tent, een grote bazar en een snoepgoedkraam. De kraampjes werden bediend door een tweetal glimlachende missiebietjes. In de tweede kleuterklas (van Zuster Pharaïlde) langs de straatzijde aan de schoolpoort was een cafetaria ondergebracht waar taartjes, missiebollen, ijsroom en frisdrankjes werden verkocht. Ook werd een konijnenkoers en een tombola-altijd-prijs gehouden.

i. Voordrachten

Op zondag 13 december 1925 kwamen de E.P. Jezuïeten Toye en Meulenijzer (een neef van de pastoor), missionarissen, een voordracht met lichtbeelden geven over de missiën in Belgisch Congo. Deze voordracht werd door de meisjes van de missiekrans uitgebouwd tot een aantrekkelijk avondfeest door het opvoeren van spel en zang. Er werd een tombola ingericht waarvan het batig saldo ten goede kwam aan de missiekas.

In de daaropvolgende jaren werden meerdere voordrachtavonden, soms met

een filmvoorstelling, ingericht waarop een pater-missionaris zoals op het jaarlijks missiefeest breedvoerig sprak over zijn missiewerk, het missieland en zijn bewoners.

Onder de aanwezigen werd doorgaans een omhaling gedaan of een kleine tombola ingericht. Tijdens één van deze voordrachten, op tweede kerstdag 1927, werd door E.P. Jezuïet Dumoulin missionaris in Indië, een potret van Pater Lievens (5) onder de toehoorders bij opbod verkocht dat 86 fr. orpbracht voor de missiekas.

Ook de schoolkinderen mochten gezamenlijk deze voordracht(en) met filmvoorstelling op een schoolnamiddag bijwonen.

j. Toneelfeesten

Overtuigd van hun kunnen door de bijval om het kleine toneelspel ter omkadering van de voordracht van de paters-missionarissen Toye en Meulenijzer, durfden de missiebiesjes in de kersttijd van 1926 voor de eerste maal uitpakken met een groot toneelfeest waarvan het entreegeld ten goede kwam van de missiën.

Dit toneel werd opgevoerd in de feestzaal (oude melkerij) van Gravin de Bousies-Borluut, in de Melkerijstraat, op zondagen 19 en 26 december telkens om drie uur. De inkomprijzen bedroegen 3, 2 en 1 frank.

Zoals toentertijd gebruikelijk was, werden twee toneelstukken opgevoerd. „Het Fabrieksmeisje” een sociaal drama in drie bedrijven en „De Grap van Rose” een blijspel in twee bedrijven. Het toneelfeest werd geopend door het driestemmig zangkoor van de meisjescongregatie. Tussen de bedrijven werden solonummers gebracht, komische voordracht en zang, begeleid aan het klavier door Adèle Van Der Plaetse.

Door E.P. Van Mol van de Dominikanenorde, missionaris in Kongo, werd tussendoor een kleine voordracht met lichtbeelden gegeven.

Om de opbrengst ten voordele van de missiën te vergroten werd door de missiebiesjes in de toneelzaal snoepgoed verkocht en werd het toneelfeest besloten met een tombola van 50 prijzen waaronder een koffieservies als hoofdprijs. De aankoopprijs van een loterijbriefje bedroeg 0,50 fr.

Zoals men kan vermoeden was het toneelfeest amper beëindigd vóór het vertrek van de laatste avondtrein in beide richtingen.

Aangemoedigd door het succes van dit eerste toneelfeest gaf de Missiekrans in de loop der volgende jaren verschillende toneelopvoeringen die talrijk wer-

den bijgewoond en een grote bijval genoten. Zelfs de algemene repetities, die daags tevoren plaatsgrepen werden druk bezocht door schoolkinderen (aan een halve frank inkomgeld) en zelfs door volwassenen die slechts de laagste inkomprijs moesten betalen.

Data	Toneelopvoeringen	Inkomgeld
19.12.1926 26.12.1926	Het fabrieksmeisje, drama De grap van Rose, blijspel	3, 2 en 1 fr.
13.11.1927 20.11.1927	Gaudentia, drama Tanta is ziek, blijspel Een bezoek van Tante Wanne, blijspel	5, 3 en 2 fr.
07.04.1929 14.04.1929	Suena, missiespel De suikernichtjes van Tante Bea, blijspel	6, 4 en 2 fr.
03.12.1933 10.12.1933	Het kerstgeschenk, kerstspel Een huwelijk per express, blijspel	7, 5 en 3 fr.

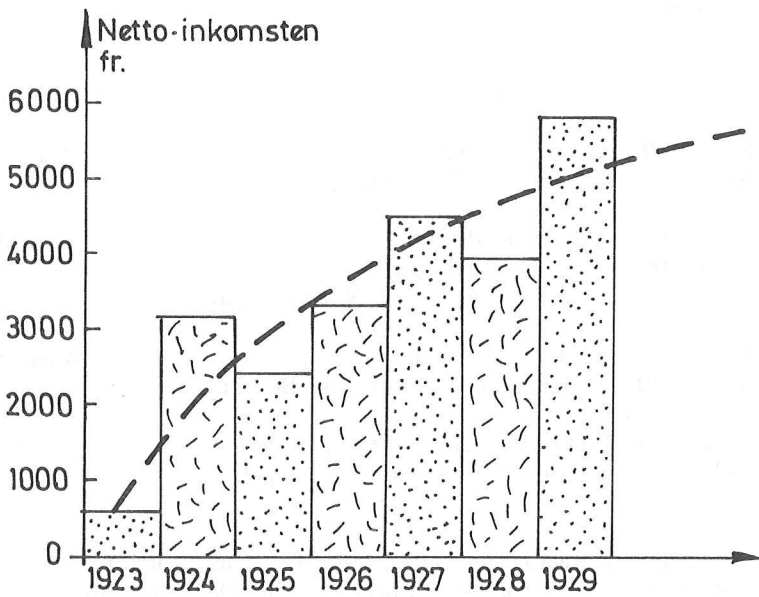
Vaste talentvolle waarden onder de gelegenheidsactrices, in een dramatische of komische hoofdrol, waren ondermeer: Adrienne De Boever, Madeleine De Cocker, Madeleine De Mulder, Irène De Muynck, Maria De Muynck, Anna Janssens, Maria Janssens, Augusta Mortier, Alida en Maria Van Der Vennet, Helena en Maria Van De Velde, Maria Van Hoecke, Elza Van Yperen, Marguerite Vertriest, Maria Vuylsteke, e.a.

K. Overzicht

Door de voortdurende inspanningen en prestaties van de leden van de Missiekrans en dank zij de milde giften van vrijgeveige missievrienden werden in de loop der jaren volgende produkten verkregen, aangeschaft of vervaardigd waarbij tientallen meters stof en lijnwand, ook kant, verwerkt werden.

Priester- en kerkgewaden.

Een zwarte kazuifel, een zwarte koorkap, witte koorkappen, roketten, alben, albekoorden, stolen, stoelkraagjes, zwarte misdienaarkleedjes, misdienaar-soutanetjes en - roketjes, altaardeksels, altaarkleden, communicleden, altaardwalen, een altaarkussen, een zwart misornement, een rood misornement,

Netto-inkomsten van de Missiekrans in de jaren 1923-1929.

corporales, velums, een velum voor tabernakel, velums-humerale, ciborievelums, berechtingsbeursjes, kelkdoekjes, vaandels.

Benodigdheden voor kerkelijke diensten.

Een remonstrans, een grote ciborie, cibories, een hostiedoos, een altaarkruisbeeld, godslampjes, doosjes met lampwicken, een grote missaal, een kleine missaal, canons, een bel-carillon, een belleken, kroontjes.

Klederen.

Vesten, vestjes, broeken, broekjes, pallas, kleedjes, lijvekens, ceinturen.

Schoeisel en hoofddeksels.

Pantoffels, mutsen, wollen klabiennen.

Huishoudlinnen.

Beddelakens, slaaplakens, dekens, handdoeken.

Allerlei voorwerpen.

Paternosters, medaillen, medailles met lint, medailles met koordjes, kettingen met kruis.

Beelden en prenten.

Kruisbeeldjes, H. Hartbeelden, beelden van de H. Theresia, een O.L. Vrouwbeeld, een processiegroepsbeeld (O.L. Heer en de 12 apostelen), H. Hartprenten.

Allerlei verzamelobjecten.

Oude postzegels, parels, knoppen, zilverpapier, blikjes, capsules.

Door de verschillende activiteiten van de Missiekrans werden jaarlijks volgende batige saldo's, na aftrek van de onkosten, samengebracht.

Activiteit	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
giften in speciën	590,14	1057,72	1123,20	497,70	1635,54	1055,45	736,00
omhalingen		71,19	185,59		309,85	444,25	433,75
missiebusjes		181,73				737,20	1915,24
verkoop vodden			14,00		122,20		
tentoonstellingen		1854,01				1691,25	
en vlaamse kermis							
voordrachten						19,00	
toneelfeesten			580,50	1499,20	1313,97		1316,55
tombola's			361,80	998,05	833,75		
verkoop snoepgoed			138,56	313,12	285,79		
tentoonstelling							96,59
raskonijnen							
bijdragen ereleden							810,00
id. beschermleden							530,00
totale opbrengst	590,14	3164,65	2403,65	3308,07	4501,10	3947,15	5838,13

Preciese gegevens ontbreken om de netto-inkomsten van de Missiekrans in de dertiger jaren te begroten. De parabolische aangroei van de gemiddelde inkomsten in de twintiger jaren (zie fig. 1) laat evenwel vermoeden dat er zich een langzame stijging naar een asymptotisch jaarlijks nettobedrag van circa 6.500 fr. zal hebben voorgedaan. Dit vrij aanzienlijk jaarbedrag in volle crisistijd, dat toentertijd nagenoeg vergelijkbaar was met het jaarloon van een dagloner, getuigt van de bezieling, vindingrijkheid en organisatiegeest van de Missiekransleiding in het bijzonder, van de ijver en voortdurende inzet van de missiebetjes in het algemeen en van de vrijgevigheid en het enthousiasme van de toenmalige Hansbeekse bevolking voor deze lokale missiewerking.

4. Missiesteun

De vruchten, die door de Missiekrans van Hansbeke werden geoogst, werden integraal aan verschillende missiehuizen en missionarissen ter hand gesteld om aan hun missieposten besteed te worden.

Paters-Missionarissen:

aan de Paters Jezuïeten

voor de missie in Indië (1923)

voor de missie van Rengarik in Indië (E.P. Raes) (1928)

voor de missie van Kikwit in Kongo (E.P. Allard) (1925)

voor de missie van Kikwit in Kongo (E.P. Toye) (1926)

voor de missie in Kongo (E.P. Toye) (1928)

voor de nieuwe missiepost in Kongo (E.P. Toye) (1929)

voor de missie in Kongo (E.P. Opdebeek) (1929)

aan de Paters Karmelieten (1924)

aan de Witte Paters

voor de missiepost van Nya-Nyezi in Congo (E.P. Saelens) (1925)

voor E.P. De Corte (1925)

voor de missie in Kivu-Kongo (E.P. Poupeye) (1929)

aan de Paters van Scheut

voor E.P. Lippens (1925)

voor de missie in China (E.P. Engels) (1929)

aan de Paters Dominicanen

voor de missie in Kongo (E.P. Van Mol) (1927)
voor de missiepost van Kabare in Kongo (1927)
voor Mgr. Lagae (1928)
voor de missie in Kongo (Mgr. Lagae) (1929)

aan de Paters Benediktijnen
voor de missie in Kongo (E.P. De Donckere) (1929)

aan de Paters Recollecten
voor het stichten van een missiepost in Katanga-Kongo (1929)

Zusters-Missionarissen:

aan de Witte Zusters van O.L.Vrouw van Afrika (1924)
aan de Witte Zusters van Afrika (1926)
aan de Zusters Franciscanessen voor de missie in Argentinië (1924)
aan de Missiezusters van de H. Augustinus (1924)
aan de Zusters van Liefde voor de missie in Belgisch Kongo (1924)
aan het missiehuis van Gits (1926-1927)
aan het missiehuis van Gits voor twee nieuwe missieposten in Kongo (1929)
aan de Indische zusters van Sint-Anna (1928)
aan de Missiezusters van Pittem voor 2 nieuwe posten in Kongo (1929)
aan de Zusters Missionarissen van Maria voor hun missiewerken bij de melaatsen (1929).

Bovendien betaalde de Missiekrans (zoals de parochie van Hansbeke met de bijdragen van de leden van „Sint-Pieters' Liefdewerk” deed) een deel in de jaarlijkse studie- en onderhoudskosten van de Keniaanse seminarist Beno Lazarro Njogona in het inlandse seminarie van Nyeri..

Overeenkomstig hun leuze: „Wie iemand tot christen maakt redt een ziel, wie iemand tot priester maakt redt duizend zielen” onderhield de Missiekrans, benevens de beschermeling in Afrika, haar eigen inlandse seminarist. De krans liet zich bij het pauselijk „Sint Pieters' Liefdewerk” als weldoener optekenen met de belofte jaarlijks het schoolgeld van een inlandseseminarist te betalen, en stortte op 3 januari 1928 een eerste bedrag van 1900 fr. in handen van Z.E.H. Kanunnik Haelterman (Gent). De beschermeling heette Patras Turki, zoon uit een arm gezin, afkomstig uit het dorp Rengola gelegen in de missieparochie Majhatoli in Engels Indië. Hij was student in het Sint-Johns College te Hanchi. Op zijn herhaald verzoek werd hij, volgens het relaas van E.P. Dumoulin S.J., dank zij de schenking van Missiekrans, vanaf 5 maart

Patras Tirki, inlands seminarist aan het Klein Seminarie
te Ranchi in Engels Indië, anno 1928.

1928 door de Pater-Bestuurder van het klein seminarie te Ranchi als seminarist aanvaard. Volgens het getuigenis van Pater Prefect van het Sint-Johns College was hij een vlijtige student, een voorbeeldige congregant en een uitstekende jongeling met een open mannelijk karakter en een sterke gezondheid. Hij was de eerste seminarist uit de vernoemde missieparochie.

5. Teloorgang

In 1935 werd juffrouw Marie Vuylsteke als leidster van de Missiekrans opgevolgd door juffrouw Adèle Van Der Plaetse, onder wiens leiding de lokale missieactie onverminderd doorging.

Toen brak de tweede wereldoorlog uit tijdens dewelke de eens zo bloeiende Missiekrans van Hansbeke teloorging.

6. Roepingen

Bij de rangen van de Missiekrans werden meerderen door God geroepen. De volgende missiebetjes traden in een actieve of contemplatieve kloosterorde: Alice Cleppe (Zusters van Sint-Jozef), Alice De Jaeger (Zusters van Liefde), Clarice De Jaeger (Zusters Apostolinen), Nelly Snellings (Zusters Ursulinen), Zulma Van De Walle (Zusters Franciscanessen Crombeen) en Elza Van Yperen (Zusters Sint-Vincentius - a - Paulo). Drie missiebetjes voelden zich geroepen tot rechtstreeks missiewerk. Ze traden in het missiehuis „De Jacht” van de Zusters Missionarissen van Sint-Augustinus te Heverlee bij Leuven en werden naar verre missiën uitgezonden: Alida Van Der Vennet naar Frankrijk, Maria Van Der Vennet naar Indië en Adèle Martens naar de Kleine Antillen.

Uiteindelijk ging de Hansbeekse missieactie door.

NOTEN

- (1) Deze bijdrage over de Missiekrans van Hansbeke werd opgesteld aan de hand van een tweetal verslagen over de werking van de kring:
 - „Een woord over missieactie en verslag der werking van den Missiekrans van Hansbeke van zijn ontstaan 15 maart 1923 tot oktober 1928”, drukkerij Colpaert, Zomergem.
 - „Parochie Hansbeke. Missiekrans Caritas. Verslag der werking 1 October 1928 - 1 October 1929”, drukkerij Colpaert, Zomergem.

Deze werkingsverslagen werden samengesteld en verspreid door juf-frouw Marie Vuylsteke.

Aanvullende gegevens werden verstrekt door enkele oud-leden van de Missiekrans: Madeleine De Cocker, Irma De Muynck, Jeanne Martens, Anna Van Der Vennet en Maria Vuylsteke, waarvoor aan allen hartelijk dank, ook aan Guido Schaeck die de tekening in deze bijdrage verzorgde.

- (2) Felix Vuylsteke (1833-1909) bouwde, samen met zijn zoon Achiel (1861-1931), op de hoek van de Dries- en de Reibroekstraat in de wijk Reibroek te Hansbeke, (vermoedelijk) in 1894, een neo-gotische kapel toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën. (zie A. Martens, *De Kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën te Hansbeke in Het Land van Nevele*, jg. XVIII, afl. 3, sept. 1987, blz. 140-160).
- (3) Juliana De Kesel was de dochter van Jules en Maria Van De Velde. Ze werd te Knesselare geboren op 20 april 1900. Ze verbleef te Hansbeke bij het echtpaar Kamiel Hooft-Romanie Van De Velde, haar pleegouders die in de Kerkweg achter het kerkhof woonden. Ze werd ontruikt uit de kring van missiebietjes en stierf te Hansbeke op 20 september 1928.
- (4) Maria Vuylsteke werd te Hansbeke geboren in de woning op de hoek van de Merendreestraat en de oostzijde van het stationplein. Dit huis werd bij de beschieting van de dorpswijk door Duitse artillerie tijdens de laatste oorlogsdagen van 1918 zwaar beschadigd. Het werd zonder bovenverdieping herbouwd. In 1922 betrok Achiel Vuylsteke met zijn gezin het statige herenhuis dat hij in de Merendreestraat tegenover de spoorlijn liet bouwen. Deze villa, waarin de eerste missiekransjes plaatsvonden, is thans bewoond door het echtpaar Marc Van Renterghem-Linda Raes.
- (5) Constant Lievens (°Moorslede 1856 - † Leuven 1893), Vlaams Jezuïet, was van 1880 tot 1892 missionaris in Brits-Indië. Om zijn enorme activiteit werd hij de moderne Franciscus Xaverius genoemd. Aan zijn uitzonderlijk grote talenkennis zijn, naast liederen in het Hindi, ook spraakkunsten en woordenboeken van diverse talen en dialecten in het tegenwoordige India (Oeraon, Moendri, Sodani en andere) te danken.

Albert MARTENS, Gent
Allerheiligendag 1988

Bijlage I

Werkende leden van de Missiekrans van Hansbeke op 01.10.1929

De Buck Julie	Mortier Martha
De Cocker Madeleine	Nieuwlandt Anna
De Craene Hélène	Strobbe Lea
De Grote Alice	Union Lea
De Jaeger Alice	Van Der Plaetse Adèle

De Jaeger Clarice
De Mulder Andrea
De Mulder Madeleine
De Muynck Irène
De Muynck Maria
De Muynck Rachel
De Muynck Yvonne
De Roo Marguerite
Hanssens Anna
Janssens Anna
Maenhaut Maria
Mortier Augusta

Van Der Vennet Alida
Van Der Vennet Maria d.v. Cyriel
Van Der Vennet Maria d.v. Charles
Van De Velde Helena
Van De Velde Maria
Van Hecke Jozefa
Van Hoecke Maria
Van Yperen Clara
Van Yperen Elza
Verthriest Madeleine
Verthriest Marguerite
Vuylsteke Maria

Bijlage II

Ereleden van de Missiekrans van Hansbeke op 01.10.1929

Baele Lucie	echtg. Leys René
Bauwens Emilie	
Beirnaert Emma	echtg. Breusegen Emiel
Bultinck Marie	
Buyse Josephine	echtg. Geirnaert August
Claeys Helena	
Claeys Irène	echtg. Raes René
Coddens Madeleine	echtg. De Schepper André
Coopman Emma	echtg. De Vos Arthur
De Boever Adrienne	
De Boever Madeleine	
De Cocker Anna	
De Doncker Clara	echtg. Bauwens Albéric
De Grauwe Alice	echtg. De Muynck Cyriel
De Grauwe Louisa	
De Grauwe Martha	echtg. Martens Maurice
De Grootte Madeleine	
De Maegd Augusta	echtg. Coddens Theofiel
De Mey Alida	echtg. Van Ryssel Henri
De Mey Romanie	echtg. D'Hondt Emiel
De Meyer Elisa	echtg. De Mulder Emiel
De Muynck Bertha	
De Muynck Maria	
De Roose Delphine	
De Roose Nathalie	
De Saegher Elvire	
De Vreese Sylvie	echtg. De Grootte Jules
De Waele Maria	

De Zutter Clara	
Dierickx Clara	
Everaerd Pauline	
Gillis Emma	
Janssens Georgine	
Janssens Irma	echtgd. Van Ooteghem René
Kersse Mathilde	
Landuyt Irma	echtgd. Vermeersch Petrus
Loontjens Anna	
Lootens Mathilde	echtgd. Cornelis August
Lootens Pauline	wed. Opsomer Petrus
Maenhaut Philomena	
Martens Maria	
Martens Rachel	echtgd. Van Couter Hilaire
Meganck Elodie	
Mestdagh Angèle	
Mestdagh Melanie	wed. Van Vynckt Pol
Mynsberghe Camilla	echtgd. De Baets August
Neiryndck Louisa	echtgd. Maenhaut Alfons
Olivier Maria	
Peltijn Clara	
Raes Rachel	echtgd. Onderbeke Casimir
Saelens Adriana	echtgd. Mortier August
Schelstraete M. Louisa	wed. Van Driessche Eduard
Tollens Helena	
Vandereviere Louisa	echtgd. Cleppe Charles
Van De Voorde Regina	echtgd. Carlier Josef
Van Hoecke Emilie	echtgd. Beelaert Petrus
Van Hove Emilie	wed. Verhegge August
Van Hulle Camilla	echtgd. Van Den Berghe Aimé
Van Hulle Emerence	echtgd. De Roo Camiel
Van Kerrebroeck Elodie	
Van Kerrebroeck Emma	
Van Laere Eugenie	echtgd. Reyniers Triphon
Van Vynckt Julia	
Van Wassenhove Emilie	echtgd. Standaert Jules
Van Wonterghem Emerence	echtgd. Corijn Theofiel
Van Yperen M. Therèse	echtgd. Bauwens Baziel
Van Yperen Rosalie	wed. Muys Eduard
Verbeke Emma	echtgd. Raes Jules
Verhelst Irène	
Verhelst Marguerite	
Vriendt Emma	echtgd. Cleppe August
Vuylsteke Augusta	
Wieme Florence	wed. Mettenanxt Ernest

Willems Maria	wed. Union Adolf
Willems Philomens	
Willems Valentina	echtgd. De Mey camiel
Yduit Anna	echtgd. De Jaeger Oscar
Zaman M. Clothilde	echtgd. Van Nieuwenburg Philemon
Zutterman Madeleine	
Zutterman Maria	echtgd. Bauwens Honoré
Zutterman Sylvie	

Bijlage III

Beschermende leden van de Missiekrans van Hansbeke op 01.10.1929

Beaufort Hortence	
De Jaeger Madeleine	
De Schuyter Leontine	
De Spiegelare Anna	echtgd. Snellings Frans
De Vreese Romanie	
Goossens M. Clothilde	echtgd. Van Hecke Honoré
Haezaert Rachel	echtgd. Verstraete Alfons
Martens Bertha	
Mehuys Godelieve	echtgd. Van Nevele August
Roygens Philomena	echtgd. Vuylsteke Achiel
Snauwaert Margareta	echtgd. Van Den Meerschaut Cyrille
Strobbe Pelagie	echtgd. Delebulcke Theofiel
Van Couter Celine	
Van Couter Esther	echtgd. Muys Baziel
Van Couter Irma	echtgd. Van Vynckt René
Van De Velde Romanie	echtgd. Hooft Kamiel
Van De Voorde Maria	echtgd. Van Der Plaetse Leon
Van Neste Leonie	echtgd. Depré Seraphin
Van Renterghem Maria	wed. Bultinck Jan Baptiste
Verhelst Emerence	echtgd. De Muynck Désiré
Verstraete Irma	
Verstraete Valerie	echtgd. Strobbe August
Vermeire Madeleine	
Wille Louisa	echtgd. Union Jozef

Bijlage IV

Lijst van de leden van de Missiekrans van Hansbeke vanaf het ontstaan

Bauwens Clarice	Hanssens Anna
Bauwens Marguerite	Hanssens Zoë
Beelaert Emma	Hendrickx Anna
Braet Maria	Janssens Anna
Carette Clarice	Janssens Georgine
Cleppe Alice	Janssens Maria
Cornelis Anna	Lootens Maria
Corijn Anna	Maenhaut Philomena
De Baets Gislena	Maenhaut Maria
De Boever Adrienne	Martens Adèle
De Boever Gabrielle	Martens Bertha
De Buck Julie	Martens Elisabeth
De Cleene Maria	Martens Eliza
De Cocker Clarice	Martens Gabrielle
De Cocker Madeleine	Martens Jeanne
De Craene Hélène	Martens Madeleine
De Grauwe Louisa	Matthijs Martha
De Groot Anna	Mortier Augusta
De Groot Alice	Mortier Martha
De Groot Eliza	Nieuwlandt Anna
De Jaeger Alice	Raes
De Jaeger Clarice	Snellings Nelly
De Jaeger Estella	Strobbe Anna
De Jaeger Madeleine	Union Estella d.v. Jozef
De Kesel Juliana	Union Estella d.v. Arthur
De Keyser Emma	Union Jozefa
De Keyser Leonie	Union Lea
De Maegd Florentine	Van Den Bossche Elisabeth
De Maegd Maria	Van Der Plaetse Adèle
De Mulder Andrea	Van Der Vennet Alida
De Mulder Madeleine	Van Der Vennet Anna
De Muynck Irène	Van Der Vennet Maria d.v. Cyriel
De Muynck Irma	Van Der Vennet Maria d.v. Charles
De Muynck Maria	Van De Velde Helena
De Muynck Rachel	Van De Velde Maria
De Muynck Yvonne	Van De Walle Zulma
De Muyter Clarice	Van Hecke Jozefa
De Prest Julia	Van Hecke Paula
De Roo Anna	Van Hoecke Gabrielle
De Roo Marguerite	Van Hoecke Godelieve
De Vos Anna	Van Hoecke Maria
De Wulf Germaine	Van Hoecke Suzanna

Van Hove Madeleine
Van Landschoot Anna
Van Ooteghem Rachel
Van Overbeke Germaine
Van Vynckt Julia
Van Yperen Clara
Van Yperen Elza
Verhegge Maria

Verhelst Bertha
Verhelst Clara
Verstraete Irma
Verthriest Madeleine
Verthriest Marguerite
Vuylsteke Maria
Weylandt Eliza
Wille Andrea

Deze ledenlijst werd, bij ontstentenis van een inschrijvingsregister, samengesteld aan de hand van de vernoemde werkingsverslagen van de kring, de spelwijzers van de toneelopvoeringen en meerdere groepsfoto's. Ze is mogelijk ergens foutief of onvolledig, waarvoor alsdan onze excuses.

Bijlage V

Retraitelied van de Missiekrans van Hansbeke

De retraite (tekst: Maria Vuylsteke, melodie: Die mooie molen)

I.
De retraite is de schoonste tijd
Van gansch ons aardsch bestaan
Waarop men eens goed na kan gaan
Wat kwaad men heeft gedaan
Hoe dikwijls ach gebeurt het niet
Dat wij lichtzinnig zijn
En lustig leven dag na dag
In zonden groot en klein

Refrein
Die schoone retraite
Die mooie retraite
Die ons geluk en vrede brengen zal
Die schoone retraite
Die mooie retraite
Die onze ziel met God verzoenen zal

II.
Komt laat ons dan veel bidden
En goed luistren naar 't sermoen
De pater is soms zoo plezant
En kan ook lachen doen
En al wat hij op 't harte drukt
Is toch zoo schoon en fijn
Dat wij er door getroffen
En ook gansch bewogen zijn.

VERSLAGEN

Zondag 19 juni 1988, wandeling te Hansbeke o.l.v. Albert Martens. Vijfender-tig deelnemers.

De wandeling werd gehouden naar aanleiding van twee bijdragen, te voren verschenen in „Het Land van Nevele”, over een reeks heemschetsen van Wouter Langerdaert.

Onder een stralend zonnetje werd verzameld op het stationsplein aan het gerenoveerde geboortehuis van de gids. Het tracé van de wandeling liep door de oude kerkwijk, langs de kasteeldreef naar het kasteelpark aan de wandestraat, doorheen de akkers van het Kouterken langs de kronkelende Meelveldstraat, om via de Voordestraat het schepenhuis „Hove” en het kasteelgoed terug te keren naar het kerkplein.

A.M.

30 juni 1988, uitreiking van de Julius Nieuwlandprijs te Hansbeke.

Zoals gewoonlijk werd op de laatste dag van het schooljaar opnieuw de Nieuwlandprijs uitgereikt aan de leerlingen van het zesde leerjaar in Hansbeke. Om de figuur van Pater Julius Nieuwland in herinnering te houden werd dit reeds voor de tiende maal gedaan.

Dit jaar mochten Yves Haeck en Ellen Lefebvre een mooi boek ontvangen voor de meeste punten en de meest verzorgde map van natuurkunde uit de handen van onze voorzitter.

D.H.

Zondag 11 september 1988, uitstap naar Bokrijk onder leiding van Jan Luyssaert. Drieëndertig deelnemers.

Deze zondag in september leek wel de geschikte dag om Bokrijk heemkundig te bezoeken. De grote zomerdrukte was voorbij en het weer zacht.

Het hele openluchtmuseum op één dag bezichtigen is een onbereikbaar doel, zeker wanneer men als heemkundige blijft stilstaan bij details, merkwaardige voorwerpen of bij een in het oog springende eigenaardigheid.

Omdat het voor vele deelnemers lang geleden was dat ze nog eens in het museum hadden rondgelopen, werd eerst een bezoek gebracht aan het oude Antwerpse stadsgedeelte. Voor wijlen conservator Jozef Weyns waren deze gebouwen ongenode gasten, die ver van landelijke dorpskernen opnieuw werden en worden opgebouwd.

De gids zou zijn Westvlaamse aard en afkomst niet loochenen en leidde zijn

gasten fier naar het Westvlaamse dorp. Was het niet dat de grachten rond de gebouwen in deze Kempense zandgrond droog stonden, je zou je echt bachten de Kupe wanen.

Het gezapige tempo en een stralende zon lokten menig wandelaar onder de linden van het Wethuis van Sint-Rijkers. Aan de lange houten tafels liep het donkere, koele trappistenbier gretig door de droge kelen.

Terwijl de zon nog hoog aan de hemel stond wandelden we verder door de Oostvlaamse hoeven en schuren.

Naar de avond toe, onder een dreigende wolkenhemel, kuierden we nog even op het Limburgse dorpsplein.

Net op tijd, vóór de bui, zaten we droog in de bus die ons weer veilig naar Nevele bracht.

J.L.

Zondag 23 oktober 1988, lezing door de heer F. Bastiaen over „De veldwachter, een volksfiguur” in Poesele. Dertig aanwezigen.

De oorsprong van „de arm van de wet” situeert zich volgens de spreker in de middeleeuwen. Toen moesten „veldwachters” in opdracht van de baljuw de stad „extra muros” bewaken.

Pas in 1795 tijdens de Franse tijd werd het ambt van champetter officieel in ons land ingevoerd.

De spreker schetste hoe de bevolking deze nieuwe figuur waardeerde in mondelinge bronnen zoals moppen, liedjes en operetten. De champetter komt erin naar voren als een jongen die zelf uit het volk voortkomt, die familiair met het volk omgaat en die zelf ook fouten heeft (b.v. hij is niet al te snugger.)

Een tweede soort bronnen die F. Bastiaen onderzocht waren de schriftelijke bronnen. In streekromans, volkstoneelstukken, poppenspelen, stripverhalen speelt de champetter meestal een komische bijrol. Vaak is hij erg drankzuchtig en bij gevaar is hij laf en bang. Maar als het gevaar geweken is, bluft en dreigt hij er duchtig op los.

Als derde bron onderzocht de spreker de grafische voorstellingen van de champetter. Vroeger droeg hij steevast een wandelstok als attribuuft, pas veel later een gummiknuppel. Veelal heeft hij ook een snor. Hij is de ordehandhaver bij uitstek en hij vertegenwoordigt de goede orde en het gezag.

Uit de onderzochte bronnen blijkt dat hij daar niet altijd even goed in slaagt zodat het beeld dat de bronnen van de champetter geeft eerder negatief is. Hij wordt karikaturaal voorgesteld en hij wekt de lachlust op.

In een tweede deel van de voordracht schetste de spreker aan de hand van dia 's een beeld van de „historische” champetter als ambtenaar. Hij belichtte hoe een champetter benoemd werd, aan welke voorwaarden hij moest voldoen, welke zijn sociale status was en welke al dan niet corrupte nevenactiviteiten hij ontplooidde om aan de kost te komen.

De cijfers bewijzen dat champetters het niet breed hadden vroeger. Meestal

oefenden ze dan ook een bijberoep uit b.v. hoeveuitbater, handelaar, roeper bij openbare verkopen, verzekeringsagent, veemerker, enz...

Door hun dagelijkse dienstronde hadden ze een spontane band met de bevolking. Ze waren als het ware de kontaktpersonen tussen het plaatselijk bestuur en de bevolking.

Ze ontvingen dan ook vaak een wederdienst van het volk onder de vorm van een „zende”, nieuwjaarsgeld, een borrel. De voordracht toonde aan dat vele champetters echte volkse dorpsfiguren waren en dat er tussen beeldvorming en werkelijkheid soms een groot verschil is.

A.S.

Donderdag 10 november 1988 lezing door Prof. Dr. J. Taeldeman: „Onze familienamen” in Merendree, in samenwerking met de VVF - Meetjesland. Zeventig aanwezigen.

Heel wat mensen hebben belangstelling voor hun eigen naam. Dat bleek in alle geval uit de talrijke opkomst en uit de vele spontane vragen naar verklaring die professor Johan Taeldeman toegespeeld kreeg na zijn uiteenzetting.

Prof. Taeldeman verontschuldigde zich vooraf bij het publiek omdat hij niet *alle* namen kon verklaren. Sommige namen zijn immers verbonden met een of andere toevallige plaats en tijdsgebonden anekdote, die nergens schriftelijk verklaard staat. De oorsprong van dergelijke naamgeving zal uiteraard meestal in de nevelen der tijd gehuld blijven.

De meeste namen kunnen echter wel verklaard worden. In een eerste deel schetste de spreker gemoedelijk de oorsprong en de historische evolutie van de naamgeving in onze gewesten. Tot ± 1000 na Christus droegen onze voorouders slechts één naam: de wensnaam. De betekenis van die naam droeg een wens, een boodschap in zich. Bijvoorbeeld: de Germaanse naam Geraard komt van „geer” = speer en van „hard” = moedig. Met zo'n naam wenste men zijn kind een krijgshaftige toekomst.

Met de opkomst van de middeleeuwse steden, vanaf 1200 - 1300, kwam de gewoonte in voege bijnamen te geven. Die tweede naam was wel erfelijk maar niet officieel. Pas in 1811, ten tijde van Napoleon werd die bijnaam de officiële familienaam. In een tweede deel van de voordracht verklaarde de professor dan de soorten familienamen. Hij onderscheidde vier soorten:

- Patroniemen en metroniemen b.v. Geerts en Baetens.
- Herkomstnamen b.v. Vandenbossche en Moerman.
- Beroepsnamen b.v. Huysman en de Meyer.
- Namen van persoonlijke kenmerken b.v. De Vos en de Taeye.

Hij besloot zijn uiteenzetting met de verklaring van een hele reeks vreemde en excentrieke namen wat aanleiding gaf tot heel wat vrolijkheid.

In zijn slotwoord wees de spreker, als taalkundige, op het belang van de vorm van familienaam.

Een voorbeeld: de naam Van Hoecke werd in West-Vlaanderen steeds met /ou/ geschreven, in Oost-Vlaanderen daarentegen met /oe/. De schrijfwijze zet ons in dit geval op weg naar een juiste lokalisering van de plaats van herkomst van onze voorouders.

Een laatste tip die de professor aan de talrijk aanwezige familiekundigen meegaf bestond erin dat ze steeds moeten teruggrijpen naar de oudste schrijfwijze van de familienaam die ze onderzoeken.

Tot slot vuurde de zaal een regen van familienamen af op de spreker die met de glimlach alle vragen riposteerde. Ik dacht aan Dinska Bronska en aan Vera Janacopoulos maar een verklaring zou een ontluistering kunnen betekenen. Daarom heb ik gezwegen... What's in a name?!

A.S

VOOR U GELEZEN

Ons medelid de heer André Hautekeete heeft een derde boekje geschreven over het vinkeniersleven „Vinkenieren een oeroud volksspel”.

In dit 57 bladzijden tellend boekje met 4 illustraties tracht de auteur de vinkensport te belichten en aan de hand van bronmateriaal vanaf de beginperiode tot op de huidige dag. Hij trekt door Oost- en West-Vlaanderen, haalt alle gegevens en feiten aan, geeft een overzicht van de spelregels en prijzen en besluit met een lijst van al de vinkenmaatschappijen die zich „koninklijk” mogen noemen.

Het werk is in eigen beheer uitgegeven. Geïntereeserden die iets meer willen vernemen over deze volkssport kunnen terecht bij André Hautekeete, Biebuyckstraat 26, 9850 Nevele. De prijs bedraagt slechts 100 fr.

LEZERS SCHRIJVEN

- * Naar aanleiding van het artikel van A. MARTENS, XIXe - eeuwse bidprentjesportretten van personen, geboren en/of overleden in het Land van Nevele („Het Land van Nevele”, jg. XIX, (1988) afl. 3, blz. 211-218), wees ons bestuurslid de heer Jozef Van de Castele nog op het bestaan van volgende XIXe-eeuwse bidprentjes met portret uit Het Land van Nevele:

MAERE Paul Marie Jozef
°Nevele 1878 - † Nevele 1881

VAN DE WOESTYNE D'HANSBEKE Joannes Baptista Josephus Ghislenus
° Gent 1775 - † 1858 (begraven te Hansbeke)

BRAET Romanus
° Nevele 1826 - † Nevele 1859.

- * Naar aanleiding van het artikel „Vier Paters-Recolleeten, geboren te Merendree in de eerste helft van de 18e eeuw” (Het Land van Nevele, jg. XIX, afl. 3), meer bepaald in verband met voetnoot 7, deelt David Maes, Leiekaai 328, Gent o.m. mee dat er zich in het kapelletje op het oude kerkhof van Vinderhoute een grafzerk bevindt van Christiaen Heynssens fs. Christoffel, weduwnaar van Joanna Claeys fa. Pieter, overleden in 1783, die gedurende 35 jaren koster en schoolmeester was te, alsook burgemeester van Vinderhoute.

A.M.

INHOUD

A. MARTENS, Genealogische ontleding van de bundels Staten van Goed van de heerlijkheid Hansbeke met index van de familienamen	247
A. BOLLAERT, Kongopioniers uit het Land van Nevele	251
G. WAELPUT, 11 novemberherinneringen	284
E. VERSTRAETE, Archeologische vondsten te Landegem	289
P. HUYS, Een schuldbrief van de graaf van Horne (1556)	299
A. BOLLAERT, A. JANSSENS, M. MICHIELS, „In den Vos” te Vosselare	302
A. MARTENS, De missiekrans van Hansbeke	314
Verslagen	344
Voor u gelezen	348
Lezers schrijven	349

Voorzitter en voorzitter redactieraad

Jan LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 NEVELE-Merendree

Ondervoorzitter

Arnold STROBBE
Lokouter 12
9856 AALTER-Lotenhulle

Secretaris en bibliothecaris

Lieven DE RUYCK
Heitestraat 45
9840 NEVELE-Landegem

Penningmeester

André BOLLAERT
Beentjesstraat 24
9850 NEVELE-Poesele

Bestuursleden

- I. BUYSSE, Knokstraat 12, 9880 Aalter-Poeke
- Y. DE VOS, Kalkhofstraat 7, 9800 Deinze
- D. D'HOOGHE, Langemunt 58, 9850 Nevele
- D. HEYNSSENS, Bovenstraat 12, 9840 Landegem
- A. JANSSENS, A.C. Van der Cruyssenstraat 60, 9850 Nevele
- A. MARTENS, Spinmolenplein 263, 9000 Gent
- M. MICHIELS, Langemunt 104, 9850 Vosselare
- G. SCHAECK, Vosselarestaat 16, 9840 Landegem
- J. VAN DE CASTEELE, Rodenbachstr. 74, 9910 Gent-St.-Amandsberg

